

C
N
S
A
P

NACHORVM AC
CLERICORVM.
Locus Continens. 2. ligit. & b. hanc
a C. S. B. i. c. Autore Guandans ib. d.
HENRICO CVYCKIO, *Act. 1604*
Ruramundensis Ecclesie
Episcopo.

COLONIAE
Apud Bernardum Gualtheri.
ANNO M. D. XCIX.

CONGRATULAMUR
M. A. R. T. O. R. V. M.
O. M. N. I. B. V. L. O. D. A. M. O.

13954

S
A
C

quid
uitat
Mar
bro,
vacat
nis va
cerde
diceb
Salij,
Reg
illi, r
offic
daba
bus p
nos v
Etiste
biles
impe
quan

SERENISSIMO
ANDREAE AVSTRIA-
CO, PRINCIPI CARDINA-
LI, BELGII PRAE-
fecto.

RAECORVM Sacerdotes in pre-
tio propterea habitos fuisse,
PRINCEPS SERENISIME,
quod victimas dijs gratas (vt illi
quidem opinati sunt) offerrent, in altero de ci-
uitate Dei libro scripsit B. Augustinus. Et *August. lib. 2 ciuit. c. 11.*
Marcus Tullius in quarto Academicorum li-
bro, suæ gentis Sacerdotes, Deorum habuisse
vacationem asserit; hoc est, dijs rebusque diui-
nis vacauisse. Magna porro apud Romanos Sa-
cerdotum horum varietas fuit: Flamines alij
dicebantur, alij Diales, Martiales, Quirinales,
Salij, Pontifices minores, Pontifices maximi,
Reges sacrorum, Sacrificuli & Galli. Omnes
illi, religioni, litationibus, liturgicis, sacrisque
officijs, & numinum suorum cultui operam
dabant: Deos malos (vti Labeo volebat) cædi-
bus placantes & tristibus supplicationibus; bo-
nos verò obsequijs lætis, ludis, conuiujs, le-
ctisternijs honorantes. Inde in populo specta-
biles illi ac reuerendi, tum ab illo quod dijs
impendebant obsequio, tum ab inculcata vita,
quam illa mystarum actio postulabat. Sunt

EPISTOLA

*Hieron in
Regula Mo
nach.*

*D Hier. ad
Fabiolam.
sacerdotaliū
horum indu
mentorū
allegoriam
exponit.*

*Hieron. in c.
2. Malach.*

qui scribant Aethiopum Sacerdotes, semper quidem ab hominum consortio ac commercijs; ea verò hebdomade qua thura dijs accensuri erant, ab omni quoque vxorum commixtione abstinere consueuissent; vt sua Deorum simulachris dignè reuerenterque sacrificia immolarent. Apud Hieronymum quoque, Cheremonis Stoici eloquentissimi narratio de vita antiquorum Aegypti Sacerdotum refertur: quos ille omnibus mundi huius negotijs curisque vacuos, in templo semper conuersatos fuisse dicit: causasque & siderum rationes contemplantes, nunquam se miscuisse mulieribus; & ex eo tempore quo diuino cultui mancipari coepissent, carnibus & vino semper abstinuissent; tum propter sensus tenuitatem, tum maximè propter libidinis æstum, qui è cibo potuque illo enascitur ac fouetur. De Leuiticæ porrò tribus sacerdotibus, diuinæ nos edocent literæ; quod sacris operaturi, à mulieribus mundi esse debebant, & in omni reliqua vita ab omni etiam criminis labe expurgati. Huc sacer ille vestitus spectabat. Neque enim quibuslibet pro vsu vitæ communis amicti indumentis; sed sacro ac vario vestium apparatu ornati, ministerij sui partes exequi iuebantur: & quanquam omnes homines mundos esse voluerit Deus, sacerdotes tamen præ alijs omnibus à defæciore purioreque vita semper voluit esse conspicuos. Vt functio supra omnes alias eminet; ita debet & vita prælucere. Quod

DEDICATORIA.

Quod è Leuitici scriptura, de noui quoque testamenti sacerdotibus, Stephano Pontifici scribens, admonet B. Cyprianus: oportere eos qui in *Cypr. epistol.* altaribus & sacrificijs nostris cultum exhibent Deo, 72. integros atque immaculatos esse; cum Dominus in Leuitico loquatur & dicat; Homo in quo fuerit macula *Leuitici 21.* & vitium, non accedet offerre dona Deo: In Exodo *Exod 19.* quoque hæc eadem præcipiat & dicat; Et sacerdotes qui accedunt ad Dominum Deum, sanctificantur; ne fortè derelinquat illos Dominus. Et iterum: & cum accedunt ministrare ad altare Sancti, non adducent in se delictum, ne moriantur. Nam si prisci temporis, hoc est, Aaronici sacerdotes, mundi ac nitidi esse debebant, quantò magis illi qui non hircorum, taurorum, aut vitulorum sanguinem in sacrosanctis altaribus, sed ipsius Christi sanguinem offerunt; qui per Spiritum sanctum semetipsum immaculatum obtulit Deo; & per eundem illum sanguinem introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta? Cruentum illud consummatumque crucis Christi sacrificium, nostri Sacerdotes in tremendis quotidie mysterijs incruenta repetunt oblatione, ipsamque Deo immolatam hostiam deinde sumunt, ac fidelibus populis distribuunt: tum etiam Dei verbum annunciant, cæteraque à Christo instituta sacramentorum ministeria in Dei populum erogant ac dispensant. Hoc est quod disertè Paulus Apostolus de sacerdotibus omnibus loquens dicit; *Hebr. 5.* ex hominibus ipsos assumi, & pro hominibus in his que

EPISTOLA

Hieron in
c. 42. Ezech.

sunt ad Deum constitui; vt offerant dona & sacrificia pro peccatis Ad quam tanti muneris dignitatem D. Hieronymus respiciens, ita scribit; *Grandis dignitas Sacerdotum; sed grandis illorum ruina si peccant. Latemur ad ascensum, sed timeamus lapsum. Non est tanti gaudij excelsa tenuisse, quanti mororis, de sublimioribus corruisse. Neque enim pro nostris tantummodo delictis reddemus rationem; sed pro omnium quorum abutimur donis, & nequaquam sumus de eorum salute solliciti.* Huc vsque Hieronymus.

Et si verò Sacerdotes ab omni vitiorum & criminum genere contaminentur, & suo se ministerio reddant indignos; inter hæc omnia tamen, carnis eminet spurcitia: qua mirum in modum foedantur qui spiritualium numero ac nomine censentur: quos à cenodoxiæ quidem vitio, ab avaritiæ sordibus, ab ira, odio, temulentia, quam gastrimargiam Græci vocant, à liuore; sed à fornicationis maximè immunditijs immunes ac liberos, & diuino præterea spiritu plenos esse oportet. Spirituale est ministerium quod exercent, vocati & missi à Spiritu sancto, qui ministraciones in Ecclesia prout vult distribuit: qui illud ipsum quod offertur sacrificium, placabile & propitiatorium efficere debet. Ille est qui sanctificat munera altariū nostrorum, & eos qui è mysterijs illis participant, à carne ad spiritum vocat. Nihil ergo diuino huic & spirituali ministerio perinde aduersatur, atque libido & voluptas carnis,

DEDICATORIA.

nis, cui dant operam fornicatores, adulteri, incestuosi, concubinarij. Proinde quemadmodum impijssimi censebantur gentilitij Sacerdotes illi, qui (sicut Arnobius refert) inter aras & delubra conducebant stupra, tractabant lenocinia, adulteria meditabantur: ubi frequentius in ædituorum cellulis quàm in ipsis lupanaribus flagrans dominabatur libido: & rursum, quemadmodum de filijs Heli, Leuiticæ tribus Sacerdotibus, ad magnum opprobrium illorum S. Hieronymus scripsit, quod in vestibulo templi cum mulieribus dormientes, & religionem prædā putantes, quicquid in hostijs optimum erat, in suas delicias conuertebant; ita multò magis damnandi huius temporis Sacerdotes ac alij omnes dominici altaris ministri, qui carni eiusque libidini dediti, sacratissimi & diuinissimi sui ministerij partes, carnis operibus commaculant & conspurcant. Si promiscuè ad omnes illud Pauli Apostoli ad Ephesios dictum pertinet; Fornicatio autem & omnis immunditia aut auaritia nec nominetur in vobis; aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Et illud: Hoc autem scitote intelligentes, quod omnis fornicator aut immundus, aut auarus, non habet hereditatem in regno Christi & Dei: Si illud etiam quod ad Thessalonicenses scripsit Paulus: Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra, vt abstineatis vos à fornicatione, vt sciat vnusquisque ve-

Arnob. lib. 2.
aduersus gentes.

Hieronymus
Oceano.

Ephes. 5.

Thes. 4.

EPISTOLA

2. Corinib. 4.

Ephes. 5.

strum, vas suum possidere in sanctificatione & honore; non in passione desiderij, sicut & gentes quæ ignorant Deum. Non enim vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem: nonne multò magis à Sacerdotibus omnimoda illa animi & corporis requirenda puritas; vt & apud semetipsos casti semper ac mundi sint, vt abdicent occulta dedecoris, vt abstineant ab immunditijs illis quas ad Ephesios scribens Paulus hisce verbis expressit; Quæ enim in occulto ab eis fiunt, turpe est & dicere: ac deinde vt ab omni quoque alieno ac extraneo amore contaminationeque sint remotissimi? Incontaminatus est & purissimus Agnus quem offerunt; casta & virginea Christi caro: Castos igitur requirit Ministros, qui puras & ab omni contaminatione carnis defæctas ac liberas in sacrificio leuent manus. Si sæcus fiat, vis omnis & vigor orationis e-languescit: nec est ille feruor spiritus quem oblationis dignitas; & eius qui offert, ac illorum etiam pro quibus oblatio peragitur, utilitas exposcit. Concupiscentiæ carnalis flagrans æstus omnem in eis spiritus vigorem omnemque mox deuotionem exterminat; si maximè libidinis vsus perseueret: vti fit in illis qui degunt in concubinato; cuius incomparabilis est pernicies, vineam Domini Sabaoth crudelissimè demoliens atque deuastans. Concubinarij nec rectè aut salutariter prædicant Dei verbum, non rectè alios docent, qui non docent

seip-

DEDICATORIA.

seipfos: sacramentales actiones etſi alijs ad v-
ſum, ſibi ad perniciem exequantur, nullo pro-
prię ſalutis fructu ſacrificant:& in profundum
demerſi malorum, ſi in illo indomitę libidi-
nis uſu occalluerint, nullo amplius pietatis ze-
lo mouentur; & Reconciliationis vel penitus
negligunt, vel certè, non depolita peccandi
voluntate, nec amputatis peccandi occaſioni-
bus, ad ſuę damnationis cumulum ſuſcipiunt
ſacramentum. Non hic reſero quantam præ-
terea Eccleſiæ Chriſti, quàm opplent ſcanda-
lis, noxam inferant concubinarij: id quod in
hoc ipſo quod proſero Speculo, latiſſimè ſum
proſecutus: ſed opto vehementer eos omnes
quos Spiritus ſanctus poſuit Episcopos regere
Eccleſiam Dei, quam ſuo ſanguine Chriſtus
acquiſiuit, in eam rem ſemper incumbere, vt è
finibus ſuis Concubenarios ſtudioſiſſimè, ſe-
ueriſſimeque exturbent atque eliminent: nec
illos ſecum tolerant cooperatores, qui quod
verbo docent, exemplo ſubuertunt ac deſtru-
unt. Id quod ſi Episcopis & Præſulibus alijs;
mihi fanè ad Ruræmundenſem hanc ſarcinam
vocato, maiore ope ac ſtudio enitendum. Ali-
bi ad malum procliuis natura in vitium trahit
Clericos: hic è proximè adiacentibus prouin-
cijs ac diœceſibus, pernicioſis incontinentis
vitæ exemplis eorumque impunitate, quam
Eccleſiaſtici præſules, & alij qui præſulum il-
lorum ſibi arrogant auctoritatem indulgent,
magnum ad ruinam offendiculum præbetur.

EPISTOLA

*Gregor hom.
17. in ca. 10.
Inca.*

*Cicerone
Nalone.*

Sal terræ illis in locis euauuisse videtur, nec ad aliud valere, nisi vt mittatur foras & ab hominibus conculcetur. Qua de re ita S. Gregor. in homil. Nullum puto fratres charissimi ab alijs maius præiudicium quam à Sacerdotibus tolerat Deus: quando eos quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla prauitatis cernit: quando ipsi peccamus qui compescere peccata debuimus. Nulla animarum lucra quærimus, ad nostra quotidie studia vacamus, terrena concupiscimus, humanam gloriam intenta mente captamus. Nostros igitur Sacerdotes & Clericos Ruremundenses (quod muneris mei ratio postulabat) huius editione Speculi commonefacere cum primis debui, vt concubinatus pericula euitent: ne aut propter spem impunitatis, quæ (Cicerone teste) maxima peccandi illecebra est, aut à vicinorum exemplis in hoc se barathrum abduci ac præcipitari patiantur. Eos verò qui in propinquis commorantur locis (etsi illuc non se extendat sollicitudinis nostræ baculus pastoralis) excitare etiam volui, vt suæ ac alienæ castitatis zelo inflammentur, & quanta possunt vigilantia, collapsam hac in parte Ecclesiasticam disciplinam instaurent: ne reuertente à nuptijs patrefamilias, si commissum sibi talentum, secus atque oportuit erogauerint, si torpentes, ignaui, ac oscitantes deprehensi fuerint, cum Hypocritis in pœnæ æternitate constituentur. Quod vt maiore cumulationeque fructu apud vtros-

DEDICATORIA.

utroque efficerem, Sereniss. T. C. Patrocinium duxi implorandum. Si stemmatis dignitas in deligendo scripti huius patrono spectanda erat, Austriaco (quod tuum est) nullum hac ætate illustrius, splendidius nullum, nullum à fidei orthodoxę integritate puritateque spectabilius. Si patrocinij autoritas, quæ in eiusmodi nuncupandis libris inspicì quoque consuevit, nihil ad summam rei in tua Sereniss. C. desiderari posse videbam: cui cum Ecclesiastici præsulatus fastigio in Belgio quoque vniuerso ab inclytæ memoriæ Philippo II. Hispaniarum Rege, regiminis nuper est prouincia demandata. Obsecro ergo Sereniss. T. C. ut hos nostros, publico bono destinatos labores, quæ pollet auctoritate in suam tutelam suscipiat, suoque semper fauore prosequatur. Ruræmunda Calend. Septembribus 1599.

Sereniss. T. C. in Christo
obseruantissimus

Henricus Cuyckius
Ruræmundensis Ecclesiæ indignus Episcopus.

CLE-

CLERICIS SA-
CERDOTIBVS ET
MONACHIS CON-
CUBINARIIS:

*Castis Clericis & Monachis.
Sectarijs omnibus, & his maximè, qui
reformatæ religionis titulo vocan-
tur,*

HENRICVS CVYCKIUS, RV-
ræmundensis Ecclesiæ Episcopus, sa-
lutem optat & felicita-
tem.

ON vna ad hanc omnibus vobis præfa-
toriam scribendam Epistolam, ratio me
protrussit. Vos in primis appello Sacerdo-
tes, Monachos & Clericos concubina-
rios; à quibus speculum hoc, quod in lucem profero,
suam habet inscriptionem. A vobis & his qui in eodem
istò flagitioso vos crimine antecesserunt, hæc religionis
procepit ruina, quam dolenter nunc in Belgio nostro
adspicimus. Inde hæc damna, quæ civili semper bello
adherent; inde animarum multarum pernicies, quæ
religionis sequitur excidium; inde omnia hæc mala,
quibus infelix Belgium, triginta iam, & eò amplius
annis discerpitur, ac dilaniatur. Qui ad Ecclesiasticæ
ministerium contempnum, ac ad hæresin viam aperuistis;
in vos

DEDICATORIA.

in vos etiam omnis, quæ inde secuta est calamitas redundat. Quis æstimet hæc damna? Quis vti dignum est deploret? En vobis speculum, in quo spurcitiarum vestrarum sordes clarè intueamini, vobis hunc in primis dedico & consecro laborem: vt à profana ista ac damnabili quam ducitis vita resipiscetes, sacrosanctis mysterijs dignos vos in posterum exhibeatis Ministros. Infamis est, semperq; talis habita Concubinariorū vita: ac proinde à ministerij Ecclesiastici gradu alienissima debet esse. Sed infixi estis in limo profundi, & tanquam in barathrum quoddam demersi: quis vos educet de lacu miseriæ huius & de luto fecis, nisi vnus ille qui educit vinctos de lacu, et eripit de luto vt nō insigantur? Suapte spōte nemo emergere potest, aut è limo profundi vbi nō est substātia caput attollere, diuinæ pietatis est, vt ex abyssu carnalium voluptatum extrahantur qui sunt infixi. Sed primum omnium inspicienda & agnoscenda abyssi huius profunditas, & luculenta qua fœdati sunt Concubinarij: idq; ad eum finem vt macula eluantur. Nam eos qui tantum auditores sunt verbi, vel inspectores, & non factores, Iacobus Apostolus redarguit. Si quis auditor est verbi, & non factor, inquit, hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo. Considerauit enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.

Iacob. 1.

Eiusmodi ego inspectoribus non scripsi hoc speculum: sed illis solis, qui quod hic legerint, ad vsum renouabunt: vt speculum ipsis in spongiam vertatur. Huc meus respexit conatus. A sponsia tamen titulo consultè abstine-

EPISTOLA

abstinere volui, qui spongiæ effectum promittere ne-
 queo: quem scio non nisi à diuina miseratione exspe-
 ctari oportere. Si ergo speratum à me, exoptatumque
 fructum ex hoc speculo capere velitis, vos qui in hoc
 Concubinitus barathro demersi iacetis, cum hac le-
 ctione iungite humilem orationem, castigationem car-
 nis, ieiunia, elemosynas: vt fœdo concubinitus vestri
 conspecto vultu, detergere valeatis maculas, quibus
 conspurcata est vita, quam ducitis. Qui autem per-
 spexerit in lege perfectæ libertatis, & perman-
 ferit in ea (ait idem ille Apostolus) non auditor
 obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus
 in facto suo erit. Ita ego vos quoque hoc speculum
 opto inspicere: ne quod hic videritis, in obliuionem
 abeat, sed ad perfectæ vos libertatis legem deducat.
 Carnalis illa & animalis libertas est, quæ hominibus
 carni indulgentibus, cum belluis est cõmunis. Perfecta
 verò libertas, carni inimica est, & eius renititur desi-
 derijs: quantoq; ab illis quisq; remotior est, tãto est &
 perfectior libertas. Huc igitur collinare vos volo, ne
 libertatẽ (ad quam nos vocatos scribit Apostolus) in
 carnis occasionẽ vertatis: quod huius temporis Se-
 ctarij faciunt, & faciendum dicunt: qui, vt sunt o-
 mnes carnales, ita ad carnalem semper libertatem
 omnes extimulant. De sui temporis, atque adeò de Se-
 ctarijs omnibus generatim dixit S. Hieron. rarò ca-
 llos esse hereticos: sed de Caluinianis, Anabaptistis,
 Lutheranis, hoc est de reformatæ religionis homini-
 bus, nihil verius dici potest. Illi Castitatis & Cœliba-
 tus osores sunt maximi: qui, sicut Dei legem, ita & ca-
 stitatem seruari posse, impyssimè simul & mendacissi-
 me

Ibidem.

Galat. 5.

Hier. ep. 22.

me n
 placi
 quæ
 per, &
 lutis
 dum
 per ha
 luerun
 nas, n
 post t
 queam
 calum
 culis
 defen
 batus
 peram
 eis co
 uatu
 mate
 binati
 alij M
 Catho
 minar
 seruan
 exem
 lum, e
 na sal
 Deum
 culum
 culis,
 Ad vo

DEDICATORIA.

*mè negant. Ab illis igitur perfidia auctoribus, eorumque
 placitis, ut remotissime absitis, non solum damna illa
 qua fidei, & Ecclesie Catholica à concubinato sem-
 per, & nunc maxime illata sunt, sed vestra etiam sa-
 luti amor stimulare vos debet. Nam quemadmo-
 dum Concubinariorum vita plurimum scandali sem-
 per habet, ita ij ipsi, qui in illo viuendi genere occal-
 luerunt, si salutaribus monitis, ut abijciant Concubi-
 nas, nolint acquiescere, si conscientie suae synderesin
 post tergum projiciant, si inflctis etiam pœnis ne-
 queant emendari, ut tenax illud incontinentia vin-
 culum abrumpant, primum quidem excusation-
 culis suis, suam palliant turpitudinem; tum etiam
 defendunt, ac demùm ed prolabuntur, ut Cœli-
 batus legem ordinibus sacris, & Cœlibatui per-
 peram dicant esse annexam, non debuisse Cleri-
 cis coniugio interdici, castitatis promissionem ser-
 uatu impossibilem esse, & quemadmodum à schis-
 mate, ita quoque à defenso ac pertinaci Concu-
 binatu, facillima est ad heresin prolapsio. Et vix
 alij Monachi; vix alij Sacerdotes & Clerici, fidei
 Catholicae sunt desertores, quam molles, & effœ-
 minati; qui se vel impuris mulierum amoribus immer-
 serunt, vel illos consuetantur: nec arbitror vllum aliud
 exemplum posse proferri. Hoc ergo vos terreat pericu-
 lum; et si quis in vobis Dei metus inest, si qua sempiter-
 na salutis vestra cura vos tangit, si iniquitatis omnia
 Deum vindicem pertimescitis; legite, relegite hoc spe-
 culum; et cum Dei adiutorio expedite vos malis vin-
 culis, ne in vltiorem aliquando perniciem dilabamini.
 Ad vos nunc me verto, qui protegente & seruante Deo,
 castam*

EPISTOLA

castam & cœlibem ducitis vitam. Rari estis (dolenter dico) & sicut Isaias saluandorum deplorans paucitatem, eos paucis oliuis qui excussa olea, & racemis qui post vindemiam supersunt comparat; ita castè viuentium & ministrantium tanta est raritas; vt tamen si non semper in apertum se prodat flagitium, vehementer metuendum sit fore, quando Dominus illuminabit abscondita tenebrarum, & nuclei ex illis tanquam infideles serui & immundi dispensatores cum hypocritis in pœna æternitate constituentur. Vobis igitur qui castitatem colitis, vel cum pusillo castorum Sacerdotum grege deinceps colere constituistis, non erit quog³ inutilis huius lectio speculi. Felix (ait ille) quem faciunt aliena pericula cautum. Quæ pericula Concupinatu adhæreant, & quæ ex illo damna consequantur, diffusè hoc explicat speculum. Vobis igitur cautum vt sit; ab omnibus eò ducentibus occasiõibus, summo semper studio & vigilantia abstinendum. Lubrica via est quæ ad incontinentiã ducit: Lubrica quæ omnes eò pertrahentes occasiões; secreta ei blanda colloquia, munuscula, nutus oculorum, adpectus impudici, oscula, frequentatio, aliag³ omnia, quibus interna semper animi puritas labefactatur, & via ad lapsum vltiorem sternitur. Fiant viæ illorum (ait Psalmista) tenebræ & lubricum. Duo illa coniunxit Propheta: nempe tenebras (quas non tantum incontinentiæ peccata; sed illorum etiam peccatorum occasiões mortalium animis offundunt) & lubricitatem. Etsi enim sensus & cogitatio hominis ad omne malum prona sit ab adolescentia sua; nulla tamen ad peccandum procliuas maior est ea, qua

Psalm. 34.

DEDICATORIA.

qua ducit ad incontinentiam: cuius incentiuum natu-
 ra hominum ab origine instum est: qua etiam causa
 est, vt ab hac pronitate lubricitatis nomine carnalia
 peccata vocentur. Vos ergo, vt promissam Deo conti-
 nentiae fidem seruare possitis, animaduertite à Mala- *Malach. 2.*
 chia Propheta angelis comparatos esse Sacerdotes, &
 angelos quoque esse pronunciatos. Angelica igitur de-
 bet esse Sacerdotum vita: & quemadmodum diuina
 illa et incorporea mentes nec nubunt, nec nuptui dan-
 tur; sed ab omni sunt immunditia alienissima; ita po-
 stulat Sacerdotalis ordinis, & multò magis monastica
 vitae puritas, vt seruanda integritatis coram Deo &
 angelis eius susceptam legem, Clerici & Monachi om-
 nes inconcussè custodiant. Sed nihil proprijs tribuen-
 dum viribus: omnis verò sollicitudo, & omnis fiducia
 proijcienda in illum, qui, quemadmodum dedit velle,
 ita tanquam verus Agonothes, in suis athleticis pu-
 gnans, dabit & perficere. Dicam ergo vobis, quod ad
 eos qui voto tenebantur, suo tempore dixit B. Augusti- *Augustin. in*
 nus, vt quomodo quisque poterit, reddat Do- *Psal. 83.*
 mino quod vouit: nemo retro respiciat, nemo
 pristinis suis delectetur, nemo auertatur ab eo,
 quod ante est ad id quod retro est: currat verò
 donec perueniat. Et alibi idem Augustinus: Præsu- *August. de S.*
 mite, fidite, roboramini, permanete qui vo- *virginis. cap.*
 uetis & redditis Domino Deo nostro vota per- *29.*
 petuæ continentiae, non propter præsens secu-
 lum, sed propter regnum Cœlorum. Et deni-
 que ex alio eiusdem Augustini libro: Agite itaque *Augustin. de*
 cursum veterum, & perseveranter currite, vt bono viduit. *cap. 23.* #
 comprehendatis: & exemplo vitæ, exhortatio-

EPISTOLA

nisque sermone, rapite in eundem cursum vestrum quoscunque potueritis. Secure instate quibus potestis, ut fiant quod vos estis. Et orate vigilanter atque feruenter, ut adiutorio dexteræ excelsi, & abundantia misericordissimæ gratiæ Domini, & perseueretis in eo quod estis, & proficiatis ad id quod eritis. Vos denique sectarios quoque appello, quocunque tandem nomine censeamini, hoc est Caluinianos, Lutheranos, Mennonistas; vel si malitis, Reformantes, & Reformatos, vos qui ab antiquis semitis insipienter aberrastis, adspicite in hoc speculo, quos, qualesve in ista, quam sequimini perfidia Antecessores habeatis. Isti sunt Patres vestri, Pastores & Progenitores, per quos vobis Hollandis, Zelandis, Frisonibus, Transiselanis Pseudo-euangelium resplenduit: Et qui ab annis nongentis, & eo amplius, eratis discipuli veritatis; huius nuper peritæ, perfidia & erroris discipuli fieri maluistis. Engemus & prauos vestros; quos in hoc speculo descriptos delineatosque accipitis. A Luthero Concubinariorum omnium Patriarcha, suorum dogmatum longè maximam partem hausit Caluinus. Ab eodem sua quoque suxerunt Anabaptistæ. Omnes ergo huius temporis Sectarij, à Concubinario Monacho, & Sacerdote, suum stemma deducunt. Nonne et illi quos accersunt indies; & castis reiectis Sacerdotibus, auidissime libentissimeque audiunt, ferè aut excullati Monache sunt, aut Sacerdotij sui desertores? Per hos sicut nata est, ita ut propagatur reformata huius temporis religio. Scio illos Monachatu & Sacerdotio abdicato ad istam se conferre professionem: sed abdicatio illa non facit,

DEDICATORIA.

facit, ut Sacerdotes, aut Monachi esse desinant. Monachatum nemo projicere aut exuere potest, etiamsi cucullum abiciat; nec obligatio illa infringi potest, qua Monachi ad mortem usque Deo se deuinxerunt; eademq; de Sacerdotio ratio est. Qui ab ordinibus sacris impressus est Character, eximi nequit; & sicut in Baptismo, ita in ordinatione Sacra induibile ac indelebile semper signum imprimitur. Quis ergo vos Sectarios ita fascinauit, ut non pudeat vos talibus natos esse progenitoribus? Monachorum & Sacerdotum Concubinarios filij omnes estis. Infames isti nothorum & spurcorum sunt Natales: infamis prosapia à qua originem ducitis: infamis religionis reformatio, ab illis promissa & accepta Magistris. Resipiscite, resipiscite cæci & duces cæcorum. Ad antiquas vos reuocosemitas. Audite Episcopos & Sacerdotes illos, quorum in Ecclesia Catholica, ut est vita casta: ita quoque casta est, & defæcata doctrina: quidquid tandem isti erroris Magistri, qui ex nobis exierunt, aduersus veritatis doctrinam, que in hac sola Ecclesia docetur, ac traditur, obganniam.

(:)

INDEX CA- PITVM.

CAPVT I. Concubinariorum cum filijs Heli comparatio	pag. 1
CAP. II. Concubinariorum omnes, Dei ignorantia occa- satos esse	2
CAP. III. Continentia legem nemini ab Ecclesia im- poni	4
CAP. IV. Vnde Concubinariorum procefferit no- menclatura; & in quo illius criminis ratio confi- stat	6
CAP. V. Quod inter matrimonium & concubina- tum plurimum interfit	8
CAP. VI. Ex Iuda Apostoli Canonica Epistola Con- cubinariorum redarguuntur	10
CAP. VII. Clericos omnes, Qualiacunque possiden- tes beneficia, aut horarias preces Canonicas lege- re debere, aut ad perceptorum fructuum teneri restitutionem	12
CAP. VIII. De Personatibus falsa multorum per- suasio	15
CAP. IX. Fædisimum esse Concubinatum illorum, qui ordine sacro sunt insigniti	18
CAP. X. Concubinariorum, ignorare officium, quod in verbi Dei ministerio habent ad populum	21
CAP. XI. Idem ostenditur de sacramentorum nouæ legis dispensatione	25
CAP. XII. Ab Eucharistica mensa missæq; sacrificio Concubinariorum spurcicias longissimè abesse de- bere	

I N D E X

bere

27

CAP. XIII. An hi qui in reatu concubinatus sunt, praparamentis (quæ ipsi vocitant) dignè riteq; ad missæ sacrificium praparentur 30

CAP. XIV. Expediatne in pastoratibus concubina- rios tolerari quando alij nequeunt haberi, an nul- los haberi Pastores 34

CAP. XV. An propter baptismi & reconciliationis sacramenta, retinendi Concubinarij Pastores 37

CAP. XVI. D. Cypriani exemplo docetur, discipli- na opus esse, vt à Concubinariorum sordibus Chri- sti Ecclesia expurgetur 40

CAP. XVII. Cur à Mulieribus & omni libidinis v- su mundi esse debeant sancti altaris Ministri: & quæ extraneæ mulieris improbitas sit, testimonio Ecclesiastici ostenditur 43

CAP. XVIII. De Monachis Concubinarijs: & quam necessaria sit Religiosis, cuculli sui, aut reli- giosi alicuius signi cum debita coronæ attonfione, gestatio; vt aduersus carnis lapsum seruentur 48

CAP. XIX. Concubenarios in omni genere à sacri- facio Domini homines abstrahere 52

CAP. XX. Concubenarios rectè dici filios Belial 57

CAP. XXI. Scandalosam & suspectam cum mu- lieribus conuersationem, clericis omnibus semper vitandam esse, & ad carnis lapsum ducere 59

CAP. XXII. Quibus remedijs, incontinentiæ peri- culus sit occurrendum 64

CAP. XXIII. Soluitur Argumentum, quod de impos- sibili continentia heretici obijciunt; simulq; osten- ditur, castitatem, non possibilem tantum, sed &

I N D E X

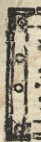
- facilem per Dei gratiam fieri 68
- CAP. XXIV. Non patrocinari Hereticis, quæ in
priori ad Corinthios epistola cap. 7. scripsit Pau-
lus 80
- CAP. XXV. Dissoluite argumentum quod à gene-
randi facultate, & verbis Geneseos, crescite &
multiplicamini desumitur 84
- CAP. XXVI. Ab Apostolica traditione legem cœli-
batus processisse: nec obstare Trullanos aliosve (si
quando proferantur Ecclesiasticos Canones 89
- CAP. XXVII. Respondetur ad Erasmi Roteroda-
mi calumniam; quæ cœlibatus legem suggillans,
dicit veterum de ea disidere sententias 94
- CAP. XXVIII. De Stephano Pontifice Paphnigio
& Ancyrano Consilio obiecta argumenta dissol-
uuntur: simulquæ ostenditur in græca quoque Ec-
clesia Clericorum continentiam lege ac vsu rece-
ptam semper fuisse 99
- CAP. XXIX. Ecclesiam Catholicam nec damnare,
nec prohibere nuptias, nec tamen promiscuè eas
in omnibus approbare: ubi etiã respondetur ad ob-
iectiones, quas è priori epistola ad Timotheum 4.
cap. & 13. cap. ad Hebraeos aduersarij assumunt
106
- CAP. XXX. De coniugij Apostolorum, quid sentien-
dum & quis sensus illius quod de sorore muliere
circumducenda dixit Paulus 110
- CAP. XXXI. Paulum Apostolum, cœlibem duxisse
vitam: nec obstare quod ex Epistola ad Philippen-
ses de germano compare profertur 114
- CAP. XXXII. Inualidum esse argumentum, quod
de

CAPITV M.

- de vnus vxoris viro, ex priore ad Timotheum
pistola profertur 117
- CAP. XXXIII. Polygamos ab Episcopatu & al-
taris ministerio ab Apostolo repelli: & constitutio-
nis huius plures esse causas 122
- CAP. XXXIV. Magdeburgensium centuratio-
rum è S. Vdalrici historia desumptum argumen-
tum reijcitur 129
- CAP. XXXV. Concubinariorum & Concubina-
rum frequentiam, non à lege cœlibatus, sed ab ho-
minum vitio ac malitia procedere 133
- CAP. XXXVI. Reijciuntur aliquot concubinario-
rum excusatiuncula, quibus contra separationem
sefe tuentur 135
- CAP. XXXVII. Perutilem esse nouissimorum con-
siderationem, vt à Concubinatus crimine Concubi-
narij reuocentur 139
- CAP. XXXVIII. Veteris Ecclesia Rigor in carna-
libus puniendis peccatis ostenditur; simulq; ad ini-
quam Philippi Melanchthonis querimoniam re-
spondetur 141
- CAP. XXXIX. Quam perniciosum sit Ecclesia
Christi, Concubinarys & Concubinis concedi im-
punitatem 145
- CAP. XXXX. Epilogus cum exclamatione ad Epif-
copos ac alios Ecclesiarum Praepositos. 146

SPE-

S

M

C

strict
confu
la, in
triden
etiam
tur, è
crific.
Conc
cis, pa
nescin
ad po
quia à

SACERDOTVM
MONACHORVM ET
CLERICORVM CON-
CUBINARIORVM
Speculum.

CONCUBINARIORVM CVM
filij Heli comparatio.

CAPVT PRIMVM.

QVOD de filijs Sacerdotis Heli, sacra ^{1. Reg. 22.}
Regum scribens historia, Deum illos
ignorauisse asseruit, ignorauisse quoq;
officium Sacerdotum ad populum; &
grandi præterea sacrilegij crimine ob-
strictos ideo fuisse; quia non expectata sacrificij
consummatione, è cacabo, lebete, caldaria vel ol-
la, in qua sacrificij carnes coquebantur, fuscina
tridenti, quantum vellent carniū, & nonnunquā
etiam carnem crudam, priusquam adeps adolere-
tur, è manibus immolantium vi extrahentes, à sa-
crificio Domini populum detrahebant; hoc nos de
Concubinarijs Sacerdotibus, Monachis & Cleri-
cis, pari ratione asserimus; omnes esse filios Belial,
nescire Dominium, nescire officium Sacerdotum
ad populum; & esse enorme peccatum illorum;
quia à sacrificio Domini homines detrahunt, atque
auer-

Sacerdotum Monach. & Cler.

auertunt. Veteris sacerdotij, in quo filij Heli ministrauerunt, sanctum seculare vocat Apostolus; ubi munera offerebantur & hostiæ, quæ non poterant perfectum facere seruientem: solummodo in cibis & potibus, & varijs baptismatibus & iustitijs carnis, usque ad tempus correctionis impositis. Ad nouæ legis ministerium (quod nostrorum est Sacerdotum) non in iustitijs carnis; sed his, in quibus interni hominis innouatio consistit, perficitur: tanto quæ præ illis sublimius, & diuinius habendum, quanto anima corpore dignior, nobiliorque reputanda. Lex vetus, ut non nisi externa & corporalia complectebatur; ita cultores suos non nisi temporalium, & fluxarum rerum promissionibus sustinebat; & hic proprius illius legis erat effectus. In lege noua; ut sunt interna omnia quæ legis huius mysterijs peraguntur; ita ad futurarum quoque rerum spem, earumque felicem postea adeptionem homines perducunt: ad terram non lactis, & mellis ubertate fluentem; sed ad terram viuientium, ubi perpetua, ac beata cum Deo immortalitate fruuntur. Sed singula nunc inspicimus, quæ de filijs Heli dixit scriptura, & ea ad concubenarios rectè transferri posse commonstremus.

CONCUBINARIOS OMNES, DEI
ignorantia occæcatos esse.

CAPVT II.

PRI MV M igitur Dei ignorantia laborare concubenarios (quod de filijs Heli primo loco est assertum) qui timore Domini profligato, & posito pudore, infami consortio, extraneæ mulieris per

Concubinariorum Speculum.

perseueranter adherent, non est cur ambigere debeamus. Nam vitam perinde ducunt; ac si vel nullus, vel non nisi ligneus, ac ferreus esset Deus; qui ad peccata mortalium sic connueat; ac si non sit vindex futurus in iram illis, qui malè agunt. Quum enim in omne genus impietatis homines prolabuntur, id non aliundè fieri psalmista testatur, quàm quia, *Dixit inspiens in corde suo, non est Deus: Idcirco corrupti, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus: omnes declinauerunt, simul inutiles facti, nec est qui faciat bonum, non est vique ad vnum: pulchrum patens est guttur eorum; contritio, & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt, non est timor Dei ante oculos eorum.* Id quod non de illis est dictum, qui ex humanæ vitæ fragilitate labuntur; & mox resipiscunt; sed qui defixi desident in foecibus peccatorum suorum: qui si scirent, secumque expenderent, illud quod de viuo ac vero Deo est dictum, quod, *Accipiet armaturam xpus illius, & quod pro eo orbis terrarum aduersus inferatos pugnabit; si damnationis diuinæ iustissimum iuxta ac certissima formi darent supplicium; si perspicacè, & omnia intuentem Dei oculum cogitarent, qui nunc quidem tempore modico silens adspicit impiam peccatorum vitam; sed omnia postmodum in districtum iudicium suum proferet: proculdubio non facerent irritam eam fidem qua se Deo ad seruandam continentiae legem obligauerunt.*

Rom. 11.

Psal. 13.

Sap. 9.

CONTINENTIAE LEGEM NEMINI

ab Ecclesia imponi.

C A P V T III.

ECCLÉSIA profectò vt ad sacrorum ordinum initiationem neminem adigit, ita quoque ad coelibatus legem neminem impellit, nisi qui sibi ipsi lex factus, aut cum sacri ordinis susceptione aut religione monastici voti, sciens, prudensque eam sibi legem suapte sponte iniicit. Ac eos quidem qui se religionis voto, ex libera electione propter regnum coelorum castrauerunt, quis ambigat castos debere permanere? Nonne iubet scriptura, vt *que voueritis Deo, ne moremur reddere, quia displicet Deo stulta, & infidelis promissio*? Et quæ alia infidelis censenda promissio, si non illa, qua quod promissum est Deo, non impletur? Si quæ hominibus data fides est seruari debet; & hæc fidei verissima ratio est, quam Marcus Tullius descripsit, qua id fiat, quod dictum est; quamam obsecro, religione, cum Deo ipso ista foedera rumpentur? Sed & illi qui extra religionem, hypodiaconatus ordine sacro initiati sunt, non ab alio, quam à seipsis continentiae legem acceperunt. Non stringit illos Ecclesia Catholica; sed ipsi sibi volentes eam imponunt necessitatem, & ea lege, ea quoque voluntate, quam palam profitentur, ad hypodiaconatum accedunt, vt casti semper sint permansuri. Denunciat illis Pontifex, qui se ad ordinem illum sistunt, eatenus liberos ipsos esse; & posse si velint, ad secularia vota transire: hinc verò ordini sacro, castitatis legem idcirco esse annexam, quod mundos esse oporteat illos, qui portant vasa Domini. Qua facta declaratione, arbitrio

Math. 19.

Eccles. 5.

*Cicero libr. 1.
Offic.*

Isaia 52.

trio

Concubinariorum Speculum.

trio eorum relinquit, vt vel recedant, ac ab ordinis
susceptione, si casti nolint permanere, abstineant;
aut si hanc legem subire velint, id ipso accessu suo
velle se profiteantur. Nullum proinde vinculum
initiandis, sed ordinibus ipsis Ecclesia imponit:
quo qui stringi nolunt, ab ordinatione sacra sub-
ducere se possunt ac debent. Ipsa verò lex Ecclesia
in secunda Carthaginensi confirmata Synodo sic *Cartha. Syn.
cm. 2.*
habet: Ita placuit & condecet sacrosanctos Antisti-
tes & Dei Sacerdotes, nec non & Leuitas; vel qui
sacramentis diuinis inseruiunt continentes esse in
omnibus: quo possint simpliciter quod à Deo po-
stulant, impetrare: vt quod Apostoli docuerunt, &
ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus.
Vt quid ergo effeminati, ac mulierosi homines, qui
ab Episcopo, de cœlibatu Ordinibus annexo præ-
moniti, libera accesserunt voluntate, & sibi ipsis
hanc legem dixerunt, Ecclesiam criminantur, & ac-
cusant; tanquam illa nouercali affectu, continentiam
ab eis exigit, qui suapte voluntate, ac à nemine
impulsi, castitatem coniugio antepponentes, Eunu-
chorum illorum numero haberi voluerunt, qui ne-
Matth. 19.
que sic nati, neque sic ab hominibus facti sunt, sed propter regnũ
cœlorum seipsos castrauerunt, Eunuchi ergo cùm sint, &
sua voluntate tales effecti, non est quod Ecclesię co-
actionem, aut iniectam ab ea necessitatem suę per-
fidie obtendant; quando tanquam fues, & canes ad
proiectas, repudiatasque reuertuntur cupiditates;
qui se à mulieribus ne coinquinarentur, pio, ac
religioso instituto antea separauerāt. Ipsi sibi dam-
nationem acquirunt, qui ab illecebra carnis victi
& seducti, fidem primam, qua se Deo obligauerāt,
irritam fecerunt: & ideo se exsortes faciunt amplif-
Isaia 56.
simæ remunerationis illius, quæ apud Isaiam solis
illis

Sacerdotum Monach. & Cler.

illis eunuchis promissa est, qui tenēt fœdus Domini (hoc est qui quod pacto, ac fœdere inito promiserunt Deo, seruant inconcussè) *his (inquit) dabo in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius à filijs, & filiabus; nomen sempiternum dabo eis quod non peribit.* Hæc ergo merces solis illis Eunuchis debetur, qui à seipsis tales effecti tales quoque perseverant: non illis qui ab initio semel fœdere, & à continentia instituto recesserunt.

V N D E C O N C V B I N A R I O R V M P R O -
*cesserit nomenclatura; & in quo illius criminis
ratio consistat.*

C A P V T I V.

C O N C V B I N A R I I ergo dicuntur, qui pe-
cudum more, & sicut equus & mulus, absq;
matrimonij nexu; nec habito respectu ad le-
gitimæ sobolis procreationem, solius concubitus
appetentiam consecretantur, & contubernio illicito,
& tanquam subantes porci (vt B. Hieronymus loquitur)
extraneis adhærent mulieribus. Diffusior quidem,
atque extensior est Concubinariorum significatio,
iplos etiam coniuges complectens, qui illicito à se
mutuo diuortio diuulsi, alienis immerguntur amoribus,
ijsque inhærent; quod profectò cum impia tori, & sacramenti
conjugalis violatione coniunctum est: sed & illos ea vox sua
amplitude includit, qui vtrimque soluti cum sint, mutuo
sibi carnali adhærent consortio, nullo sacramenti
matrimonialis vinculo copulati. Etsi enim indiui-
duam vitæ societatem mutuo promittant, & con-
iugali

Concubinariorum speculum.

7

Iugali sese affectu complectantur (quod reprehendi dicere consueuerunt) coniuges tamen non sunt; & quæ mutuo consensu inter ipsos inita pactio est, mutuo etiam consensu rumpi ac dissolui potest. Hic ergo nullum est sacramentale commercium, nec Deus tales coniunxit; sed cupiditas carnalis; cui, brutali affectu, atque amore inserviunt. Omnis enim quæ extra legitimi matrimonij limites carnalis commixtio exercetur, ut est lege Dei prohibita, ita mortalis semper peccati reatum inducit: nec refert, siue dandæ fidei sponſiones, siue fides ipsa mutuo data, aut quæuis aliæ promissiones interueniant: Imperialibus æquè, ac Pontificijs legibus cautum est, eos omnes qui absque sacro matrimonij foedere miscentur, non coniugum, sed concubinariorum numero habendos esse: & si quæ inde soboles nascatur, spuriam esse ac illegitimam: ut illa criminis iniquitas non in ipsis sistat concubinarijs, sed in sobolem quoque participatione transeat: & hoc ad cumulum accedat sceleris illius quod concubinarij committunt, ut in proprios etiam liberos crudelitatem, eamque irreparabilem exercent, si alteruter eorum, vel coniugij vinculo, vel seruandæ castitatis lege obstrictus antea tenebatur.

Sub hoc Concubinariorum genere completuntur etiam illi Clerici, qui etsi Subdiaconatus ordine non sint insigniti, nec perpetuo continentiae voto adstricti, Ecclesiæ tamen ministerio mancipati; posteaquam Dominum in partem sortis, ac hereditatis sibi delegerunt, & Ecclesiastico prouentu sustentantur, suæ illius uocationis, ac instituti malè memores, illicitis contra sacra canonum instituta, mulierum amplexibus impli-

8 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

1. Cor. 7.

Matth. 19.

Tobia 3.

implicantur. *Qui vult nubat* (ait Apostolus) *tantum in Domino.* In Domino copulantur ij soli qui Sacramenti matrimonialis nexu coniunguntur. & quos Deus ipse in Sacramento legitime coalescere facit. De his ipse Christus in Euangelio. *Quod Deus coniunxit homo non separet.* Indiuiduum illud vinculum est, Deo ipso stringente coniuges, vt separari nequeant, cuiusmodi erat sanctum illud Tobia & Sara coniugium, de quo ipse Tobias hæc prolocutus est verba: *Et nunc Domine tu scis quia non luxurie causa, accipio sororem meam coniugem sed sola posteritatis dilectione, in quo benedicatur nomen tuum in secula seculorum.* Non sic Concubinarij: quos non Deus, non sobolis procreandæ studium, sed impurus amor, & mutuus in carnis commixtionem consensus coniungit: qui sumpto à fornicatione initio, à subsequenter postea peccati continuatione, & cohabitatione mutua, transit in concubinatum; qui continuum significat, & perdurans peccatum.

QVOD INTER MATRIMONIUM ET
concubinatum plurimum intersit.

CAPVT V.

NON ergo voluntas vtrunque in libidinem prona, non socialis vita mutuo suscepta consensu, non coniugalis affectus (quo mutuo se complecti dicere solent Concubinarij & Concubine) matrimoniū cōstituūt: sed is qui legibus cōsentaneus est contractus, inter illos initus, qui nulla lege inter se matrimonia cōciliare prohibetur. Quis enim ignoret inter fratres, & sorores, inter patruelles, inter consobrinos non coalescere matrimonia? Interest ergo plurimū cuiusmodi inter se legibus coeant,

coetant, qui carne miscentur. Contractum legitimū esse oportet, & eos qui contrahunt, ea esse conditione, vt legibus & sacrorum Canonum constitutio-
*Concil. Tri-
ss. 24. c. 1. de
r. for. matr.*
 ne à coniugio mutuo non arceantur. Cui & hoc ex Tridentinæ Synodi decreto nunc accessit; vt Parochus proprius, & duo insuper testes adhiberi debeant, quo matrimonium constet. Quæ verò secus coniugia ineuntur, non solum illicita, sed omnino nulla sunt, nec sacramentalem inducunt obligationem: adulteria sunt, probra sunt, fornicationes sunt, & Concubinariorum, æterno dignę supplicio conuentiones pactionesque. In matrimonio, quod legitimum est, nexus solui ideo nequit, quia ab ipso Deo coniunctio illa processit. Ille est qui in mysterio Christi, & Ecclesiæ coniuges copulat: ac proinde etsi thoro interdum separētur cōiuges, ipsam tamen coniugium non nisi alterutrius morte dissolui potest: & sicut Christus ex profluuiio sanguinis & aquæ, quæ è latere ipsius fluxerunt, Ecclesiam sibi spontam, amore & nexu indissolubili conciliauit; ita quæ legibus consona, & vera matrimonia sunt, vi significationis illius sacrosanctę, sunt indissolubilia. Eiusmodi porò significatio esse nequit in foedis, ac spurcissimis illis concubinariorum amoribus. Impurus amor ad castum, sanctum, & diuinum amorem significādum (qui est in Christo, & Ecclesia) non recte adhibetur. *Sacramentum hoc magis
Ephes. 5.*
num est (ait Apostolus) ego autem dico in Christo & Ecclesia. Hoc de Clericis illis, de Canonicis, de personis; ac alijs omnibus. quocunque tandem nomine censeantur, qui ex Christi patrimonio (quod vocamus) è decimis, & quouis alio Ecclesiæ prouentu sustentantur, nondum tamē sacro Subdiaconatus ordine initiati sunt, sit dictum: qui ab omni mulierum

Concil. Trid. amplexu, maximè verò à concubinato, sacrarum
ss. 25. de re- Legum prohibitionibus arcentur; grauiſſimis ea-
form. cap. 14. rundem legum censuris, ac pœnis, si secus fecerint
 puniendi; & primùm quidem fructuum suorum
 parte, tum verò vniuerso prouentu ac ipsis ad ex-
 tremum beneficijs, & dignitatibus quibuslibet spo-
 liandi ac exuendi. Hoc illa meretur impietas, hoc
 impudens, impura, & flagitiosa vita quam ducunt,
 quos Ecclesia suo alit prouentu, vt secularibus cu-
 ris, ac négotijs expediti, vacent pietatis officijs, vt
 militent Deo, vt orent, & psallant, vt probæ, & ca-
 stæ vitæ exemplo alijs præluceant, vt populi salu-
 tem & illorum maximè, à quibus carnalia (vt A-
 postolus loquitur) accipiūt, Deo indefinenter com-
 mendent.

1. Cor. 6.

EX IV D AE APOSTOLI CANONICA
 epistola Concubinarij redarguuntur.

CAPVT VI.

Iudas in e.

ps. Canonica

QVAM ergo desipiunt cum Ecclesiastico cen-
 su luxuriantes Canonici, personæ persona-
 tum, & alij omnes, qui absque Subdiacona-
 tu, beneficijs, aut dignitatibus Ecclesiasticis fruun-
 tur? In illos sanè illud Iudæ Apostoli rectè dici po-
 test: *Hi sunt in epulis suis maculæ, conuinantes sine timore,*
semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ à ventis circumfer-
runtur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ,
fructus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera erran-
tia, quibus procella tenebrarum seruata est in æternam.
 Quid enim? Nonne illi in epulis suis maculæ vi-
 dentur, qui scrophas suas, tanquam sint coniuges,
 ad

Concubinariorum speculum.

11

ad suas mensas adhibent; in alienis verò mensis,
& conuiuijs ad quæ vocantur, præteriri, aut præ-
termitti eas nolunt; sed vnà secum vocari, & hono-
ratiorem eis locum attribui: honesta conuiuia, fœ-
dissimi criminis sui spurcitia commaculantes?
Rem pudendam: Quid hoc aliud est, quam sine
Dei, & sine hominum timore conuiuari, semetip-
sos pascere, & tanquam fluctus feri maris suas de-
spumare & in publicum proferre confusiones?
Verè autumnales arbores, infructuosæ, bis mor-
tux: quæ & sibi & alijs non nisi mortis fructum
propinant. Ideo quoque errantia sidera ab Aposto-
lo vocantur; qui cùm lucere, & veræ luti exemplo
ad ipsissimam lucem adducere omnes deberent;
contrà potius, in errorem ducunt, & in perditio-
nem: quibus rectè propterea Apostolus dicit, pro-
cellam tenebrarum in æternum esse seruata; qui
coelestibus aquis orando, psallendoque rigare Dei
Ecclesiam deberent, sed à publico diuinarum ora-
tionum cantu ferè abstinent, subinde nec priuatim
eas persoluunt, in itineribus maximè constituti,
quando se ab illarum Lectione eximunt, non quia
obligati non sint; sed quod incommodum sit ac
molestum, interdum etiam verecundum (vt ipsi
quidem existimant) spectantibus multis, ad oratio-
nem se sternere, aut Deo supplices fieri: sed prouen-
tus suos, siue pecuniarios, siue granarios, aut quos-
cunque alios accipere nunquam erubescunt; sem-
per illi negotio, vt sua horrea, vt grâaria, vt loculos
impleant, vacare parati: ac ad eû modû affecti cùm
sint, nihil mirû si à carnalibus, & seculi cupiditati-
bus absorbeantur, si comestationibus, si vinolètijs,
si ebrietatibus, & omni voluptatum generi indul-
geant;

22 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

geant; si vestitu non spirituales Christi Ecclesię ministros, sed sponso Penelopes præ se ferre videantur; si à coronæ Clericalis rasura abstineant, si in publicum, si in templum, insuper & in chori subfella, corrugatis ac dependentibus collaribus, effœminatorum hominum more ornati prodire audeant, malintque gladio accingi, aut sclopeto, aliove armorum genere muniri, quàm ex codice Breuiarij sui, canonicarum horarum pensum persolvere: digni profectò qui tanquam infructuosæ arbores, è coetu, ministrorum Ecclesiæ eradicentur, & succidantur. Etsi enim speciosi sibi videantur, mystico tamen Corpori Christi quod est Ecclesia, nec vtilitatem adferunt, nec ornamentum: Oneri sunt; & tanquam telluris inutile pondus, frustra occupant terram; satiusque omninò esset, amplissimorum illorum sacerdotiorum opimos prouentus in meliores vsus conuerti, & à facibus illis expurgari Ecclesiam; quàm vt illi fruantur fructibus illius, à quibus non nisi probra, & scandala in Christi Ecclesia multiplicantur.

CLERICOS OMNES, QV ALIACVN-
que possidentes beneficia, aut horarius proces cano-
nicas legere debere, aut ad perceptorum
fructuum teneri restitutionem.

CAPVT VII.

QVOD ergo de Canonicis nullo sacro insignitis ordine hic asserimus, id de personatuū personis pariformiter dictum intelligi debet. Nam & hi pastoraatū ditati prouentibus, unus oē in illos reijciunt, adeoq; reijciūt, vt à Canonicis

eis quoq; legēdis horis abstinere se posse arbitrentur, duorum tantummodo penitentialium psalmo rū, quarti & sexti lectione contenti. Delicatā sanē, sed nullo iure subnixam persuasionem: tanquam si sint Ecclesiastici, sed ab omni Ecclesiastico munere alieni, & non nisi colligendis personatum fructibus destinati: quod munus quibuscumq; alijs profanis, & infimi quoque ordinis hominibus demandari ab Ecclesia potuisset: Sed Clerici sunt, & Ecclesiæ ministri, Ecclesiastica beneficia (quæ non nisi propter Canoniarum horarum lectionem dantur) possidentes. Nam præstimonij, ac beneficijs omnibus, onus illud iniectum atque insitum est, ut plenum horariarum præcum officium qui ea possidēt, omni die persolvere debeant. Illi sunt qui peccata populi comedunt, qui in alienos labores intrant, & in Christi patrimonium, ac Dei ipsius hereditatem, illam nempe decimam fructuum partem, quæ Deo penditur succedunt. Ideo ad Clericatum assumpti, in sortem Domini transferunt; ut ex patrimonio ipsius viuentes, & à secularibus abstracti curis, Deo vacent; & illi supplices facti, orent quotidie, ut laboribus agricolarum benedicat Deus, ut multiplicet semina, & incrementa quoque frugum iustitiæ illorum adaugeat: hoc est ut cum temporali benedictione, cum frumenti, vini, & olei abundantia, spiritualibus quoque diuitijs ita repleat omnes, qui limitibus paræcię e qua decimas ipsi percipiūt, continentur, ut in fide quoque, fideique operibus diu res efficiantur. Quod si hoc suæ vocationis institutum negligere illos contingat, & diuinis operibus vacuos, non nisi decimarum censui, recipiendo incumbere; cetera seculares esse, siue mores spectemus, siue vestitum, siue capitis rasuram, & alia

in

44 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

in quibus à secularibus Clericos discretos esse oportet; nihil mirum si ita viuentes, ad luxuriantis vitæ carnalis probra declinent: si non spiritu, sed carne ambulantes, desideria carnis perficiant. Ecclesia Christi, cuius hi ministri haberi volunt (de Canonicis æquè, ac personatum personis, alijsque nondum Subdiaconatu initiatis Clericis hæc loquor) spirituale & mysticum (vt diximus) Christi corpus est, diuino spiritu collectum, quod Spiritus sanctus regit, administrat, ac donorum suorum varietate exornat: vbi spiritu facta carnis mortificantur, spiritu innouantur homines, & ditantur spiritualibus bonis. Cuiusmodi si est, & esse debet omnium illorum studium, qui Ecclesiæ Catholicæ sub Christo capite, & Spiritu sancto rectore, tanquam viua illius membra inscripti sunt; nonne multò magis illi quos Ecclesiasticos vel vernacula nostra, magis propria nuncupatione, spirituales vocamus eò omne suum studium conferre debent, vt & ipsi spiritu ambulent, nec perficiant carnis desideria: tum etiam vt in eo suum ministerium Ecclesiæ impendant; vt spirituale Christi regnum arescat, & excluso vbiq; carnis dominatu, spiritus præualeat in acquisitionem spiritualis, & cœlestis vitæ in vitam æternam? In quo cum laborent alij verbo, & doctrina; sacrificando alij alij salutarium sacramentorum Christi exhibitione, alij regiminis auctoritate; cæteri sanè, qui ab hisce oneribus immunes sunt, qualiacunque tandem præstimoniam, ac beneficia Ecclesiastica obtineant; à diuina tamen nocturnaq; precationum horariorum lectione nunquā excusantur, debentque Ecclesiam Dei (quod in ipsis est) orando semper ædificare. Quod nisi faciāt, suos non faciunt fructus quos percipiunt, sed restitutioni omnes obnoxij redduntur.

DE PERSONATIBVS FALSA
multorum persuasio.

CAPVT VIII.

SI Personatum personæ, nullum alium in Dei Ecclesia vsum haberent, quam nunc multi existimant, ipsiſq; personis persuasum est, satius omnino fuisse nullos vnquam Personatus institutos fuisse nullos etiam in Ecclesia superesse: vberes verò illos prouentus vestitui Pastoratibus illis, quibus, (eiusdem oneris penes Pastores manente obligatione) detracti sunt. Quàm iniquè hoc comparatum. Subducuntur animarum curatoribus decimæ, & meliores, & vberiores, aliaque Pastoralia prædia, atque emolumenta. quæ ipsis iurè debentur; & ea in personas inutiles conferuntur. Decimæ profectò, quas Deo in recognitionem agricolæ, & prædiorum possessores persolunt, ideo Pastoribus debentur; quia ipsi in his, quæ ad Deum sunt, officijs, populo inseruiunt, quæ Dei seruitus est. Sed & ipsi Pastores, in medio populi sui habitantes, benignos, & largos exhibere se debent, & pauperum ac viduarum necessitatibus subuenire; & per hanc beneficentiam, ad Dei cultum, & ea quæ religionis, quæ virtutis sunt, illos inuitare atque allicere. Sed hanc de Christi ouibus bene merendi occasionem Pastoribus inuidisse videntur, qui non nisi tenui portunculæ ipsis relicta, ac veluti triturantium bouum ora alligantes, quod laborantibus ademerunt Pastoribus, hoc Personatum Personis, eorumque cupiditati adiecerunt; qui inde luxuriandi ansam sumunt, & religiosum, ac Deo oblatum, & debitum censû, ad carnis libertatē conuertunt; ab omni sepe Ecclesiastici ministerij usu, fructu, functioneq; abhor-

*Conc. Latera-
nen. sub In-
nocent. III.
ca. 54. 55. 56.*

abhorrentes. Non ignoro de personatibus longè aliam, sed à vero alienissimam apud multos esse opinionem: & laicos maximè patronos tanquam à se donatas reputare illorum decimas: cum sint pastoratibus (vt diximus) ferè subtractæ atque ereptæ: sed etsi ab illis ipsis patronis prouenissent, non donatas, sed redditas & restitutas debent existimare. Ius decimadi Ecclesiasticum est, & penes solam Ecclesiam existit. Quod si decimæ ipsæ quaquè ratione in alios translatae sint, rectissimè consuluerunt saluti suæ, qui ad Ecclesiam eas redire voluerunt: quod olim Reges, Duces, aliosque Principes post Lateranensis maximè Concilij sanctissimam constitutionem fecisse notissimum est: iure patronatus ad personatus, dignitates, præstimonias, aliaque beneficia, quæ in titulum è decimis illis erecta sunt, sibi retinentes. Quod etsi documentis varijs possit probari, nihil tamen luculētius vidi vnquam, quam sit illud quod è tabulis ac monumentis Ecclesiæ Millensis, in regione Cuyckenfi (quæ diocesis nostræ pars yna Grauiensi oppido contermina est) nuper inspiciendum accepi. Illius prouinciæ Heros ac Dominus Ioannes à Cuyck, à doctis & timorata conscientia viris persuasus, à maioribus suis hereditario iure acceptas decimas, Ecclesiarum rectoribus, & pauperibus (vt conscientiam suam scrupuli illius onere leuaret) restituit. Utinam eadem nunc sit Principum huius temporis religio & pietas; qui Nouales (quas vocamus) & quolibet alias decimas in illis etiam locis retinent, vbi parochis necessaria vitæ subsidia defunt, & fabricæ quarum instauratio decimis ipsis incumbit, passim iacent neglectæ. Ita illi de decimis quæ iuris Ecclesiastici sunt, opinantur ac sentiunt, ac si eas tanquam pater-

nae suae hereditatis portionem aliquam, reliquae hereditati similem possiderent. Sed falli eos clarissime docet secundum Matisconense Concilium: cuius quintus Canon sic habet: *Leges divinae Sacerdotibus ac ministris Ecclesiarum pro hereditaria portione, omni populo praeceperunt decimas fructuum suorum locis sacris praestare; ut nullo labore impediti per res illegitimas, spiritualibus possint vacare ministeriis: quas leges, Christianorum congeries, longis temporibus custodiunt intemeratas. Unde statuimus ut decimas Ecclesiasticas omnis populus inferat; quibus sacerdotes aut in pauperum usus, aut in captiuorum redemptionem prorogati, suis orationibus pacem populo impetrent ac salutem. Ut igitur ad Personas istas redeamus, vndeunque tandem decimas ipsi suas nacti sint, nihil interest. Decimas habent (quas ex Dei lege Ecclesiarum ministris dari docet Concilium, ut spiritualibus possint vacare ministerijs, suisque orationibus pacem populo ac salutem impetrent. Publicas igitur preces, quas vniuerso Clero Ecclesia legendas praescripsit, nunquam praetermittere, nunquam intermittere debet. Cui orandi officio si semper intenti sint, si supernae quoque ita semper attenti, ut non pudeat illos Clericalis signi illius (quod non ideo suscepisse debet ut beneficiorum Ecclesiasticorum possint esse capaces, sed ut a seculo abstracti Deo vnicè seruiant) si denique omnem secularem vestitum ornatumque auerterentur; his veluti amuletis ac praesidijs aduersus carnis commercia seruari poterunt. Nam & vestitus modestus & Clericali congruens, aliquid momenti aduersus haec pericula adferre potest. Qua de re ita loquitur primum Matisconense Concilium: *Ut nullus Clericus sagum, aut vestimenta, aut calceamenta secularia, nisi quod religionem deceat induere praesumat. 1. can. 3.* Quod si post hanc definitionem Clericus aut cum indecèti veste,*

aut cum armis inuentus fuerit, à Seniore ita corceatur, vt triginta dierum inclusione detentus, aqua tantum & modico pane diebus singulis sustentetur.

FOEDISSIMUM ESSE CONCVBINATUM illorum qui ordine sacro sunt insigniti.

CAPVT IX.

Prover. 2.

TRANSEO nunc ad eos, qui in sublimiore, hoc est, sacri ordinis gradu constituti, siue instituti immemores, continentia legem sacris annexam ordinibus, & libera ab ipsis voluntate susceptam, per extraneam femina consortium prauaricantur. Extraneam ac alienam foeminam (de qua apud Sapientem & in varijs synodicis constitutionibus sermo est) illam semper intelligi volo, quæ sicut Canones sacri vbique loquuntur, etsi conuictu habitatione, toro, domestica sit; fide tamen matrimoniali ac religione nihil minus est, quam domestica: Non fide matrimonij, quia nullum tale vinculum intercessit, nullum etiam, propter continentia susceptam legem intercedere potest. Non religione, quia irreligiosa illa coniunctio est, quæ is qui per ordinem sacrum & castitatis propositum (quod ipsi ordini insitum est) Deo dicatus, sacratusque est, ad spurcitiam carnis impijssimè, simul & flagitiosissimè transferretur; tantoque execrabilior ea impietas est, quanto eminentior est sacer ordo, in quo constituti peccant sacrosancti altaris Ministri. Subdiaconorum enormis est concubinatus; sed Diaconi in hoc genere multò grauius peccant; & his multò grauius Mystæ ac Sacerdotes, de quibus omnibus quod esse debeant casti, iam olim etiam

Ori-

Origenes edocuit: qui si Pastores sint, si Archidiaconi, si Decani, si Præpositi, aut in alio sublimiore dignitatis gradu constituti, pro dignitatis accessione, ipsa quoque criminis atrocitas, sua accipit incrementa. & fortioribus fortior instat cruciatio. Si ergo in illis dignitatum muneribus positi, ab extra-
neis seducti mulieribus, easque (vti fit) ipsi quoque seducetes, in Concubinariorum numerum transferint; tantisper ab omni ordinis, ac officij, dignitatisve muneribus merito sunt suspendendi, donec ex sacrorum Canonum præscripto, flagitioso illo expiato crimine, factoque diuortio, ab ijs quibus irreligiosè associati antea fuerant, & à crimine, & ab omni suspitione criminis, plenissimè sint expurgati. Nam si inforduerint (dictu mirum) ea criminis huius conditio est, vt ex perseverantia peccati, pudor omnis profigetur; & fronte deposita, non amplius pudeat concubinariorum, illius quod maximè est pudendum. Pudorem omnem exuunt, tam illum quo coram Deo, malorum omnium inspectore; quàm alterum illum, quo etiam in conspectu hominum confundi merito deberent. Inde illa indignitas procedit, vt porcas illas quibuscum in volutabro suarum cupiditatum volutantur, honestas, ac mundas dici & haberi velint, ac ad honesta cõiunia secum, & cum alijs promiscuè vocari. Sed si sus munda est, posteaquam è cœno volutata emergit, munda quoque sunt Sacerdotum & Clericorum Concubinæ. Ad cumulum verò impudentiæ & illud accedit, quod fidem suam, quam fingunt esse matrimonialem, concubinis suis, tanquàm coniugibus in facie Ecclesiæ (quod dicere solemus) dare se persuadent, id quod in vicinis aliquot regionibus inter catholicos quoque fieri, dolèrè admodum intelligimus.

20 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

Rom. 2.

Ita deplorati illi homines, cum pudore, etiam timorem Dei excutiant; & ignorantes Dominum, *theſaurizant ſibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei: ſub falſo coniugij velamine ita ſuam tegentes turpitudinem, vt omnem ſyntereſin, hoc eſt omnē conſcientiam peccati, poſt tergum proijciant & in profundum demerſi peccatorum, contemnant; dicantque in corde ſuo, non eſt Deus.* Nam quomodo poſſunt alligati Deo per continentiam coniugalē, alteri fidem dare? & qui eam ſibi libertatem per caſtitatis legem ademerunt, quomodo tanquam ſi liberi ſint, promittere alteri poſſunt, quod in ſua nō habent poteſtate? Qui mutū ſibi obſtricti ſunt coniuges, non niſi mortis interuentu, lege coniugij ſoluantur; & ſi vtroque ſuperſtite, alterutrum in tertij alicuius amplexus ruere, ac prolabi contingat; non ne qui innocens eſt zelo accenditur, & irrogatam ſibi iniuriam quaquā ratione nititur vleiſci? Deus ergo qui ſuam gloriam alteri dari non ſinit; & quē diuinæ literæ tanquam zelatorem nobis deſcribūt, an inultam finet iniuriam Sacerdotum illorum, qui rupto caſtitaris propoſito ac lege, quā ita tenebantur obnoxij, vt ſui corporis poteſtatem iam nō haberent, alteri ſe obſtringere nituntur? Non finet profecto; ſed de illis illud Dauidis meritū dici poſteſt: *quia ecce qui elongant ſe à te peribunt, perdidisti omnes qui fornicantur abs te. Presbyter ſi uxorem duxerit (vt habet Neocaſarienſe Concilium) ab ordine ſuo deponendus eſt. Quod ſi fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit, extra Eccleſiam abiici, & ad penitentiam inter laicos redigi debet. Qui ad Clericatum primum, per capitis attonſionem aſſumuntur, iubentur illud Pſalmi quintidecimi pronunciare; Dominus pars hereditatis meæ, & calicis mei tu es qui reſtitues hereditatem meam mihi; vt ſeculi & car-*

Pſal. 72.

*Synod. Neo-
caſar. 1.*

Pſal. 118.

& c
dis
per
inst
exer
ac a
foue
poſi
bili
don
min
adip
poſſi
ſuſce
inſtit
vll
eum
phet
quid
cordis
Deus
omne
rem p

COM
ſi

S
I
c
ignor
um eſt

& carnis abdicatis implicamentis, vni Deo sensim discant se consecrare; & præ vno illo, hæreditates perituras contemnere. Hunc spiritum, & clericalis instituti primam scintillam studio pietatis, & illis exercitijs quæ ad virtutem, ad seculi contemptum, & ad integritatis, virginitatisque amorem ducunt, fouere in eis, debent animorum parentes, vt in proposito illo in quo teneri adhuc, & nondum sunt stabiliti, adolescant & excrecant in viros perfectos; donec per Subdiaconatus ordinem, tam in Ecclesiæ ministerio, quàm castitatis proposito stabilitatem adipiscantur: Quam cum adepti fuerint, sicut non possunt ab Ecclesiæ ministerio, quod castitatis lego susceptum, firmatumque est, ita neque à castitatis instituto, quod illi ordini nexu indiuiduo adheret, vlllo vnquam tempore recedere aut resilire: sed ad eum modum innexi, atque ligati, cum Regio Prophetæ dicere iam debent: *Quid mihi est in celo, & à te Psal. 72. quid volui super terram? defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Iam in æternum Deus ita factus est pars illorum, vt vinculum hoc, omnem mulierum, tanquam adulterinum amorem repudiet.

CONCVBINARIOS, IGNORARE OFFICIUM quod in verbi Dei ministerio habent ad populum.

C A P V T X.

SED & illud commonstrandum nobis est, illos Dominici altaris ministros, hoc est Hypodiaconos, & qui supra hos eminent, non tantum ignorare Deum cuius timore (qui sapientiæ initium est) vacui sunt; sed nescire quoque officium Sacer-

22 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

cerdotum ad populum, sicut ignorauisse filios Heli Regum testatur Historia. Filios Heli auaritia, concubenarios Sacerdotes carnalis libido occæcatos, & ignorantes reddit. Et quanquam utrique illi affectui vis insita sit occæcandi, libido tamen, & densiores, & tenaciores effundit tenebras in animos illorum, quos visco suo illigatos tenet. Cæcus est amor carnis, & depascens omnia, ipsamque mentem hominis adeo tenebrosam reddens, ut rationem omnem excludat. Inde ergo fit ut Concubinarij Sacerdotes & Pastores tanquam utroque orbatu oculo, non videant, quæ puritate præditos esse oporteat illos, qui Dei verbum populo, qui salutis Sacramenta, qui altaris sacrificium sint administraturi. *Si paraueris pretiosum à vili* (ait Dominus per Prophetam de veritatis annunciatoribus loquens) *quæ si os meum eris.*

Jerem. 15.

Os Domini vocantur qui docent Dei verbum; & hos vult Dominus, pretiosum à vili separare: tunc ut ea quæ in conspectu Domini pretiosa sunt, doceant à vilioribus abstinentes; tum ut ipsi quoque quæ sunt pretiosa & digna vocatione ea in qua vocati sunt amplectantur, caueant verò à sordibus, & immunditijs ac spurcitijs illis, quæ scurrarum potius, quam proborum sunt oblectamenta. Quomodo enim separant pretiosum à vili, quos per Prophetam redarguens ita alloquitur Spiritus sanctus; *Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu verò occidisti disciplinam & proiecisti sermones meos retrorsum. Si videbas furem carrebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Os tuum abundauit malitijs, & lingua tua concinnabat colos. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tue ponebas scandalum; hac fecisti, & tacui. Existimasti inique quod ero tui similis, ar-*

Psal. 49.

quam

quam te exstatuam contra faciem tuam. Multa hic sunt
ad nostrum institutum pertinentia; quæ dicta sunt
aduersus ineptos illos, & impuros diuini verbi an-
nunciatores, qui non separant pretiosum à vili; sed
impuri cùm sint apud semetipsos, purum & san-
ctum Dei verbum nihilominus docere præsu-
munt: Ita sit vt ab illa scurrilitate, & sordibus vi-
lescant ipsi, & apud alios passim quoque bonum
Dei verbum blasphemetur: vt locum apud illos
habeat illud B. Gregorij, *Cuius vita despicitur, restat vt Gregor. Mag.*
eius prædicatio contemnatur. Illi verbum veritatis an- *in quadam*
nunciare volunt, & à distortis vijs ad vias rectas re- *hom.*
ducere populum, qui ipsi *ambulant vias non bonas;* &
oderunt disciplinam Domini; quæ libidinem om-
nem, & copulam omnem carnalem, quæ extra
legitima exerceatur matrimonia, execratur. Quo-
modo ergo fornicatores, incestuosos ac adulteros
redarguent, qui ipsi *cum adulteris portionem suam po-*
nuunt, hoc est, qui per concubinatum, adulteris quam
fornicatoribus sunt similiiores? Nam fornicato-
res dicuntur illi, qui vtrinque nulla fide alteri ad-
stricti, carnali copula miscentur. Concubinarij
verò Sacerdotes, cum sui corporis non habeant
potestatem, quarumcunque tandem mulierum
amplexibus misceantur, non cum fornicatoribus,
sed cum adulteris portionem suam ponunt; ac pro-
inde si quid vel publicè vel priuatim dicant in eos
quorum est impura, vel in quouis libidinis genere
flagitiosa vita, mox illis in os ingeruntur sordes
illæ proprii concubinatus, in quo offendiculum
alijs ponunt, & sibiipsis infamiæ notam inu-
runt.

Vsq̃ue adeò necesse est oēs eos qui in alios quid-
pià dicturi sūt, irreprehensibiles & omni tū crimine

24 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

Math. 3.

tum suspicione criminis vacuos esse. *Aduersus filium matris tue ponebas scandalum* (ait Psalmista) *hec fecisti & taci.* Ecclesiarum Rectores qui ad virtutem, ad pietatem ducatum alijs præbere debent, si ipsi scandalum ponant, & offensionis lapidem, in quem alij impingant; hoc est si sal fuerit infatuatum, in quo salitur? *Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & ab hominibus conculcetur.* Et hoc utique aliquando ita futurum est, quando is qui lento gradu ad vindictam procedit, supplicij tarditatem granitate est compensaturus. Tu (inquit) *scandalum ponebas aduersus filium matris tue, hoc est, fratri tuo scandalum dedisti; hec fecisti omnia & taci.* Tu verò hoc silentium meum & poenæ dilationem, in malum tuum conuertisti: & iniquè existimasti quod ero tui similis, & quod filerio meo tuam impietatem probabo. Sed fallens proferò: *Arguam te, & statuam te contra faciem tuam:* hoc est in conspectum tuum proferam teipsum, & hæc probra tua statuam tibi ante oculos; quæ me probante tu committi arbitraris. Addit deinde? *Intelligite hæc qui obliuiscimini Deum, nequando rapias, & non sit qui eripiat;* hoc est qui sic demersi, & occæcati viuitis in peccatis, ac si omnis memoria Dei apud vos inter mortua esset, ab illa Dei, & muneris vestri ignorantia ad veritatis lucem reuertimini. Nam si vos pergitis, per carnis illectamenta elongare vos, & fornicari à Deo, futurum est ut ipsi quoque pereatis, & à Domino disperdamini: Ille rapiet, & non erit qui de manu ipsius vos queat eripere. Extat formidabile exemplum de Magdeburgensi Archiepiscopo Vdone, qui inexplibili cupiditate apud se fouens Cisterciensem Abbatisfam Concubinam, nullis neque minis neque territamentis cælestibus ab illicitis illius amplexibus auelli potuit; & coruice tandem diuinitus

*Ioan. Naucl.
Chronogr.
vol. 3. gen.
34. Fulgosi.
p. 12.*

aitur amputata, cum nullum peccandi finem faceret, condignas sui sceleris poenas exsoluit.

IDEM OSTENDITVR DE SACRAMENTORVM noua legis dispensatione.

CAPVT XL

IAM verò non earum tantummodo rerum ignorantia Concubinarij Sacerdotes laborant, quæ concionandi officium concernunt, sed & illarum quæ ad Sacramentorum pertinent administrationem. Quid inter vetera & noua sacramenta intersit iam ante verbo vno indicatum à nobis est; Temporalia erant illa, vmbatica, & significantia; hæc, vera, spiritualia, & eius quod significant effectiua. Illius temporis Sacerdotes circa pecudum sacrificia versabantur: Nostri verò Sacerdotes diuinissimum illud, quod fideles norunt, offerunt immaculati Agni sacrificium. Prisci Sacerdotes (sicut Innocentius Pontifex ad Exuperium scribit) etsi sacrificia offerrent dignitate multò inferiora quàm sit hoc vnicū nouæ legis sacrificium; expiationibus tamen multis preparari debebant; & in anno vicis suæ, in templo habitare iubeantur, ne cum vxoribus suis carnaliter miscerentur. Nec ipsi tantum sacerdotes sacrificaturi, mundi esse debebant; sed illi etiam qui ad Sacrificiorum illorum participationem admittebantur. Quod illustri testimonio ex primo Regū Libro comprobatur. Nam cum aliquando Rex Dauid, profugus à facie Saulis, in Nobe ad Achimelech Sacerdotem accurrès, sibi & pueris suis panes dari postulauisset; respondit Achimelech; nò alios, quam sanctos panes se habere, nullos verò laicos panes; hoc etiam adiiciens; *Si mundi sunt pueri, maxime*

*Innoc. I. epist.
3. ad Exuperium
ca. 1. &
ponitur in
Decreto dist.
82.*

1. Reg. 21.

à mulieribus. Si ergo significatiuis illis panibus ex iudicio Sacerdotis vesci non poterant, nisi qui à mulieribus, & quidem legitimis, hoc est, à coniugibus mundi erant; illine ad nouorum, & diuinissimorum Sacramentorum, non dico sumptionem, sed ministrationem ingerere se audebunt, qui extranearum mulierum commercio sunt maculati? De mulieribus illis in Prouerbijs ita loquitur Sapiēs, vt asserat eas mollire sermones suos, reliquisse ducem pueritatis sue, & patris Dei sui obliuiscas esse, inclinatas esse ad mortem domus illarum, & semitas earum ad inferos ducere, omnes qui ingrediuntur ad eas, non reuersuros; nec apprehensuros semitas vite. Magna igitur & inuerecundæ temeritati deputandum est, eos qui amplexibus talium mulierum (quæ legitimæ esse finguntur & non sunt) detinentur, audere ad sacramentorum Christi dispensationem participationemque accedere. Nam cum hæc nouæ legis Sacramentorum conditio, & dignitas sit, vt ad sanctificationem omnia sint instituta, & tanquam vasa diuinæ gratiæ eam (nisi suscipientis obster indignitas) semper efficiant, atque infundant; quis non videat quanti intersit, quomodo affecti sint, qui ea exhibent ac ministrant. Id quod non sic à nobis dictum debet intelligi, ac si ab impietate Ministri, vis sacramenti in alijs, quibus ea ministrantur impediatur; sed quod cum spirituale sit horum Sacramentorum ministerium, dubitandum non sit, primum quidem ministris ad damnationem verti si carnalibus immerfi peccatis sacramenta dispensent: deinde verò, illos ipsos Ministros ad eas preces quæ præmittuntur, & subiiciuntur sacramentis, religiosè, fructuoseque recitandas, ab illis criminibus ineptos reddi atque indignos; ita vt ab hac indignitate, etsi de vi sacramenti ipsius,

sius, quæ suis limitibus continetur, nihil detrahatur; de fructu tamen totius administrationis, quæ antecedentibus, & consequentibus exorcismis & precationibus perficitur. non parum decedat atque depereat. Ut non immeritò, qui hoc sapiunt, eam quæ à malis exercetur administrationem auersentur. & à pijs, ac probis Sacerdotibus, qui ab eiusmodi labe liberi sint, ea sibi malint conferri.

*AB EUCHARISTICA MENSA MISSAL-
quæ sacrificio Concubinariorum spurcitiis lon-
gissimè abesse debere.*

C A P V T X I I .

QUEMADMODVM autem ab alijs Sacerdotum actionibus, ita maximè ab Eucharistica mensa omnis procul spurcitiâ debet abesse: in qua *Christus ipse assistens Pontifex futurorum bonorum, Hebr. 9.* qui per proprium sanguinem semel introiit in sancta, æterna redemptione inuenta, idem ille per manus Ministrorû, repetita eadem illa crucis oblatione, Deo patri ad propitiationem offertur: oblati verò, ad spiritua-lem refectionem, à fidelibus, ipsisque primis Ministris tanquam Agnus paschalis manducatur, & sumitur. Ad hanc tam angustam, & diuina maiestate plenam mensam, quomodo Concubinarij Sacerdotes sistere se audebunt à meretricijs amplexibus prodeuntes? Quomodo à lecto impuro, & à sordium suarum volutabro. ad virgineas purissimi Agni manducandas carnes accedere? A strato illo, quo nihil contaminatius, aut immundius; ad mensam, quæ nihil purius, sanctius, mundius, sacratius, diuinius? *Quæ*

28 Sacerdotum Monach. & Cleric.

1607.6.

Quæ hic participatio Christo ad Belial. Concubinarij omnes, sicut filij Sacerdotis Heli, sunt filij Belial: Illine ergo cum Christo coalescent, & per Eucharisticum sacrificium, simul & sacramentum (cuius ea propria vis, & efficacia est) in vnum cum Christo spiritum coibunt? Nescitis (ait Apostolus) quia corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Et è conuerso; tollens membra meretricis & concubinæ, faciam membra Christi? Absit. An nescitis quoniam qui adheret meretrici, vnum corpus efficitur? Qui autem adheret Domino, vnus spiritus est. Ac si dicat Apostolus; Qui per fornicationem miscetur foeminæ, & vnum cum ea corpus efficitur, diuinæ communionis consors esse nequit: quemadmodum & is qui verè atque intimè vnitur Deo, ab altero illo carnali commercio abhorret. Idcirco hanc monitionem subnectit Apostolus: Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri? Empti enim estis pretio magno, glorificate & portate Deum in corpore vestro. Sed & B. Chrysostomum hic loquentem, & in impuros immaculati Agni tractatores exclamantem audiamus: Quo non puriorem esse oportet tali fruente sacrificio? Quo solaris radio non splendidior manum, carnem hanc diuidentem? Os quod igne spirituali repletur? Linguam quæ tremendo nimis rubescit sanguine? Cogita quali sis insignitus honore, quali mensa fruaris, quod angeli videntes horrescunt, neque libere audent intueri propter emicantem inde splendorem, hoc nos pascimur, huic nos vnimur, & facti sumus vnum Christi corpus, & vna caro. Et rursus in eadem illa homilia. Inhumanus accedat nemo, nemo crudelis, & inuicior, nemo prorsus immundus. Hæc ad communicantes dico,

Ibidem.

Chrysostom.
homil. 60. ad
pop. Antioch.
& 38. in
Matth.

Concubinariorum Speculum.

29

dico, & ad vos ministrantes. Nam & ad vos sermonem con-
uertere necessarium est, vt multo cum studio hæc dona distribu-
atis. Si ergo necesse est dicit Chrysostomus quomo-
do, & quibusnam diuinum, & angelicum panem
dispensent sacrosancti altaris ministri; non inter-
esse putabimus quomodo intra semetipsos illi ipsi
ministri sint affecti? & purisne an impuris manibus
diuinissima hæc mysteria pertractent? Si illam Oze
temeritatem Deus puniuit grauissimè qua manum
Arce admouit, vt eam à lapsu qui à calcitrantibus
iumentis timebatur præseruaret, quantò magis iu-
stissima Dei ira in spurcissimos exardescet concu-
binarios; qui animis æquè atque corporibus pol-
lutis, sacrosancta Christi mysteria dispensare præ-
sumunt? Non parua vobis imminet ultio (ait S. Chrysosto-
mus Sacerdotes alloquens) si quem cuiuspiam conscium
æquitæ, huius mensæ participem esse concedatis: sanguis eius
de manibus vestris exquiretur. Itane? Hoc de manibus
Sacerdotum exquiretur, si quem alicuius sceleris
conscium ad huius mensæ participationem admi-
serint: & non exquiretur, si ipsimet mulieris Con-
cubinæ commixtione polluti, sibi, & alijs ea dona
distribuerint? Si mundi sunt pueri (aiebat ille Achime-
lech) maximè à mulieribus? Cui David: Et quidem si de
mulieribus agitur, continuimus nos, & heri, & nudiustertius,
& fuerunt vasa puerorum sancta. Si ergo à coniugibus
illo tempore, diebus aliquot mundi esse debebant,
qui panes propositionis comesturi erant; Si cōscen-
suris montem Sinai præcepit Moses vt sanctifica-
rentur, vt vestimenta sua lauarent, & ab vxoribus
abstinerent: Si nunc etiam coniuges Christiani à
coniugij vsu abstinent quando vacandum est ora-
tioni; si illa præterea carnis inuoluntaria pollutio
quæ somniantibus per ignorantiam obrepit, & tan-
tum

2. Reg. 6.

Chrysost. 1.
co citato.

1. Reg. 22.

Exodi 19.

tantum subinde torporem inducit, vt à liturgico missæ sacrificio abstinere satius sit, quam ita affectos ad sacrificandum accedere; quid animi possint habere Concubinarij Sacerdotes, qui post illicitos, & sacrilegos carnis complexus, cœlestem, diuinum & angelicum panem, non dico laicis, sed pollutis manibus, polluto ore & corde sumere præsumunt

AN HI QVI IN REATV CONCVBI-
natus sunt, Præparamenti (quæ ipsi vocitant) di-
gnè ritèq; ad missæ sacrificium præ-
parentur.

CAPVT XIII.

SED dicunt Concubinarij, non prius ad altaris mysteria se accedere, quàm illa, quæ vocant Præparamenta præmiserint. Non possum profecto quin hoc exclamem: O scelestam, crudelem in Deum, & sacrilegam conscientiam. Præparamenta præmittere se dicunt. Et quænam illa? Sacramentalem suorum peccatorum confessionem? Nihil minus. Nihil est quod rarius Concubinarij frequentant. Sacrificant frequenter. Sacramenta ministrant, annunciant Dei verbum: sed à Confessionis sacramento adeo abstinere, vt non desint qui duntaxat semel in anno, hoc est in Paschate confiteantur. V. fu compertum habeo quod scribo. Scio non deesse Sacerdotes qui se arbitrentur semel tantummodo, laicorum more confiteri debere: non ob stare mortalis peccati reatum; non prohiberi se ab altaris ministerio si desit contritio, si confessio, si melio-

ris & emendationis vitæ propositum solis illis Præparamentis omnem hunc defectum (ut ipsi quidem existimant) suppleantibus. Hoc & ego responsum retuli interdum ab ijs quos à Concubinato corripiebam. Quænam igitur hæc tam efficacia, & tam salutaria Præparamenta? An Canonicarum horarum præmissa lectio? Sed hanc Concubinarij non præmittere, sed prætermittere consueuerunt. Alij, quod lege cautum sit, non esse sacrificandum nisi prælecto Matutino, & Laudum officio, eo usque horarias suas legunt preces; inde verò quæ reliqua diei parte legenda sequuntur, penitus omittunt. Non hoc igitur Præparamentorum nomine intelligunt; sed eas preces, quas ab alijs edocti sunt sacrificio præmittere: non improbandas quidam illas, sed in quibus tamen perperam tantum ponant momentum, ut etiam si scdo Concubinato, aut cuiusvis alterius criminis reatu conspurcati sint, nec peccandi voluntatem deponere, nec cum intimo dolore peccata (priusquam ad altaris mysteria accedant) confiteri se debere arbitrentur: sufficere verò si solæ illæ preces à Sacrificaturis recitentur; si omittantur, cum magna hac præuagatione esse coniunctum. Sic nimirum præposterii illi homines, Paulinæ cōmonitionis immemores, celestem manducaturi panem non se probant, nec solliciti sunt ne accedant indigni. Si præparationes illæ (quas tanto studio adhibendas ipsi censent, ut à sola omissione illarum, omnem procedere indignitatem existiment) peccatorum maculas detergerent, si à reatu expiarent, si à peccandi studio voluntateque abducerent, si illum contriti cordis, & contribulati spiritus dolorem adferrent, sine quo non obtinetur peccati remissio, nec peccatoris ani-

C. 11.

animus à suis sordibus expurgatur, magnum sanè momentum ad dignum huius mensæ vsum conferrent. Sed nihil minus quàm hoc faciunt: quæ præterquam, quod sine attentione vlla, & sine vilo deuotionis spiritu sæpè leguntur; nunquam abolent peccatum, nec à peccandi proposito Concubinari-
 os reuocant: qui in facibus peccatorum suorum de-
 fixi permanent. Legunt ergo quod sine offensa omitti potuisset, & illud facere negligunt, à cuius ommissione fit, vt iudicium sibi manducant, ac bibant, & rei-
 sant corporis, ac sanguinis Domini: dum non dijudicant quod sumunt; nec per reconciliationis sacramen-
 tum peccati reatum quem contraxerant abolenti-
 insuper & externa illa salutaris Sacramenti sum-
 tione, mendaciter, & sacrilegè fingunt se corpori,
 & sanguini Dominico communicare, & in vnum
 cum Christo spiritum coalescere velle; qui neque
 hoc volunt, & vt velint maximè, à peccatorum sar-
 cina, qua prægrauati sunt, & sordida conscientia
 impediuntur. Proinde nihil mirum si per sacram
 Exomologesin non nitantur expiare peccata illa, à
 quibus adeò captiui detinentur, vt eluctari, & e-
 mergere nequeant. Vna hæc inter alias, Concubi-
 narium nota est, à qua innotescunt, vt (quemad-
 modum diximus) rarissimè confiteantur: etsi non
 soli illi hic impingant. Plurimi Sacerdotes alij sa-
 tis esse putant, si post intemperantiam, post iram,
 post rancorem, post impudicum oculum, post de-
 tractionis verba, vel quæuis alia peccata; non de-
 posita, aut vix deposita peccandi voluntate, nec in-
 teriecta vlla commissorum peccatorum expiatione;
 hoc est in statu mortis, & damnationis æternæ
 consistentes, si præparamenta sua præmiserint, pa-
 nem vitæ se manducare posse credant, etiam si ab ea

vita,

vita
 bit in
 subdi
 reue
 tur r
 Apo
 cant e
 li pe
 cta m
 tenti
 virgi
 pore
 alijs
 mo st
 spexi
 de mul
 & fuer
 timur
 ciend
 acced
 ambig
 nem r
 tur, an
 rem. Il
 torpor
 Carna
 stis: qu
 spiritu
 animal
 que sum
 us hui
 hac me
 gis sap
 peccan

vita quæ in Christo est, sint alienissimi. Sed non introi-
bit in maleuolam animam sapientia, nec habitabit in corpore
subdito peccatis. Quod si diuinissimi huius sacramenti
reuerentia, & districti illius iudicij commoueren-
tur rigore, qui illos manet, qui ex sententia Pauli
Apostoli, manducatione indigna *iudicium sibi mandu-*
cant & bibunt; scirent utique commisso aliquo lætha-
li peccato, non vno, sed pluribus diebus, à sacrosan-
cta mensa sibi esse abstinendum; donec per pœni-
tentiam, decocta peccandi malitia, manducandis
virginis innocentis Agni carnibus, animo & cor-
pore digniores essent effecti. Id quod, si in peccatis
alijs omnibus, multò maximè in carnalibus sum-
mo studio est enitendum. Quo mihi scriptura re-
spexisse videtur in illis verbis Davidis; *Et quidem si* 1. Reg. 24.
de mulieribus agitur continuius nos ab heri, et nudius tertius,
& fuerunt vasa puerorum sancta. Nam idcirco post legi-
timum quoque coniugij vsum, dies aliquot interij-
ciendi, priusquam ad mysteriorum participationē
accedatur. De carnalibus verò peccatis minimè
ambigendum, quin dierum aliquot interpositio-
nem requirant, qui in saluari pœnitentia ducan-
tur, ante Sacramenti huius communionem saluta-
rem. Illa enim omnem spiritus vigorem eneruant,
torporem inducunt, & longissimè à Deo separant.
Carnalibus non sapit spiritus Dei, non esca coele-
stis: quæ alioqui in hoc Sacramento pinguedinem
spiritui largitur. Hunc gustum ipsi auerfantur, quia
animalis homo (vt Apostolus loquitur) *non percipit ea,* 1. Cor. 2.
quæ sunt spiritus Dei: Stultitia enim est illi. Iam verò si vni-
us huius peccati conscientia, & læthalis macula ab
hac mensa remouere debet peccatores, quantò ma-
gis sæpè repetita carnalia peccata? Et, si enormiter
peccant laici, qui non expurgati à peccatis illis, ad

mentem Domini irreligiose, & ad sui ipsius damnationem accedunt; quo loco habendi illi, qui tales cum sint, Eucharisticum panem sacrificantes frequentant, qui manducant & alijs distribuunt? Nam quanto frequentius in hac parte impingunt, tanto plus diuinæ ire sibi accersunt, & callo inducto, in carnalibus illis peccatis adeo obdurescunt, ut pudore simul & timore Domini proieccto, meretricium vultum induant; & sancta omnia immundis, ac proinde indignis manibus, ad magnum quoque populi offendiculum semper administrent.

EXPEDIATNE IN PASTORATIBVS

*Concubinarios tolerari quando alij nequeunt
haberi, an nullos haberi Pastores.*

CAPVT XIV.

DE his proponi quaestio consuevit: satiusne sit, in Pastoratibus eiusmodi tolerare Ministros, quando alij qui caste viuant haberi nequeunt; an verò Pastoris proprii ministerio Ecclesias quasdam destitui ac orbatas relinqui: alijs priorem, posteriorem alijs sententiam amplectentibus. Sed pastoralia munia primum omnium distinguenda. Et quidem si de prædicatione verbi Dei agitur, si de Eucharistico missæ sacrificio si de sacramentis illis, quæ ad salutem non omnino necessaria sunt; extra omnem dubitationem ponendum videtur, non esse ferendum, ut hæc à Concubinarijs administrentur. Quomodo enim tolerari potest, ut diuinis illi assistant altaribus, Deo sacrificantes, qui eo ipso damnationem sibi ipsis acquirunt, & mentem Domini vulgò contemptibilem faciunt? Nonne

hic

Concubinariorum speculum.

35

Malach. 1.

hic illud Malachia locum habebit? Ad vos o Sacerdotes, qui despicitis nomen meum: & dixistis; In quo despicimus nomen tuum? offeritis (ait) super altare meum panem pollutum, & dicitis, In quo polluimus te? Panis profectò, quem noui testamenti Sacerdotes offerunt, in seipso pollui omninò non potest: sed actione Ministri Concubinarij sic polluitur, vt minus grata sit, quæ ab illo procedit oblatio. Multum enim interest, quis, qualisve sit Liturgus in sacrificio altaris. Nam si Liturgica ipsa actio vt passionis Dominicæ commemoratiua spectetur: si res quoque ipsa, hoc est, Christi corpus, & sanguis spectentur; non potest non esse Deo gratum, & quod offertur, & ipsa quoque, quæ ad memoriam fit, oblationis illius, qua Christus semel in sempiternum sanctificatos consummauit, sacrificatio: sed si spectes illud, quod ad actionem hanc Liturgus adferre debet, non parum ab impura sacrificantis vita, actio ipsa polluitur & contaminatur: vt nihil mirum sit, nec iure reprehendi queant, qui pij, ac religiosi alicuius Sacerdotis missam audire malint, quam alterius, qui vel ab infamia notetur, vel de quo minor sanctitatis ac virtutis opinio non immeritò habeatur. Vt enim sacrificantis pietas, deuotio, & merita ad sacrificij ipsius intrinsecam, & plenam dignitatem aliquid conferunt; ita è conuerso de Sacerdotibus impijs ita loquitur S. Malachias. Et nunc ad vos mandatum hoc dicit Malach. 2. Sacerdotes: Si nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum, mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris, & maledicam illis, quoniam non posuistis super cor. Ecce ego proiciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum fercus solennitatum vestrarum, &

assumet vos secum. In eandem quoque sententiam à B.
Gregorius in Gregorio in Pastoralis est dictum: Cum is qui displicet
Pastoral. *ad intercedendum mittitur, irati animus proculdubio ad deter-*
riora prouocatur: neque in omnipotentis iudicio quid, sed à quo
Eccle. 34. *datur, inspicitur. Et ab Ecclesiastico: Dona iniquorum non*
probat Altissimus; nec respicit in oblationes iniquorum: nec in
multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. De sa-
cificio hactenus, & de benedictionibus Sacerdo-
tum illorum, quas in maledictiones se conuersu-
rum per Malachiam eo loco Dominus prædixit.
Nec dubium tales esse Concubinariorum in Litur-
gico missæ sacrificio benedictiones: quæ utiq; cum
ipsis in maledictionem conuertantur, mirum non
debet videri, si sacris Canonibus constitutum sit, vt
à Concubinariorum audiendis missis populus ab-
stineat. Ex secundi enim Alexandri constitutione
in trigessimam secundam decreti distinctionem, ta-
lis relatus est canon: Præcipiendo mandamus, vt nullus
missam audiat presbyteri, quem scit concubinam habere indu-
bitanter vel subintroductam sanctam mulierem. Vnde etiam
sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit di-
cens. Quicumque sacerdotum, diaconorum & subdiaconorum
post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri sancti Le-
onis Papæ & Nicolai de castitate Clericorum, concubinam pa-
lam duxerit, vel ductam non reliquerit; ex parte omnipotentis
Dei & auctoritate principum Apostolorum Petri & Pauli præ-
cipimus & omnino contradicimus, vt missas non canter, neque
etiam euangelium legat, nec epistolam ad missam &c. Nec al-
iter de sacramentis alijs, quæ ministrant ipsi, non
aliter quoque de verbi Dei prædicatione censend-
um arbitror: vtrique officio illis interdicens, qui ad populi
offensionem flagitiose & nequiter
uiuunt. De posteriori illo, hoc est verbi prædicatione,
quæ fit ab impuris Sacerdotibus; idem ille va-
tes

Can. Nullus.
dist. 32.

tes i
enti
lus
de v
fecit
Prop
& h
vias
Deu
proc
sticia
qui
nes i
press
rant.

AN

S
dos q
tūm p
sent. C
rare v
quant
tantō
frequ
bent,
pinga
confu

tes ita pronunciat: Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius; quia Angelus Domini exercituum est. Vos autem recessistis de via, & scandalizastis in lege plurimos: irritum fecistis pactum Leui, dicit Dominus exercituum. Propter quod, & ego dedi vos contemtibiles, & humiles omnibus populis: sicut non seruastis vias meas, ex accepistis faciem in lege. Quin & ipse Deus, sicut ex quadragesimonono Psalmo antea protulimus, non vult à peccatore suas enarrari iustitias, & testamētum suum assumi per ora eorum, qui disciplinam ipsi oderint, & proijciunt sermones illius retrorsum: hoc est, qui peccatorum oppressi mole, scientes volentesque in eis perseuerant.

AN PROPTER BAPTISMI ET RECONCILIATIONIS sacramenta, retinendi Concubinarij Pastores.

C A P V T X V.

SED propter Baptismum & Exomologesin (quæ duo necessitatis sunt sacramenta) Concubenarios fortasse in Pastoratibus retinendos quispiam existimabit; ne desint ministri, qui tùm paruulis, tùm adultis ista sacramenta dispensent. Qui ita existimant, à vero mihi quoque aberrare videntur. Vt quid enim tolerabuntur illi, qui quantò diutius in actionibus illis esse sinuntur, tantò plus diuinæ iræ sibi accumulunt, tantoque frequentiora & damnabiliora scandala alijs exhibent, & offensionis lapides ponunt in quos alijs impingant? Nec ipsis ergò Concubinarijs, nec populo consulitur, sed vtrisque in malum tolerantia illa

vertitur. Non nego equidem, quæ Sacramenta ab eis ministrantur, esse efficacia sed ab omni ministerio arcendos; nec finendum ut vlllo loco quieti consistant, donec à visco suarum cupiditatum diuulsi, & à diaboli laqueis expediti sint, à quo captiui detinentur ad ipsius voluntatem. Et quis non videat scandala ne infirmi in ea incurrant ab Ecclesia esse remouenda; cum *filius hominis de regno Ecclesie omnia aliquando scandala per sanctos angelos submoturus* dicatur? Et illa in primis tollenda scandala, quæ ad Catholicæ fidei naufragium multos induxisse semper quæ inducere paulò post demonstraturi sumus. *Auferre malum ex vobis ipsis* (ait Apostolus ad Corinthios scribens) non de re aliqua mala, sed de homine malo loquens, nempe de incestuoso Corinthio, qui impuræ vitæ suæ scandalo, veluti modico fermento, vniuersam conspersionis massam, in Ecclesia Corinthiorum inficiebat. Et alio in loco idem ille Apostolus, scandali perniciem exaggerans, ita loquitur: *Peribitne in tua conscientia infirmus frater, propter quem Christus mortuus est? Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Quæ propter se esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum* (ne fratrem meum scandalizem. Quomodo ergo tolerabuntur, qui (sicut dicit Malachias) in ipsa etiam lege scandalizant? quod multò damnabilius scandalum est. Et hunc in modum impingentes, irritum faciunt p. & *Eum Domini*: quos & propterea (quod eodem loco subiicit Propheta) in oculis omnium humiles se & contemibiles redditurum Dominus minatur. Quid vilius, quid abiectius, quid tam infame fingi potest, atque Concubinarius sacerdos? Cuius infamia etiam in sobolem redundat. Propudia sunt, & reiectamenta hominum, nec digni qui in coetibus

probo-

proborum hominum appareant. Vtinam ergo Episcopi omnes sint zelatores salutis ouium suarum, nec sinant scandala hæc in Ecclesijs suis crebrescere & perseverare: vtinam sal infatuatum quod ad nihilum valet, nisi vt mittatur foras, & conculetur ab hominibus: ipsi quoque foras proijciant, vt in sterquilinio conscientiarum suarum, suas sordes agnoscant, ac deplorent. Vtinam persequantur Concubenarios & comprehendant illos, & non conuertantur donec deficiant: hoc est non desinant in eis persequi iniquitatem donec ipsi desistant præuariari. Vtinam de regno Christi, quod in ipsis est, scandala hæc auferant, quæ impediunt ne ædificentur muri Hierusalem. Si desint ministri alij, quorum sit inculpara vita, & qui ab hoc crimine sunt alieni, dare operam debent Episcopi, vt qui desertis illis locis vicini sunt Parochi, extensiore deinceps sint præditi charitate, vt zelo salutis animarum dilaten- tur, vt ad remotiora loca excurrere velint, & singulis aliquid ministerij Pastoralis impendere (quod maiores nostri zelosissime olim fecerunt) & quod per impiam Concubinariorum vitam, ubique destructum, subuersum lugatumque est, suo ministerio instaurare, & reædificare nitantur. Hoc huius temporis postulat necessitas, vt sint ministri indefessi, qui ad reparandas Ecclesiæ ruinas nunc emittuntur. Orandus quoque Deus, vt in hac Operariorum raritate, quando & hæresis cadere, & regiones ad messem albescere incipiunt multos ad colligendam eam messem operarios præparet: & inuitandi omnes qui catholicae religionis zelo mouentur, vt quicumque possunt, huc suas conferant facultates, quæ melius collocari nequeunt, quam ad ad studiorum subsidia, & institutionem illorum, qui in Academijs,

Seminarijs, alijsque scholasticis exercitijs, Ecclesiæ ministerio præparantur. Accedit ad hæc omnia, quod quæ necessitatis sunt sacramenta, si proprius desit minister, voto haberi possunt. Quod de adultis dici intelligimus, qui Baptismi, & Reconciliationis sacramentalis fructum, atque effectum, si ad manum non sit, nec haberi minister queat, voto, ac desiderio consequuntur; Ac ne paruuli, Sacerdotum defectu, salutis exortes permanere debeant, ideo baptizandi facultas tam ampla est, ut non solum à sacerdotibus, sed diaconis quoque insuper & à laicis tam mulieribus, quam viris impendi baptismus queat, Profligandi ergo Concupinarij omnes, nec finendum ut vlllo in loco, diuina vlla mysteria dispensent, imò verò quia laicorum more hominum, carnis amplexibus indulgere volunt; in poenam criminis illius, in laicorum quoque ordinem redigendos esse pronunciamus.

*D. CYPRIANI EXEMPLO DOCETVR,
disciplina opus esse vt à Concupinarijorum for-
dibus Christi Ecclesia expur-
getur.*

CAPVT XVI.

SENTENTIAM hanc, B. Cypriani exemplum confirmat; qui sui temporis Episcopos, & Sacerdotes libellorum societate, vel criminibus alijs maculatos, ad penitentiam quidem agendam, suo, & Cornelij Pontificis iudicio admitti posse; sed à Clericatus, & sacerdotalis honoris ministerio prohibendos; ac ne alijs ad lapsum via aperiretur, laicorum coetibus adnumerandos esse, censebat.

bat. Deplorabat suo etiam tempore Cyprianus, frequentiam illorum, in quibus mutabat fides, & religiosus Dei timor vacillabat. Deplorare & nos debemus nouissima hæc tempora, quando Euangelicus vigor, vbique elanguit, & sacerdotalis officij puritas, atque integritas, vsque adeo defecit, vt in vicinis, nec longè distantibus prouincijs, Concubinarij Pastores, Sacerdotes, & Canonici, ita inualefcere sinantur, vt quibusdam in locis vix vlla Cleri portio supersit, quæ ad illas integritatis ruinas (tanquam nullum vel leue sit hoc crimen) non succubuerit. Omnes penè aut Concubinarij, aut (quod perinde intolerabile est) Concubinariorum sunt filij, aut denique ex Concubinarijs ad hæresin degenerauerunt. Proximus ille ad hæresin gradus est. Et illi sunt, qui etsi ex Ecclesiæ prouentu emerferint, non solum aduersus Canonicam disciplinam; sed in Ecclesia contra Ecclesiam insurgunt: fidem pariter, ipsamque veritatem, quanto possunt studio labefactantes. Sed non debent prauitatis exempla, aut præuarantium turba frequentior, mouere illos, qui adhuc integri sunt: nec debet aliena perfidia, ad ruinam alios trahere, ac deprimere; sed excitare magis ad gloriam. Quid enim? si exciderunt à fide quidam eorum (ait Apostolus) nunquid infidelitas illorum, fidem Dei euacuauit? At sit. Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax. Quod si omnis homo mendax, & solus Deus verax est, Quid aliud (inquit Cyprianus) serui, & maxime sacerdotes Dei facere debemus, nisi vt humanos errores, & mendacia relinquamus, & præcepta dominica custodientes, in Dei veritate maneamus. Magna sanè in hominibus ad mali imitationem pronitas est; & qui in Concubinato multos impunè viuere animaduertunt, in idem quoque crimen procliuiter labuntur.

tur: & hoc etiam, ad congeriem malorum, ex illa Concubinariorum tolerancia consequitur, ut semper prosperat, ac tandem præualeat iniquitas. Quorumnam culpa & vitio? Nonne illorum qui laxauerunt Canonicum disciplinae rigorem, & impunitatem præuaricatoribus indulgentes, fenestram ad vitæ licentiam, alijs patefecerunt: seipsos quoque criminis societate, per eam ipsam conniuentiam maculantes? Morte igitur digni, si Paulo credimus: qui & eos qui faciunt, & qui facientibus consentiunt, in eodem reatu constituit, & ad poenam utroque vult venire. Quis ergo non damnandam censeat illam Episcoporum supinitatem, qui Concubinarijs, ministerij Ecclesiastici usum vel prouentuum Ecclesiasticorum perceptionem indulgentes, & communicantes peccatis alienis, zizania illa, per neglectum Ecclesiasticæ disciplinae succrescere fecerunt: quos si iam olim proscrispsissent, & prouentibus suis, ipsiſque etiam exuissent Sacerdotijs, nunquam huc vsque malorum hæc seges excreuisset. Hic igitur locum habere debet illud Euangelicæ parabolæ de ficu infructuosa, *Succidite illam; & quid enim terram occupat?* Succidi debet, aut certè fodi circa infrugiferam hanc ficum: ut per salutaris poenitentiae stercorationem, ad frugem reducatur. Eleganter ad sententiam nostram de eliminandis Concubinarijs, ita scribit Bernardus; *Si non amouet feminam, non amouet scandalum. Si non amouet scandalum cum mouere possit, transgressor tenetur euangelij. Quid factura Ecclesia est (quod de Ecclesiæ Præpositis loquitur Bern.) nisi ut amoueat illum, qui non vult amouere scandalum; ne sit similis illi inobediens? Nam hoc mandatum habet ex Euangelio: non parcere proprio oculo scandalizanti se, non manui non pedi, sed eruere illum, ac scindere ista, & proijcere à se. Si*

Luc. 13.

Bern. serm.
85. in can.

(in-

Concubinariorum speculum.

43

(Inquit) Ecclesiam non audierit sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Huc vsque Bernardus.

CVR A MULIERIBVS ET OMNI LIBIDINIS vsu mundt esse debeant sancti altaris Ministri:

& qua extranea mulieris improbitas sit,
testimonio Ecclesiastici ostenditur.

C A P V T   X V I I .

IGNORANTIAM porro Clericalis, & Sacerdotalis officij in his qui Concubinarij sunt, & illud coarguit, quod in sui muneris dignitatē, simul & honestatem delinquent. *Omnis Pontifex* (quod *Hebr.* de Sacerdotibus ab Apostolo est dictum) *ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur, in his quae sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis.* Huc assumuntur, & ad hunc honoris apicem gradatim conscendunt, quotquot clericatui adscribuntur, & ad altaris ministerium, sed suo quique ordine destinantur. Quod, diuinum cum sit & spirituale ministerium; necesse est, ut à carnis, & seculi implicamentis abstracti, Deo militent, & coelibatus legem seruantes, pietatis operibus incumbant. Quam legem à veteris quoque legis sacerdotibus, etsi dignitate multò inferioribus Deus haud dubiè exegisset, nisi carnaliter populus ille propagari, & ex Leuitica quoque tribu Christi generatio deriuari debuisset. Cæci igitur Canonici, Personæ, & Sacerdotes, qui carnalium voluptatum coeno immerfi, diuinis sese orationibus, & actionibus reddunt ineptos. Si coniuges quando orationi vacandum est, à completu carnis fraudare se mutuò permittit Apost. *pro. 1. Cor. 7.* sectò qui orationi semper debent vacare, semper quo.

44 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

quoque ab amoribus, & amplexibus illis solutos ac liberos esse oportet. Ipsa functionis dignitas, & ipsa qualitas hoc postulat, in illis qui orationi & ministerio Verbi semper debent instare. Omnes ergo noui testamenti Episcopi & Sacerdotes qui orationi & sacrificio, vel etiam Verbi ministerio debent vacare, ab illis seculi tricus & illecebrosæ concupiscentiæ impuritate, ipsoque adeo coniugio debent esse alieni. Non mediocris enim secularium rerum coniugio inest sollicitudo, & studium cogitandi ea quæ mundi sunt. Ipse coniugij vsus sæpe numero effeminat virum: nunquam verò ab ea cura vacuum esse finit quæ vxori, prolibus, vniuersæque familiæ, ea quæ ad vestitum, ad alimenta, prolium educationem, dotationem, cæteraque omnia necessaria sint, debeant suppeditari. Quamobrem rectè aduersus Iouinianum libro primo D. Hieronymus ita ratiocinatur: *Si laicus & quicumque fidelis orare non potest, nisi caveat officio coniugali; Sacerdoti, cui semper offerenda sunt pro populo sacrificia, semper orandum est: Si semper orandum, ergo semper carendum matrimonio. Volo vos* (ait Apostolus) *sine sollicitudine esse; Qui sine vxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt quomodo placeat Deo. Qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est. Diuisus utique est, qui foemine est alligatus, & aliquid amoris sui in Deum, aliquid in feminam transferre debet. Diuisus est amor, qui in Clericis diuidi non debet: qui omni alieno reiecto amore, in partem sortis, & hæreditatis suæ Dominum sibi delegerunt, in quem omnem suum debent amorem conferre. Et quidem amor ille, quod se mutuo Concubinarij, & concubinae complectuntur, foedissimè diuisus est; nempe cum mulieribus illis, quas semper scrophas antea, porcas, & sues nō imme-*

1. Cor. 7.

immeritò nominauimus; quas difficile non esset
suis hic coloribus depingere, nisi nos hoc onere Sa-
piens Ecclesiasticus leuasset. Impudicæ sunt, inue-
recundæ, impudentes, infames, litigiosæ, clamosæ,
zelotypæ; quæ insensatos amafios suos, ita in suam
redigunt potestatem, vt sub dominatu illorum ve-
lint, nolint, succumbere, & seruire debeant: nec
possint sese vinculis illis, vt maximè velint exime-
re, & extricare: Deo sic vindicante illud flagitium,
vt à quibus superati sunt, illis, & seruire debeant.
Illo igitur iugo grauissimè pressi, atque oppressi, a-
lium sæpè suæ libertatis vindicem magnis votis ex-
optant & ardentibus votis inclamant. Lepidum est,
quod de Antecessore meo, Reuerendissimo sanctæ
memoriæ Domino VVilhelmo Lindano, primo, ac
zelosissimo, Ruræmundanæ Sedis Episcopo, ad id
quod dixi comprobandum, hic adscribam. Is cum
non multò post suum ad hanc Cathedram ingres-
sum, in Concubenarios, proscriptis Concubinis
grassari cœpisset, plerique ex illis, diu exoptati il-
lius diuortij occasionem auidissimè, lubentissime-
que arripientes, sæpè indoluiffe se aiebant; non
multò antea eam sibi obtingere potuisse. Tam satu-
ri erant & pessimarum mulierum iugo intolerabi-
li prægrauati ad libertatem anhelabant: experti
haud dubiè, & suo malo edocti veritatem dicti il-
lius Sapientis Ecclesiastici, *Melior est iniquitas viri,* Eccle. 42.
quàm mulier benefaciens, & mulier confundens in opprobriū.
Dicti huius, non omnibus obuia sententia est; &
manifestam præ se ferre videtur falsitatem; tanquā
pluris facienda sit iniquitas viri, quàm quæ rectè
facit & operatur mulier. Sed benefacientem muli-
erem non illam intelligit Ecclesiasticus, quæ ad le-
gem ei rectè, prudenterque operatur; sed mulie-
rem

Eccli. 25.

Ibidem.

rem adblandientem, quæ virum illectamentis & lenocinijs suis ad lapsum callidè nititur expugnare; & dum benefacere videtur, non aliud, quam confundit in opprobrium. Quod ab Ecclesiastico idcirco additum est, vt explicaretur, qualemnam facientem bene mulierem intelligat: illam scilicet, quæ (sicut Concubinarij probè intelligunt) melle circumlita, sed venenata, fallacia, & mortifera pocula propinat, vt in confusionis opprobrium abducatur. De qua idem ille Ecclesiasticus ita admonet; *Ne respicias in mulieris speciem, & ne concupiscas mulierem in specie.* Quod idem Ecclesiasticus dixit, quia perniciosior est foemina sic blandientis, & trahentis in ruinam adspectus, quam viri alicuius aperta, & sæuiens iniquitas. Rursum autem idem ille Ecclesiasticus, de eius generis mulieribus ita exhortatur; *Non des aque tue exitum, nec modicum; nec mulieri nequam veniam prodeundi.* Si non ambulauerit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum. A carnibus tuis absconde illam, ne semper te abutatur. Deinde in eodem illo capite, explicas quomodo se mulier illa habeat; quando beneficijs & blandimentis suis amatorem suum inescavit, & dominatum incipit exercere, ita loquitur: *Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo. Omnis plaga, tristitia cordis est, & omnis malitia, nequitia mulieris. Non est caput nequius, super caput colubri, & non est ira super iram mulieris. Commorari leoni, & draconi, placebit, quam habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius, & obsecabit vultum suum, tanquam visus, & quasi sacrum ostendit in medio proximorum eius. Ingenuit vir eius, & audiens suspirauit modicum. Breuis omnis malitia super malitia mulieris, fors peccatorum cadat super illam. Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini.* De Clericorum concubinis verissimè omnia hæc dicuntur, quæ

48 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

DE MONACHIS CONCVBINARIIS:
 & quàm necessaria sit Religiosis, cuculli sui, aut religi-
 osi alicuius signi, cum debita corona attonfione,
 gestatio; vt aduersus carnis lapsum
 seruentur.

CAPVT XVIII.

IAM verò quod de Concubinarijs illis, qui ordi-
 ne sacro, sed absque religionis obligatione sunt
 insigniti huc vsque persecuti sumus; quos ab o-
 mni Ecclesiastico & diuino ministerio submonen-
 dos esse, & Dei ipsius, suiq; etiam muneris ignorã-
 tia esse obtenebratos ostendimus: hoc multò magis
 in monachis, & Religiosis omnibus, qui voto se ad
 seruandam castitatem Deo consecrauerunt, locum
 habere putandum est. Qui si instituti sui fiant deser-
 tores, & à lapsu carnis ad Concubinatum vsque de-
 clinent, primum omnium cucillum abijciunt, nec
 illius ferunt aspectum, ne sibi memoriam refricet
 obligationis illius, quæ rumpi ac dissolui nequit.
 Quid tam sacrilegum, quàm per castitatis promil-
 sionem, sacratam Deo animam. Et corpus, ad adul-
 terinos transferre amores? Si qui in monasterio conuersi
 sunt (ait Turonensis Synodus) nullus eorum coniugem du-
 cere, aut extranearum mulierum familiaritatem possit habere.
 Nam si vxorem duxerit excommunicetur: & de vxoris male
 societatis consortio etiam Iudicis auxilio separetur. Quod si Iu-
 dex ad hoc solatium dare noluerit, excommunicetur. Qui infelix
 monachus tali cõiunctione fœdatus, si per cuiuscumq; patrociniũ
 se conatus fuerit defensare; & is qui in hac pertinacitate per-
 durat, & ille qui eum exceperit ad defensandum, ab Ecclesia
 segregentur: donec reuertatur ad septa monasterij, & indictam
 ab Abbate, quamdiu præceptum ei fuerit penitentiam agat.
 Haben-

*Syn. Turon.
 2. Can. 11.*

Concubinariorum speculum.

49

Habentes (ait Apostolus) damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. 1. Timoth. 5.

Quis damnationi obnoxios dubitet, qui Deo datam violant fidem? Quod utique non auderent, nec facerent, nisi carnalia illa peccata, densissimas, & inextricabiles ipsis offunderent tenebras; per quas fit ut ad Dei, & sui ignorantiam deueniant: & si qui sem supra voti vinculum, per sacri ordinis susceptionem. secundo etiam vinculo, Deo alligati tenentur officij sui partes, quas exequi ad populum debent, tanto amplius existimandi sunt ignorare: sicut de illis iam dictum & ostensum est Clericis, qui sine religionis voto sunt Concubinarij. De monachis vero excucullatis hoc addimus: nihil esse quod ad carnis lapsum, & concubinatum ipsos precipitet procluius quam cuculli abiectio: quem nulla ex causa quantumvis graui dimittere possunt: quando id neque Episcopis, neque Romano Pontifici est permixsum: qui quoad viuunt in religioso ante altare Domini suscepto semel habitu perseverare iubentur. Si propter dignitatis accessionem secus fecerint Episcopi, arrogantia hoc deputat octaua generalis Synodus; & vult eos aut corrigi aut à proprio Patriarcha deponi. Cui & illud accedit, quod qui monachum semel exuerunt aut dimiserunt religiosum habitum, adduci non possunt, ut illum resumant, nisi poenis adacti fuerint. Habent semper excusationculas, iniiciunt tergiversationes, causantur degere se in pastoratibus, vbi non soleant monachi ministrare; insolens fore si cucullum induant. Alij Prælatorum suorum veniam obtendunt: quæ siue indulta sit, siue non sit, nec tutos, nec quietos illos reddere potest. Alij facultates sibi deesse queruntur, quibus habitum comparent: aut deesse mecha-

D

nicos,

*Octaua Syn.
gen. Can. 27.*

nicos, qui religiosæ vestis formam imitentur. Sed nihil horum est, quod illos impedit. Iniquitatis velamina hæc sunt. Si rem ipsam fateri velint, dicent utique se auersari vestitum illum, quem spiritu religionis antea inflammati, vt propter Christum coram mundo contemptibiles apparerent, lubentes, ac deuoti sub ipsis sacrosancti altaris mysterijs susceperunt. Iam verò posteaquam ille in eis deferbuit spiritus, reiecto semel habitu, vt velint maximè, nunquam ad quietem se cõponere possunt, propter continuum illum cõlictum, quo aduersus semetipsos ab irrequieta semper cõscientia luctatur. Quid agant? Aliorum de deserto monachatu, & cucullo proiecto iudicia exquirunt. Si timoratorum simul, & doctorum virorum responsa accipiant, qui dicant Ecclesiasticis Canonibus esse obtemperandum; deserti non posse, quod cum stabilitate ordinis magna religione, ac deuotione susceptum est: se ipsos tamen vincere nequeunt, vt vilem illum ac mundo contemptibilem habitum resumant. Alios igitur post alios interrogant: palpantes audire malunt, qui placencia loquantur, & vnà secum Ecclesiasticam laxent disciplinam. In huiusmodi virum aliquem si inciderint, mirè sibi gratulantur: nunquam tamen id consequuntur, vt quieto sint animo: sed cogitationum, tum accusantium, tum defendentium tumultuationibus semper torquètur: maximè verò ab hac vita emigraturi: si se non recepto religioso habitu, ad Christi tribunal mox sistendos præsentiant. Agitantur tunc cogitationibus turbidis, & nisi Dei misericordia subueniat, ad desperationis barathrum adiguntur. Diffusus hæc à me, sed non omninò parergos sunt dicta; quæ certū est ad Concubenarios monachos pertinere: qui à primq

mo mox carnis lapsu, si in illo perseverare statuerint. primum omnium suæ religionis habitum reijciunt: quem si retinuissent, à lapsu vltiore potuissent seruari. Ea vis sacre vestis inest, v. à grauiore, ac d uturniore ruina, si retenta fuerit, seruare possit. Si proijciatur, iam veluti exarmati monachi, cedere hosti cogantur, & in præcipitium ruerent. Quæ res eo quoque pertinet, vt Religiosi omnes intelligant, se ab amictu, ac alijs suæ religionis symbolis (si & hic viuentes. & postea morituri quieti esse cupiant) nihil diminuere, immutare, aut truncare posse; nunquam sine habitu sacro diuinis assistere altaribus, nihil sibi ipsis indulgere, non audire alios de hoc rigore quidpiam remittentes Sed neque temporum horum acerbitati, ac malitiæ quicquam tribuere debent, aut metuere ne si habitu monastico induantur, direptionibus alijsue hostiū iniurijs amplius reddantur obnoxij, quàm si secularis sacerdotij amictu induti incedant. Sed libenter talia prætexunt monachi, sibiq; vehementer placet & animo suo quiete pollicentur quidē, sed nō præstant, si quid habeant, quod à gestando habitu ordinis sui, (vt ipsi quidē existimant) possit excusare. Excusationes ipsi querunt siue veras, siue verissimiles & confictas. Sed quod sacerdotibus alijs hostes permittunt, non est cur monachis, sua illis tributa pendentibus, negandum putetur; nec negari, inde manifestum est, quod non desint monachi qui foris degentes suū habitū retinent. Quamobrē vbi cunq; tandē inter Catholicos tuta religiosis habitatio est, inexcusabiles sunt, si sacrificantes aut intra domesticos constituti parietes quidpiā de instituti sui legib. de cultu externo, capitis attonfione alijsue monasticis signis mutauerint. Nihil offensionis

metuendum; sed speranda ædificatio apud omnes, si suæ religionis pleno ac integro semper habitu vestiantur. Non nego tamen Præmonstratensibus, Regularibus Canonicis, Dominicanis ac alijs, qui candido & emicante induuntur habitu hac durante perduellium hæreticorum tempestate, indulgeri posse, vt non nisi domi & in ministerio altaris suæ religionis symbolo aliquo vestiri debeant: sed Benedictini, Carmelitæ, Bernardini, Tertiarij ac alij qui ex instituto ordinis sui nigro aut fulco vtuntur scapulari, à cõtino illius vsu, gestationeq; excusari nequeunt. Hoc & honestas ipsiusque ordinis grauitas expostulat: ipsoque extra monasterium degentes monachos, suæ semper vocationis admonet, & à multis peccandi occasionibus præseruat.

CONCUBINARIOS IN OMNI GENERE à sacrificio Domini homines abstrahere.

CAPVT XIX.

NVNC illud, quod tertio loco dicendum erat, aggredimur. De filijs Heli addit scriptura, idcirco grande fuisse peccatum illorum, quia à sacrificijs Domini, sua præuicatione homines retrahebant. Nihil de Concubinarijs verius dici potest. Si rem penitiùs introspiciamus, nulla vnquam in Christi Ecclesiam perniciosior pestis irrepsit Sacerdotum & Clericorum concubinatu. Ab illis huius temporis hæreses omnes profluxerunt. Carnales illæ profectò & ad carnis libertatem vocantes hæreses, quæ monachatum, quæ cælibatum sacerdotum damnant, Sacerdotibus, monachis & monachabus coniugia, sed quæ legitima ipsi facere nequeunt) indul-

indulgent ciborum delectum, & Ecclesiastica ieiunia prohibent, peccata omnia in pari offensionis gradu constituunt, satisfactionis & poenitentiae opera, & illa in primis quæ carni aspera sunt abolent. Quid Martinum Lutherum huc adegerit, ut hæc ab omni vetustate, & à diuina etiam scriptura abhorrentia dogmata, proferre ausus fuerit, notius esse puto, quàm ut hic prolixè à me enarrari debeat. Mens scilicet in libidinem prona, quando foeminam ille, religionis voto Deo sacratam (quemadmodum & ipse erat) adamare coepit; quam rupto postea religionis vinculo, ad incestuosum concubitus monasterio extraxit. Incestuosum concubitus illum, ex sacrorum Canonum sententia voco. Nam cur adulterinus dici debeat, iam antè est explicatum. Incestus verò is dicitur, quando illicito carnis contubernio miscentur, qui sanguinis aut affinitatis propinquitate, mutuo se contingunt. Si ergò is, qui per religionem adstrictus est Deo, alicui se foeminae iungat, quæ simili gradu deuincta est Deo; nonne illam sibi associat commercio carnali cui spiritali quodam affinitatis nexu cõiunctus est? Ab incestuoso illo Lutheri concubinato, sensim inualefcere ccepit hoc malum, & passim postea grassari. Inde innumeri Apostatae in omni ordine religionis, inde complures sacerdotij desertores; qui illo abdicato, mulieribus sese tanquam coniugibus, cum tales nec sint nec esse possint, vanissimè stultissimeque iunxerunt: cum concubinato, catholicæ etiam fidei naufragium facientes: Alij intra fidei catholicæ limites consistentes, sed mulierum quoque amoribus superati, ac victi, despecta illa vita sua, incredibili scandalo, Christi Ecclesiam affecerunt. Persuasum

34 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

erat vulgò, fidei catholica veritatem, cum infami illa Clericorum, & Sacerdotum vita non posse consistere. Pusillorum, & infirmorum hoc est, qui non ad pios castos, & religiosos sacerdotes (quemadmodum merito deberent) sed ad eos quorum est maculata vita, oculos conuertunt: indeque de religione coeco planè, iudicio astimant. Inde ergo sacrificium missæ, inde confessionis sacramentum, communio sacra, & sacramenta alia vilescere coeperunt: & fides, quæ de mysterijs illis in veteri Ecclesia habita semper fuit, propter flagitiosam sacerdotum vitam negligi, labascere ac in dubiū etiā vocari. Cōmunionis Eucharisticæ infrequentia, mox inde subsecuta est, & à Luthero edocti homines. Sacramentalē confessionē auersari & contēnere; & cōfiteres, non nisi generalē peccatorū suorū enumerationē facere coeperunt. Nec mirū adeò videri hoc debet. Nā quis probus & pudicus, suæ cōscientiæ latebras apud illū detegere vellet, de quo non habeat virtutis, & probitatis opinionem? Et, si fecerit, quā ab illo directionem expectabit in his, quæ bona, quæ pudica, quæ honesta, quæ bonæ famæ sūt, qui & ipse horum omnium exors est, & erga seipsum indulgentior, quā esse debeat? Taceo de his, quæ ad spiritus profectum pertinet: in quibus nō est quod instructionem, aut ducatum à carnalibus Cōcubinarijs qui ipsā possit sperare: qui nunquā etiā fornicatores, adulteros, incestuosos, alijve carnalibus deditos flagitijs reprehendere audebunt, quum ipsi in hoc genere quoque præuaricentur. Spes ergo nulla esse poterat, alienam ipsos cōscientiam probe curaturos qui propriam prostituerant. ita lenis in contemptum abiit hoc Confessionis & Pœnitentiæ sacramētum: à cuius recta administratione,

tionem, rectoque poenitentium usu, tota penè fidelium
salus dependet. Si rectè si integrè, si veraciter con-
fiterentur peccatores: si nihil reticerent peccato-
rum, nihil earum circumstantiarum, quæ ad pecca-
ta addunt momentum: si propter malitiam, & per-
niciem peccati, dolore cordis intrinsecus tangerè-
tur, admissuri libenter ea salutis remedia, corre-
ptiones, disciplinam, & peccatorum vindictam, quæ
à Iudice simul, & Medico animarum in poenitentiae
sacramento adhiberi cõtingeret: si deinde sacramen-
ti ipsius minister, sui quoque officij partes ea fide,
quæ res postulat, exqueretur; purior profectò, &
ab omni prauaricationis reatu defecatio Christiano-
rum vita cõspiceretur. Sed concubinarij ministri,
qui à disciplina ipsi remotissimi sunt, nihil horum
præstabunt; nec, ut faciant confitentes, magnoperè
vrgebunt. His ergo imputandus hic sacræ exomo-
logeseos neglectus, eiusque, qualis apud multos
nunc est usus planè infructuosus: quem meritò sanè
in Christi Ecclesia nunc deploramus. De tremè-
do porrò altaris sacrificio quid adjiciam? Quomo-
do rectè de illo homines ignorantes, & rudes æsti-
mare possunt, quando ministrorum nihil minus
quam tali, tantoque sacrificio cõgruentem vitam in-
tuentur? Si sacrificantis sacerdotis (qui medium se
inter Deum, & homines sistit) conditio postulat, ut
pro suis, & populi delictis in tempore maximè i-
racundiæ, per Christi merita, quæ in sacrificio cõ-
memorat, fiat recõciliatio; quomodo id facièt Cõ-
cubinarij Sacerdotes, qui nõ solùm Deo reconciliati
nõ sunt, sed nec recõciliari possunt, perseverante in
eis cõcubinarie vitæ impurissima volûrate? Hic er-
go locum habet illa Malachie obiurgatio; quæ ante
posuimus de pane polluto, quæ tales offerunt Sacer-

dotes, & de mensa despecta. Mensam diuinissimam
 sacratissimamque illi despectam faciunt. Quan-
 tum hoc scandalum; à sacrificio Domini rudes ac
 simplices auertens. Quid enim aliud sibi illi per-
 suadeant, quam ipsolinet Sacerdotes, mensam
 hanc despectui habere, nec de illa credere, quod
 catholica credit ac docet Ecclesia; quam illi ipsi
 cum tanta indignitate frequentant? Hinc ergo Lu-
 therana, & post illam Calvinistica exortę hęreses:
 quę missę sacrificium (quo præstantius nihil, nihil
 salutaris, aut Deo acceptius in Dei Ecclesia habe-
 mus) sustulerunt: & mox persuaserunt hominibus,
 vt de sacrificio illo à talibus ministris administra-
 to, quod ipsi vellent existimarent ac crederent. A
 Concubinarijs ergo hęreses illę, & omne malum
 quod inde consecutum est processit. Nonne ergo
 satius fuisset, illos ipsos antea officio submotos
 fuisse, & non solum ab altaris auul os ministerio,
 sed carceribus, compedibus, inedia, tam
 diu castigatos, donec vexatione dante intellectum,
 ad seipsum reuersi, & ab extranea ac inuerecundę
 mulieris abstracti consortio ad castitatis limites,
 ac leges reuocati fuissent? Proinde si illius tempo-
 ris Episcoporum supinitas meritò damnatur, qui
 Concubenarios in sanctissimo ministerio, cum
 tam ingenti ac inassumabili animarum iactura to-
 lerauerunt: peccant utique huius etiam temporis
 Episcopi, si hoc scandalum sinant inualescere, si
 Concubenarios, siue Canonicos, siue Sacerdotes, si-
 ue quęcunque Ecclesiastica obtinentes beneficia
 cuiuscunque necessitatis obtentu ac prætextu in
 vlla ministerij Ecclesiastici parte, aut fructuum
 Ecclesiasticorum perceptione perseverare per-
 mittant: cum sit certissimum, & mihi quoque pri-
 uatim

uatum exploratum, hoc etiam tempore non paucos, ex irreligiosa hominum illorum vita (ubi ea toleratur) veritate catholicæ fidæi deserta, ad hereticorum & huius temporis nouatorum deliramenta, & declinasse hæctenus, & indies magis magisque declinare.

CONCUBINARIOS RECTE DICI

filios Belial.

CAPVT XX.

SI ergo Concubinarij, sicut filij Heli nesciunt Dominum; si sui muneris partes quoque ignorant, & à diuinis sacrificijs homines auerunt (quod hæctenus à nobis est commonstratum) meritò sanè cum filijs Heli filiorum Belial nomenclaturam sortiuntur. Filij Belial, filij sunt perditionis, filij scelerati & operi iniquitate. Appellatio hæc per Metonymiam ex sententia Hebræorum diabolo attribuitur; qui perditionis & iniquitatis omnis auctor est. Et inde factum, vt pro filijs Belial, septuaginta interpretes, diaboli filios subinde transulerint. Latini verò commentatores, priorem ad Corinthios epistolam enarrantes, Belial desertorem truculentum & Apostatam redderunt, ipsumque adedò Antichristum: qui sub diabolo, desertorum omnium princeps est. In concubenarios rectissimè hæc dicuntur, quòd operi sint iniquitate, quòd sint filij reprobi & filij perditionis: qui & seipsos & alios in perditionem præcipitant: pñique etiam Antichristo per huius temporis hæreses facilem aditum parant. Omnes hi desertores sunt ab instituti sui legibus deuiantes: & in hunc semel ingressi labyrinthum, à vera deinde

religione ipsoq; etiam Deo faciunt defectionem. Si D. Anselmo, epistolam ad Corinthios enarranti credimus, filij Belial dicuntur, qui omni honestatis virtutis ac timoris Domini reiecto iugo, ad nutum cupiditatis tanquam dominæ cuiusdam suæ reguntur, & sub diaboli tyrannide veluti mancipia serviunt, in eius redacti potestatem. Quis ergo miretur si ad energumenos vt exorcizent vocati Concupinarij, non solum nihil efficiant; (Deo peccatum hoc vindicâte) sed & ridendos seipsos proponant? Lupus Lupum non est: nec Belial à filio Belial adiurationibus pellitur: quod vsu atque exemplis tam vetustis quam nouitijs apud varios comprobatum habemus: vbi concubinarij Sacerdotes, exorcizare volentes, probris à dæmonibus excepti, ad magnum ludibrium & contumeliam repulsi leguntur. Recentissimum illud est quod in Colonienſis prouinciae vico quodam nuper factum, fide dignorum relatu accepimus: vbi Concupinarius sacerdos, ad faciendum exorcismum interpellatus, in ipso aditu suo, à dæmone, qui ignominiosè suum illi exprobatat concubinatum, reiectus est. Quadrabat hic illud Euangelij, à Christo ad Phariseos dictum: qui bus calumniantibus quod in Principe dæmoniorum mutum dæmonium eiecisset Christus, in hæc verba respondit: *Omne regnum in se diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet. Si autem & Sathanas in se ipso diuisus est, quomodo stabit regnum ipsius?* Rectè ergo & ille Belial in illo energumeno loquens, à filio Belial, hoc est Concupinario sacerdote eiſci nolebat: ne regnum Belial & Beelzebub, aduersus seipsum pugnare videretur.

Luc. II.

SCAN-

SCANDALOSAM ET SUSPECTAM

cum mulieribus conuersationem, clericis omnibus semper vitandam esse, & ad carnis lapsum ducere.

CAPVT XXI.

ETHAETENUS quidem de concubinato vitio eiusque enormitate ac perniciē hęc à nobis sunt dicta: Ordo nunc postulabat, vt ad malū huius describendam curationem transiremus. Sed aliud nos concubinato vicinū malū remoratur: nempe illud in quo offendunt ij, qui etsi concubinarij non sint, aut de illo conuinci nequeant, non abstinēt tamen à suspecta foeminarum frequentatione & colloquio; aut eas à quibus malè audiūt apud se retinent, etsi non ignorent se & sibi & mulieribus illis noxam adferre, & alijs prębere offensionem. *Oculus meus* (ait ille) *precatus est auiam meā.* Et alibi: *Intrauit mors per f. n. stras.* Nam qui ita faciunt, mutuis peccant verborum blandimentis, mutuis oculis comestationibus, osculis, ac alijs amantium illectamentis: & (vt paucis multa complectar) quę in occulto ab eis fiunt, turpe est & dicere. Quam foedum hoc & execrandum in presbytero, aut Ecclesiastico Pręfule? si ab istiusmodi scandalis non sint abstinere: si non audiant corripientes: si sufficere dicant, seruare se sui corporis integritatem; quam tamen, vt in illa agendi libertate, ab omni noxa seruēt. vix fieri potest: si ab vltiore ruina (vt sepe fit) solo pudore retrahantur; ac interim & inas ipsorum animas, & illarū, quarum nimis familiari vtuntur consuetudine, innumeris quotid. e iaculis confi-

66 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

Psalm. 29.

configunt, & confodiunt vulneribus. Nec verò lenē hoc, sed magnæ præsumptionis reputandum peccatum, si de suis confisi viribus, lubricis illius peccati occasionibus domi ac foris sese obijciantes, in abundantiâ aut vanitate cordis sui dicant, *Non mouebor in æternum.* Temeritatem illam nimiamq; sui fiduciam auersatur Deus: cuius iudicio iusto non raro contingit, vt illud in eis Sapientis locum habeat; vt qui periculum amat, corruat in illo & pereat. Sed dicunt; culpa se vacare, innocentes se esse, & mentem recti consciam, famæ mendacia posse ridere. Nec ego abnuo; sed quænam hic innocentia? demus a consummato carnis commercio esse immunes, (quod tamen vulgo nunquam persuadebunt) an ergo nullo loco habendum quod internæ, tum suæ, tum alienæ puritati vim adferunt? An hoc etiam contemnendum quod vtrimque ad grauiorem lapsum occasiones præbentur? Et de scandalo quid adijciam? Si scandalizant Concubinarij, an hi à scandalo immunes? Etsi conscientia non habeat vulnus, nonne (vt B. Hieronymus loquitur) *fama* *habet contumeliam?* duæ res sunt, conscientia & fama: conscientia vnicuique propter seipsum; fama necessaria est propter proximum. Nonne iubet Apostolus vt ab omni quoque specie malæ abstinatur? Et rursus B. Hieronymus ad Gerunciam: *Fuge, inquit, personas in quibus malæ conuersationis potest esse suspicio. Nec paratum habeas illud è trinitio: Sufficit mihi conscientia mea; non curo quid de me homines loquantur.* Certè & Paulus providebat bona non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus: ne per ipsum nomen Dei in gentibus blasphemaretur. Sed scandalali malitiam retundere se putant posse, obloquentium obstruere ora, & omnem mali suspicio-

nem

nem hominibus eximere si obrectationes contemnant, si de sua consuetudine & familiari conuersatione nihil remittentes, perrumpere conentur. Nunquam hoc obtinebunt. Excusent publicè, priuatim: nunquam nisi offensionis submoto lapide, ab infirmorum animis prauas eximent suspiciones: tantoque amplius de carnali etiam commercio se reddunt suspectos, quanto difficilius illud gluten & amoris nexum dissoluunt. A scandalolo igitur non est vnde excusentur. Audiant proinde 1. Cor. 3. Apostolum ad Corinthios exclamantem: *Videte ne licentia vestra off. indiculum fiat infirmis. Peribitne in tua conscientia infirmus frater propter quem Christus mortuus est? Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Quapropter si scilicet scandalizet fratrem meum, non manducabo carnes in eternum.* Quod si Apostolus Paul. rei etiam licite vsu sibi interdiceret voluit, ne quod infirmis poneret offendiculum: nonne ergo ab illicitis ac talibus abstinendum, quæ ex natura rei scandalum pariunt ac offensionem? Ipsa maris & foeminæ frequentatio, & mutui amoris symbola, quemadmodum vi sua ad carnis ducunt lubricitatem; ita de illicito carnis consortio, cogitationes semper suspicionesque ingenerant. Etsi verò leuius sit scandalum quod in hoc genere suspectæ conuersationis præstatur; est tamen eiusdem generis cum illo quod datur à concubinarijs. Mensam ergò Domini & cathedram veritatis, prauitate scandali illius, hi quoque despectam faciunt; & de sui gradus sublimitate dignitateque tantum detrahunt, vt ipse etiam Ordo in contemptum veniat; apud illos maximè qui ad probra & dedecora aliorum semper lyncei sunt & perspicaces. Sed & B. Bernardus in canticum canticorum

*Bern. in Can-
nica Cant.*

Ibidem.

corum scribens hic audiendus: qui etsi de suspecta cum foeminis habitatione praecipue loquatur; quod de illa tamen dixit, ad omnem periculosam & scandalosam cum mulieribus familiaritatem referri ac dici potest. Cum femina, inquit Bernardus, semp. r. s. s. & non cognoscere feminam, non plus est quam mortuum scire? Quo mirus est, non pot. s.; & quod maius est, vis credam tibi? Quotidi. vltus tuum ad latus iuuenule est in mens., l. Etus tuus ad l. Etam eius in camera, oculi tui ad oculos eius in colloquio, manus tuae ad manus ipsius in opere, & continens vis putari? Esto vi sis, sed ego s. spicio: non careo. Scandalo mihi es; tolle scandali causam, quo te probes verum (vt i. Etitas) Euangelij emul tor m. Qui scandalizauerit vnum de Eccl. sia, nonne Euangelium contemnit illum? Tu Eccl. siam scandalizas: vulpis demoliris vineam. Vestis est valde, operta iniquitate & impietate sua. Et multis interiectis iterum subiicit Bernardus: Interrogo vnamquempiam horum: Hec tu bone vir, quoniam haec mulier, & vnde haec tibi? Vxor tua? Non inquit, nam voto meo istud non conuenit. Filia ergo? Non. Quia? Num soror, num neptis, num aliquo saltem propinquitatis, vel affinitatis gradu atinens tibi? Nullo propterea. Et quomodo tuta tibi cum ista continencia tua? Sane nec licet tibi istud: cohabitatio nem (si n. scis) virorum & foeminarum in ijs qui vouere continentiam, Ecclesia vetat. Si non vis scandalizare Eccl. siam, eijce feminam. Alioquin ex hoc vna, cetera quae non adeo manifesta sunt, proculdubio credibilia fiunt. Sed quo mihi (inquit) Euangelij loco monstras prohibitum istud? Euangelium app. l. lasti? Ad Euangelium ihs. Si obedias euangelio, non facies scandalum. Prohibet enim plane Euangelium scandalum fieri. Haec ex Bernardo: Vbicunque ergo scandalum datur, mox tollendus offensionis lapis; ne quae in occulto perpetrari possunt, vel perpetrantur (vt Bernardus loquitur) credibilia fiant. Si ergo domestica offendi-

dis

dic habitatio, eiicienda foemina ne scandalizetur
frater: si frequentatio offendit, si conuiuatio, si com-
estatio, si familiaria secreta & blanda colloquia, si
vltro citroque transmissa munuscula; si ad tegan-
dum occulta dedecoris ad reconciliationis sacra-
mentum foeminam illam sacerdos admittat, quæ
ipsi, & cui ille per occulta colloquia ad lapsum
occasionem præbere potest; siue foris apud exter-
nos suspitio proserpat; siue occultum tantummodo
vtrimque scandalum detur (quod in hoc casu non
vacat sacrilegio) mox abruptenda hæc omnia, &
cum Paulo Apostolo dicendum; *Si esca scandalizet
fratrem meum, non manducabo carnes in eternum.* Timenda
quoque illa Saluatoris aduersus scandalizantes di-
cta obiurgatio: *Pe homini illi per quem scandalum venit.*
Et illa: *Qui scandalizauerit vnum de pusillis, expedit ei vt Matth. 18.*
suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in pro-
fundum maris. Ea profectò D. Augustini mens fuit;
qui foeminarum, & in eis, sororis ac fratris filia
contubernium familiaritatemque sibi vitandam
censuit: vt qui diceret, etsi propinquæ mulie-
res suspectæ non essent, tamen quæ ad
eas ventitarent, posse suspi-
cionem efficere.

(.)

Posidon. in
vita Augu-
stini. c. 26.

QVIBVS

QVIBVS REMEDIIS, INCONTINENTIA
periculis sit occurrendum.

CAPVT XXII.

SED ad remedia nunc vertamus considerationem. Non errauit ille qui incontinentiæ lapsus barathro & profunditatis abyſſo comparauit; vnde difficillimum sit eluctari atque emergere. Et hic maximè locum habet illud S. Ambrosij: *Facilius inueni qui seruauerint innocentiam, quam qui congruè egerint penitentiam.* Mulier visco similis est, & tanquam tenacissimum gluten, eos qui lapsi sunt captiuos retinet, innexos & intricatos. Quid ergò? an sic desperata salus concubinariorum, vt sanari nequeant? Non est profectò. Cum Bonifacius martyr & ciuis Romanus cum Aglaide, nobili matrona Christiana corpus aliquando miscuisset; tanto illius intemperantiæ dolore vterque captus fuit; vt mox facto diuortio multis poenientiæ operibus peccatum vterque diluerit. Vnica hæc curandi illius mali ratio est, vt separentur qui criminis societate & contubernio maculati sunt, vt occasiones omnes, omniaque peccandi pericula amputentur; vt poenientiæ operibus, tum ad commissi criminis expiationem, tum ad comprimendum libidinis æstum (qui oblati vndecunque occasionibus alitur semper & fouetur) vacare non desinant. Nec verò sufficit ædibus aut plateis separari sed vt relabendi præcidatur periculum, vicis quoque ac oppidis à concubinarijs disiungendæ concubina: idque eo amplius faciendum, quanto inueteratior ac diuturnior fuit concubinatus. Proinde vt maximè defleant suum lapsum, ac doleant

ire-

*Ambrosij. l. 2.**de penit. ca.*

10.

*Bar. Annot.**Ecclesiastic.**Tom. 2. pag.*

305.

irretitos sese & illaqueatos esse nunquam tamen
ad reconciliationis admittendi sunt sacramentum,
nisi illa (quam diximus) remotissima seiunctio pre-
cesserit ac nisi multo præterea lacrymarum imbre
chaumenijs, carnis castigationibus, vigilijs ac ora-
tionibus peccati malitia penitus absterfa fuerit.
De seiunctionis porro necessitate, Lucius Pontifex,
Galliæ & Hispaniæ Episcopis scribens, cum non
nisi pudicos & castos ad altaris ministerium assu-
mendos decreuisset, ita loquitur: *Ut clericus solus ad* *Lucius in e-*
fœminæ tabernaculum non accedat, nec frequenter propere sine pist. ad Gall.
maioris natu Sacerdotis infusione. Et ne solus Presbyter cum sola & Hiss. Epi-
fœmina fabulas misceat. Et si quid agnitum fuerit, & ille de. scopos.
ponitur, & illa à liminibus Ecclesiæ arceatur. Ut nullus præte-
rea clericus cum extranea habitet fœmina, nisi soror aut proxi-
ma fuerit: & cum magna sollicitudine fiat. Causam deinde
huius Constitutionis huic verbis subnectit: Non e-
nim ignoro malitias Sathane. Accedit & magnæ Synodi
Nicænæ constitutio in hæc verba: Omnibus modis inter *Synod. Ni-*
dixit sancta Synodus, neque Episcopo, neque Presbytero, neque *cen. l. can. 3.*
Diacono, neque ulli Clericorum omnino licere habere secum
mulierem extraneam; nisi fortè mater, aut soror, aut auia, aut
amita, aut matertera sit. In his namque solis personis, & ha-
rum similibus, omnis quæ ex mulieribus est suspicio, declinatur.
Qui autem præter hæc agit periclitatur de clero. Similes Conci. 3. Car-
sunt prohibitiones in tertia Carthaginensi synodo, thag. can. 17.
tertia Braccarensi, & secunda Turonensi. Sed & sa- Conc. 3. Brac-
piens in Proverbijs de extranea fugienda muliere car. can. 4. et
non absimilem habet monitionem: Mandatum, in- 2. concil. Tu-
quit, lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpatio discipli- ron. can. 7.
ne. Ut custodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extra- Proverb. 6.
neæ. Non concupiscat pulchritudinem eius cor tuum, ne capia-
ris nutibus illius. Pretium enim scorti vix est vini panis: mu-
lier autem, viri pretiosam animam capis. Nunquid potest ho-

mo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant, aut ambulare super priuas, ut non comburantur plantae illius: Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit miles cum tetigerit eam. Non grandis est culpa cum quis furatus fuerit: furatur enim ut furientem impleat animam: deprehensus quoque reddet septuplum, & omnem substantiam domus sue tradet. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam: turpitudinem & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur: quia zelus & furor viri non parcat in die vindictae, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec accipiet pro redemptione dona plurima. Fuga igitur ex sententia Sapientis, Clericis & Monachis omnibus necessaria est qui ad spirituale adulterium

Cypria. lib. 1.
epist. 11.

Genes. 39.

Ambr. de fuga
saeculi.
1. Cor. 6.

Ambr. in Co-
m. in epist.

(quod vocat S. Cyprianus; & nos adulterium recte dici antea demonstrauiamus) a carne stimulantur. Exemplo hoc suo S. Iosephus Patriarcha edocuit: quum ab hera sua ad nefarium pellectus concubitus, in fugam se proripuit, pallio in manu foeminae relicto. *Luxuria* (ait Ambrosius) ut si rursus dominus exagitat, vrit, accendit; merito propterea ab omnibus fugienda. Quin & Apostolus Corinthios suos aduersus lapsum carnis praemunire volens, *Fugite*, inquit, *fornicationem*. Quod ideo sic dictum explicat Ambrosius; quia cum alijs quidem vitijs expectari posse videtur conflictus; luxuria vero fugienda; nec propius ad eam accedendum, ne expugnemur. Quod alius quidam breuissimo expresseit carmine:

*Ipse breui poteris luxus arcere furorem
Si fugias, melior cautio nulla datur.*

Basili. ca. 3. de
Monast. con-
stituti.

Si ergo tam necessaria est fuga, ut a lapsu carnis praeruentur, qui tentari aut periclitari se inaduertunt, nonne pari omnino ratione illis necessaria est leiunctio, qui mutuo commercio sunt macu-

inaculati, & semper à colloquio, aspectu, nutibus,
ac alijs quæ à foeminis præstantur occasionibus re-
labendi periculis obiecti sunt: quibus perseveran-
tibus, non censendi sunt ad præscriptum legis diui-
næ poenitere, nec ita vt oportet dolere ac auersari
peccatum, si præsentanei periculi occasionem ipsi
non amouent, nec tollunt lapidem in quem denuò
possint impingere, & propter sensum. hoc est expe-
rientiam peccati, perdurantibus maximè occasio-
nibus, ad lapsum semper sint procliuiores. Sed à
fuga sola, solave separatione non satis cautum est
concubinarijs aduersus peccatum. Adhibenda ie-
iunia, vigilix, carnis castigationes, pudicæ & sanctæ
cogitationes, labores sancti, continua in bono ex-
ercitatio, preces assiduæ, & cum his omnibus diui-
narum studium literarum: de quo S. Hieronymus
ad Rusticum scripsit: *Amascentiam scripturarum, & vi-* Hieron. ad
tia carnis non amabis. Notus est viuendi rigor SS. Anto- Rusticum
nij, Hilarionis, Benedicti ac aliorum, qui etsi in ere-
mo asperam & horridam ducerent vitam; carnali-
bus nihilominus tentationibus interdum à dæmo-
ne exagitabantur. In qua lucta constituti, ne à forti-
armato immunditiæ spiritu deijcerentur, ad fortis-
simum Deum per orationem confugiebant, vt illi-
us ope & illo frangente vires diaboli, fortiores e-
uaderent. Deinde ad orationem, ieiunium semper
adhibendum censebant. Ieiunium dico, quo non
solum ab omni victus intemperantia abstinerent;
(quod semper est faciendum) sed ad carnis quoque
macerationem, id quod vsui alioqui futurum erat,
hoc est, ad conterendam donandamque carnis su-
perbiam, naturæ subtraherent. Proinde miran-
dum nō est, Lutherum, Lutheranos, & omnes huius
temporis hæreticos coelibatum Sacerdotum, mo-
nacha-

68 *Sacerdotum Monach. & Cler.*

nachatum, & virginelem damnare pudicitiam, & ideo virginitatis & continentie hostes esse iuratis-
simos: quia seruandæ continentie præsidia auersan-
tur, quibus aduersus pericula omnia & occasiones
omnes possent seruari. Quadragesimalem et si ex
Apostolica traditione acceptam abstinentie legem
ipsi reiiciunt, & omnia Ecclesiastica ieiunia exe-
crantur; Lutherus quoque ad omnem crapulam ac
intemperantiam adeo effusus fuit, vt liberalissimè
semper prandens ac cœnans sese reficeret; & inte-
grum præterea in omni refectione, vini dulcis (vt
autor est Cochleus vitam illius describens) sextari-
um exhauriret. Canonicarum deinde horarum le-
ctionem hæretici similiter damnant; & vix sciunt
an orare Christianum oporteat, cum orauerit pro
nobis Christus, & omnia nobis facilia fecerit & ex-
pedita. Foeminarum denique contubernia, sibi ipsis
& omnibus Clericis ac Monachis indulgent, om-
niaque faciunt & permittunt, quæ carni suauia,
blanda & grata videantur.

*Cochleum in
vita Luth-
ri.*

*SOLVITVR ARGVMENTVM, QVOD
ab impossibili continentia hæretici obijciunt: simulque
ostenditur, castitatem, non possibilem tantum,
sed & facilem per Dei gratiam
feri.*

CAPVT XXIII.

AD argumenta nunc transeundum, quibus se-
cum hæreticis muniunt Concubinarij, vi-
dendumque an momentum habeant ad id
quod illi volunt efficiendum. Sed hic primum om-
nium Concubenarios illos qui fidem Catholicam
non-

Concubinariorum speculum. 69

nondum proiecerunt, considerare volo, quos in tu-
endo suo concubinato suffragatores habeant & pa-
tronus: nempe illos qui (quod ab Ambrosio elegan-
ter est dictum) quemadmodum fidei ita & castita-
tis sunt persecutores: Erasmus Roterodamum, *Ambr. lib. de*
Martinum Lutherum, Petrum Pseudomartyrem, *Viduis sub f.*
Philippum Melancthonem, Bucerum, Ioannem
Caluinum ac alios, perfidia hæretica pestes & au-
tores. Nec rarum est ut duo illa veluti indiuiduo
societatis nexu confoderata cohærant, ut qui fi-
dem, castitatem quoque persequantur: ut non im-
merito à B. Hieronymo sit dictum raro castos esse
hæreticos. Proinde sæpè mecum demiror, reperiri
homines posse, qui versipellem Erasmum à fidei
integritate audeant commendare; qui etsi apud
Pontificem Max & illustres Cardinales, Episcopos
ac alios quos verè catholicos esse sciebat, Catholi-
cus vellet videri, nihil minus tamen quam catholi-
cus fuit; & ubi potuit, ad omnem omnino occasio-
nem, & catholicam fidem & Clericorum cœliba-
tum scriptis infectatus est. Vel hoc solum igitur ab
illicito foeminarum commercio concubinarios
absterrere & reuocare deberet, quod non alios ha-
beant sui criminis Patronos, quam qui fidei Catho-
licæ facti sunt desertores. Et mirum sanè tam illos
esse cæcos ut non aduertant cum fidei catholicæ
hostibus se conspirare, & non nisi foedari posse ab
illa societate, ac in erroris & damnationis præci-
pitium cum illis prouere. Sed vicit amor carnis *Lutherus de*
qui illos exoculauit; sicut occæcauit Lutherum quan-
do diabolo, mendaciorum principi & parenti si-
dem habuit aduersus missæ sacrificium differentem, *de Missa pri-*
& illius persuasus & conuictus rationibus, libris edito annu-
etiam editis, sanctissimi & diuinissimi sacrificij in-
1534.

stitutum conuellere conatus est. Ad eundem igitur modum, Luthero, Melächtoni, Caluino, Kemnitio, Pseudomartyri, aduersus Sacerdotum cœlibatum scribentibus, fidem adhibent Concubinarij. Lutherus ergo Monachus antea & Sacerdos, posteaquam cucullum proiecisset, vt suam à castitatis professione defectionem tueretur; inter multa monstrosa dogmata sua, hoc etiam axiomatis cuiusdam loco ponebat: *Tam necessarium esse hominibus veneris usum, atque est cibi & potus refectio: & omnem illum qui ad libidinem quaeraturam impellitur, illud carnis desiderium implere. Ex quo & illud statuunt hæretici; neminem posse mortaliū castam ac cœlibem ducere vitam.*

Hoc ergo summo etiam loco veluti inter argumenta statuunt Concubinarij: si tamen argumentum; & non potius impudens ac mendax scurrarum, lenonum, assertio dicenda est. Nam illis quidem impossibilem scio esse castitatem, qui ad corporales delicias effusi sunt, qui quæ lubrica & impudica sunt animo perpetuo volunt, qui se foeminarum aspectibus obijciunt, non abstinēt à colloquijs, à frequentatione, à cibi & potus intemperatā, alijsque ad luxuriam ducentibus occasionibus: vel denique qui continendi fiduciam in seipsis, & non in diuinæ gratiæ adiutorio collocant. Sed continere sanè possunt: quibus ex diuina inspiratione ad continentiam animus propendet; & qui cum Sapiente dicunt. *Vi scini quoniam aliter non possem esse continens nisi Deus deret; & hoc ipsam erat sapientia, scire cuius hoc esset donum; adij Dominum & deprecatus sum illum, & dixi ex totis precor dijs meis.* Non hic dicit Sapiens quod Concubinarij, quod hæretici dicunt: sed neminem sua voluntate aut suis viribus, sola verò Dei miseratione continentiam seruare. Quod etsi de temperantia, for-

Lutheri tarte dictū contra castitatē, nem quaeraturam impellitur, illud carnis desiderium implere. Ex quo & illud statuunt hæretici; neminem posse mortaliū castam ac cœlibem ducere vitam.
pt. ad Volf gangum Reif. senb.

Sapient. 8.

fortitudine, patientia ac alijs christianæ iustitiæ of-
ficijs dici quoque potuisset, eo quod *omne datum opti- Idcob. 2.*
mum & omne donum perfectum (hoc est ad perfectio-
nem ducens donum) *desorsum à patre luminum descen-*
dat: de continentia tamen speciatiim hoc dixisse Sa-
piens videtur, cum quod procliuitas in homine
maior sit ad libidinis vsum quam ad alia peccata:
tum quod à dæmonibus vehementius simul & fre-
quentius ad eam impelluntur. Id porro duplici sit
ex causa: siue quod pulchritudinem castitatis & vir-
ginalis maximè pudicitie elegantiam (per quam
angelicis mentibus assimilamur) hominibus inui-
deat dæmon: siue etiam quod per carnis luxuriam,
dominatum valdè potentem in homines dæmon
acquirat. Magno igitur studio ad carnis vitia, faces
ac ignem ille subiicit: vt propterea etiam in diuinis
litteris dicatur, *spiritus immundus*, & per luxuriæ viti-
um multò maximam damnatorum partem in a-
byssum secum præcipitet. Sed mirum non debet vi-
deri, si continentiam asserant hæretici impossibilè
esse, qui Dei etiam legem & caritatis & mandata
(quæ Iohannes Apostolus negat esse graua) dicunt
seruari non posse: quos B. Hieronymus ad Dama-
sum scribens hisce verbis meritò condemnat; *Exe-*
cratur blasphemiam illorum qui dicunt impossibile aliquid
homini à Deo præceptum esse. Pari ratione & nos illo-
rum execramur blasphemiam, qui Christum sua-
sisse aliquid asserunt, quod à nemine præstari
queat.

1. Ioan. 5.
Hieron. ad
Damasum.

Quemadmodū ergo cum Dei adiutorio, diuinæ
legis mandata implentur; ita quæ suafit & cōsultuit
Christus, adiuuante & fulciēte illo possunt præsta-
ri. Illud verò posse cēsantur homines, quod etsi per
seipsos solos nequeant; possunt (sicut Apostolus
loqui-

loquitur (in eo qui infirmos atque inualidos confortat. Sed differentia est inter ea quæ præcepit Christus & quæ consuluit. Non datur omnibus perpetuæ continentiæ donum; non omnibus voluntariæ paupertatis aut obedientiæ propositum; in quibus humanæ vitæ perfectio consistit: ideoque non temerè ad vota religionis proiliendum: sed exercendus & probandus animus cogitationibus castis illi qui castus permanere cupiat; resistendum contrarijs vim facientibus tentationibus; adhibenda ieiunia, vigilandum in oratione, castiganda caro & mortificanda. In qua probatione, si in amore castitatis animus perseueret, si insuper crescat quoque continendi voluntas, si mens hominis ab omni carnis amplexu abhorreat, si odiat atque auersetur omnem carnis lubricitatem, si ipsum præterea libidinis æstum in se restringi sentiat, & puro Dei amore, ad Christi ipsius imitationem cum Dei adiutorio castitatem colere proponat; non est cur ambigat ille se ad castitatis coronam à Christo vocari; nec est cur diffidat de diuinæ gratiæ præsidio, si cum ea voluntate, ad malum trahentes occasiones semper fugiat, & illa è conuerso remedia amplectatur; quibus integritatem custodiri debere iam antea ostendimus. Huic profectò non possibilis tantum sed & facilis futura est castitas; largiente illo qui consuluit, & à quo omne datum optimum & omne donum perfectum descendit: qui dat omnibus affluenter & non impropere. Eleganter hoc Tertullianus docet, in fine libri de Monogamia, Gregorius Nazianz. oratione 31. Basilus de Virginitate. Chrysostomus & Hieronymus in cap. 19. Matthæi. Merito ergo fidelem esse Deum dixit Apostolus Paulus: nec dubium quin il-

lis maxime sit fidelis, qui non faciunt irritam fidem qua se ipsi obstrinxerant. *Fidelis vique est Deus, qui suos non finit tentari supra id quod possunt; sed cum tentatione facit prouentum, aut (vt Cyprianus Quirino scribens legit) euadendi facit facultatem vt possint sustine* *Cypr. li. 3. ad re. Et alio loco idem Paulus: Qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Iesu.* Talis est & illa *Philip. 1.* B. Augustini in sexto Confessionum libro ad Deum *sermocinatio: Putabam me miserrimum fore nimis si femine prarer amplexibus, & medicinam misericordie tue ad eandem infirmitatem sanandam non cogitabam quia expertus non eram, & propriarum virium credebam esse continentiam, quarum mihi non eram conscius; cum tam stultus essem, vt nescirem sicut scriptum est, neminem esse posse continentem nisi tu dederis. Vtique dares, si gemitu interno pulsarem aures tuas: et fide solida in te iactarem curam meam.* Et lib. 10. cap. 29. *Continentiam inubes. Da quod inubes, & inube quod vis.* Et quæ dubitandi causa esse potest quod ille qui velle dedit homini, dabit quoque perficere in illo continendi proposito, in quo primarium virginum ducem sequi conetur & cupiat, qui ex virgine virgo natus: quemadmodum exemplo suo ita & verbo ad virginis amoris mortales studuit inflammare? *Qui Matth. 19. potest capere, inquit, capiat. Pudendum planè & ab omni veritatis sensu alienum, quod sectarij asserere non erubescunt. Christum hisce verbis à continentia studio homines fuisse dehortatum. Nam cum tripartitum eunuchorum genus distinxisset, subiecit verba illa: Qui potest capere capiat. Quod neque propter natos dixit Eunuchos, neque propter eos qui ab hominibus secti sunt: sed propter solos illos qui se castrauerunt propter regnum coelorum: rem illam, significans omni prosecutione dignissimam esse, sed in arduo tamen ac sublimi positam: ideoq;*

ignauia ac torpore omni excusso, exertis viribus omnibus eò esse connitendum. Si ergo capere hoc nemo posset, si se nemo propter regnum cœlorum posset castrare; quur inuitasset, & ad capiendum Christus fuisset cohortatus? Quid verò aliud est propter regnum cœlorum esse castratum, quàm sicut in alijs arte humana vel natura, sic in his eunuchis voluntate facta est castratio; & omnis luxuriæ ac generationis vsus ademptus? Ac Diuus sanè Chrysostomus, quod ad continentix amorem verbis illis incitare Christus voluerit, præclare explicatum reliquit; ita scribens: *Posse nos perpetuam seruare continentiam ostendit Dominus, dicens: Sunt eunuchi qui &c. Ac si dicat: Cogita tecum, si aut à natura eunuchus esses, aut iniuria hominum sic factus, quia faceres cum & huiusmodi voluptate careres, & nullâ carento mercedem consequereri? Gratiâ igitur Deo agas quia magna præmia, rutilantes quæ coronas habebis: si ita viues quemadmodum sine aliquo illi præmio: inò verò multò facilius, tutius atque iucundius; tum quia spe retributionis corroboraris, tum quia conscientia virtutis gaudes. Et post multa: Cùm dicit, qui potest capere capiat, ita magis animat atque incendit; vel quia magnitudinem virtutis ostendit, vel quia inestimabili misericordia sua, voluit rem in necessitatem legis concludere: & ad hæc possibile id esse monstrat, ut eligendi cupiditas crescere possit. Huc vsque ex Chrysostomo. Cui B. quoque Hieronymus adstipulatur, in hæc Christi verba ita commentans: Nemo putet sub hoc verbo vel fatum vel fortunam introduci; quod si sunt virgines quibus à Deo datum sit, vel quos quidam ad hoc casus adduxerit: sed ijs datum est qui petierunt, qui voluerunt, qui ut acciperent laborauerunt. Omni enim petenti dabitur, & qui querit inuenit, & pulsanti aperitur. Nec scio sanè qua*

*Chrys. homi.
63. in Matth.*

Ibidem.

*Hieron. in e.
Matth. 19.*

fron-

fronte negare aufint hæretici. possibilem esse castitatis virtutem; cum innumera in utroque sexu, seruata tum virginittis, tum viduitatis exempla reperiantur. An fortè Christum ipsum, virginittis autorem, virginem fuisse negabunt? An Virginem Deiparam? An vtrumque Ioannem? An D.D. Agnetem, Agatham, Luciam, Cæciliam, Catharinam, Barbaram, Dorotheam, & innumerabiles sacrarum Virginum cœtus? quæ non solum propter Christi confessionem, sed propter fidem quoque castitatis, qua se ad perpetuam pudicitiam Christo deuouerant, gloriosam pro eo mortem obierunt: quas elegantè B. Cyprianus, carnis & corporis concupiscentiam, continentie robore subegisse affirmat. Sed & B. Augustinus aduersus Manichæos (qui nuptias tanquam rem malam execrabantur) scribens, Christum dicit, totius sanctimonie autorem, & virginis professionis cælibem sponsam, de triplici spadonum genere ita in Euangelio fuisse locutum, ut vnum dixerit natium, alterum factitium, tertium voluntarium: ac ut illis qui in tertio sunt ordine, palmam tribuerit; quia se ipsos spadones fecerunt propter regnum cælorum: significans virgines & pueros, qui ex electa à cordibus suis nubendi cupiditate, spadonum vice, semper in eius Ecclesia tanquam in domo regia conuersantur. Scribit præterea eodem loco Augustinus Paulum Apostolum cum Iconium venisset, S. Theclam iam oppignoratam thalamo, in amorem perpetue virginittis, sermone suo incendiisse: ac alias quoque vbique & semper prætulisse nuptis innuptas, & id opere ipso erga sanctissimam Theclam ostendisse. Omitto nunc viduas, ab Apostolo Paulo, à B. Ambrosio, Augustino ac alijs, & ipsa denique diuina scriptura (inter quas Iudith & Anna, Phanuelis filia) magnis laudibus deprædicatas.

Ipsi

Cyprian. de
Mortalit.

August. l. 30.
contra Faust.
cap. 4.

August. ibid.

Ambr. de Vir
ginitas lib. 1.

Ipsi etiam coniuges Christiani, ex consensu mutuo, absque coniugij vsu casti permansisse leguntur. Inter quos B. Hilarius, in coniugio in quo ante Episcopatum vixit, monachi vitam duxisse scribitur. Sed celestis & angelica hæc vita est, quàm è coelis ad homines delapsam fuisse negant hæretici, asserit verò B. Ambrosius hæc scribens verba: *Quis è cælo hæc fluxisse vitam neget, quam non facile inuenimus in terris? nisi postquam Deus in hæc terreni corporis membra descendit. Tunc in utero virgo concepit & verbum caro factum est, ut quod factum est, caro fieret Dei.* Subijcit deinde idem Ambrosius: *Dicit aliquis: sed etià Elias nullius corporis coitus fuisse permixtus cupiditatibus inuenitur. Ideo ergo currus raptus in celum, ideo cum Domino apparet in gloria, ideo dominici venturus est præcursor aduenit.* Iam verò, si nemo vnquam castus permanere potuisset, nemo quoque castus permansisset, quorsum tot haberemus in Ecclesia catholica sanctæ virginitatis atque etiam viduitatis Encomiastas? Cyprianum, Basilium, Ambrosium, Chrysostomum, Augustinum ac alios non paucos, qui integris etiam libris eas laudes latissimè sunt prosecuti? quorsum etiam pertinuerunt œcumenicorum, aliorumque Conciliorum decreta complura, quibus castitatis lex initiandis seruanda indicitur? Iovinianus hæreticus propter carnis tribulationem, aliæque coniugio adhærentia incommoda, à matrimonio potuit abstinere, & non poterit hoc Christianus propter imitationem Christi, & cælestis regni adeptionem? Gentiles quoque, huius vitæ commodis consulentes, matrimonio cœlibem vitam anteposuerunt: ut illa Mirionis apud Terentium verba significant:

Et, quod fortunatum isti putant, uxorem nunquam duxi.

Et

Contubinariorum speculum.

77

Et illud apud Plautum:

Negotium habere qui volet

Nauem & mulierem, hæc duo sibi comparato.

Illud denique Ciceronis; qui ab Hircio interrogatus, vt post repudium Terentiæ, sororem eius duceret, respondit, *Vxorise & Philosophiæ pariter operam dare non posse*: multos præterea pudor, alios metus, alios alius atque alius respectus, à carnalibus amplexibus fecit abstinere: & malitia horæ vnus (vt dixit Ecclesiasticus) oblivionem facit luxuria magna: & negabimus reperiri posse homines, in quibus, quod in alijs terrenarum rerum metus, vel amor efficere ac vincere potest, non possit regni cælestis desiderium. Ab omni hoc ratione, & communi etiam sensu alienissimum est. Qui ad mœchiam æstu quodam libidinis virgentur, nonne quantoius studio reniti debent, & lapsum vitare? Nisi fortè cum huius æui Sæcularijs dicamus, posse illos suæ libidinis ductum sequi: & porro etiam dicamus, mœchiam non esse in numero criminum habendam; & è decem præceptorum tabulis, sextum eradendum esse præceptum. Quid ergo illi facturi coniuges, aut quam seruandæ matrimonialis fidei rationem inibunt, qui ab incontinentiæ æstro stimulantur, si à sex, decem, viginti annorum, vel etiam perpetua & immedicabili infirmitate; aut à longissimi temporis, alterutrius coniugum abstinentia, à communis tori vsu impediuntur. Quod argumentum illis obijcit Augustinus, qui ad coniugium contra ius, eo prætextu conuolant, quod nequeant continere. Deinde si ad coniugij vsum alter impotens ac inualidus reddatur; vel si altero in adulterium lapso, alter ob rei indignitatem, suo iure vti volens, perpetuò velit diuortio separari; nonne vtrinq; casti semper debent

Eccle. 1.

*August. li. 2.
de adul. coniug. ca. 19. 20.*

bent permanere? Non alia querant coniugia (inquit August.) quia non erunt coniugia, sed adulteria. Nonne etiam a matrimonio ob varias & ciuiles ac humanas causas multi abstinent, aut tardissimè ad illud accedunt? His igitur omnibus, continendi necessitas in legem versa est; quam sine grandi adulterij aut fornicationis crimine non possint præuaricari: quos si castitatis persecutores (qui fas & ius omne violare non erubescunt) dicant continentiam non debere seruare; eisque propterea promiscuum cuiusuis libidinis usum indulgeant; nihil utiq; à suis moribus, nihil à sua doctrina alienum docturi sunt: si adulteria & fornicationes (de quibus asseruit Calvin. q. Deū ipsum habeant autorem) nec esse peccata dixerint, nec homines (contra D. Pauli clarissimam certissimamque doctrinam) à regno coelorum excludere. Nos verò B. Augustini verbis eos admonemus, ne terreat ipsos sarcina continentie; que utique leuis erit, si Christi erit: erit verò Christi, si fides adierit; que impetrat à iubente quod iusserit. Non ergo eos frangat (inquit) quod videtur eorum continentia necessitatis esse, non voluntatis: quia & illi qui eam voluntatem elegerunt, fecerunt eam esse necessitatis, quoniam vani sine damnatione ab illa deniare non possunt; & qui in eam necessitate contrusi sunt, faciunt eam esse voluntatis, si non de seipsis, sed de illo à quo est omne bonum confidunt. Illi ad eam conscenderunt causa maioris glorie, ut aliquid amplius inuenirent; isti ad eam confugerunt cura salutis nouissima ne perirent. Vtrique permaneant, vtrique in quod perueniunt, ambulent usque in finem: serueant studijs, supplicent votis; quia & illi salus cogitanda est, ut ab eo quod voluntas arripuit cadere timeant; & isti gloria desperanda non est, si in eo quod necessitas inulit persistere diligant. Fieri enim potest ut Deo terrente & hortante, conuertente & impellente, humanus in melius commutetur affectus; atque ita voueant sine coniugio & sine vilo concubitu, atque immonda libidinis affecta-

Lib. i. Instit.

l. 17. §. 11. &

l. 2. Instit. c.

4. §. 2.

1. Cor. 6.

Aug. de adulter. coniug.

lib. 2. cap. 19.

tione perseverantissimè vivere, ut etiam si separata coniugia
locum ducendi alias non oriendo aperuerim, claudatur ex voto
quod patebat ex licito, & quod erat necessitate capium, fiat ca-
ritate perfectum. Deinde in sequenti eiusdem libri ca.
idem ille Augustinus impuros & impudicos homi-
nes instruens quibus se præsidijs ad tuendam conti-
nentiam armare debeant, Sacerdotum exemplum
producit, ita scribens: Solemus eis clericorum proponere
continentiam; qui plerumque ad eandem sarcinam subeundam *Eodem lib.*
cap. 20.
capiantur iniuri, eamque susceptam usque ad debitum finem,
Domino a. inuante perducunt. Dicimus ergo eis: *quid si & vos*
ad hoc subeundum, populorum violentia capere vultis; nonne sus-
ceptum, caste custodiretis officium, repenti conuersi ad impe-
trandas vires à Domino, de quibus nunquam antea cogitastis?
Sed illos inquit (de Sacerdotibus loquitur August.)
honor plurimum consolatur. Respondemus, Et vobis timor am-
plius moderetur. Si enim hoc multi Dei ministri repenti atque
inopinanter impossum susceperunt, sperantes se illustris in
Christi hereditate fulgere, quando magis vos adulteria cauendo,
vivere continent debetis; metuentes non in regno Dei
minimè lucere, sed in gehenna ignibus ardere. Quam disertè
& clarè D. Augustinus hisce verbis concubinario-
rum monachorum & sacerdotum, omniumque Se-
ctariorum de impossibili continentia conuentum
conuellit? Nam si non tantum casti debent esse con-
iuges qui quaquà ratione ab usu coniugij impedi-
untur; sed illi etiam Clerici & Sacerdotes, qui (sic-
ut B. Ambrosio euenit) ex inopinato ad Ecclesiæ &
altaris ministerium reluctantes olim & penè inui-
ti rapiebantur, castitatem seruare debebant: extra
omnem dubitationis aleam ponendum, illos a con-
tinentiæ proposito non posse resilire, qui vel in mo-
nachatu, vel sacri ordinis susceptione, castitatis le-
gem, suapte voluntate, sicut antea diximus suscepe-
runt.

NON PATROCINARI HAERETICIS

*quæ in priore ad Corinthios epistola, cap. 7.**scripsit Paulus.*

CAPVT XXIV.

HINC iam & illud diluendum argumētum, quod è prioris ad Corinthios epistola hisce verbis profertur: Propter fornicationem vnusquisque suam uxorem habeat, & ynaqueque suum virum habeat. Præceptum inde faciunt hæretici: tanquam voluerit Paulus omnes omninò ad fornicationem vitandam matrimonij legem subire. Sed errant grauissimè. Ad coniugatos hoc dixit Paulus, non ad innuptos ac cèlibes. Nam qui è paganismo ad fidem Christi apud Corinthios recenter còuerſi erant, in primo illo fidei feruore constituti, dubitabant an cum christianismo possent uxores retinere. Posse ergo respondet Paulus; & tum maximè, si ab alterutra parte metuenda sit coniugalis fidei violatio. Disertè hoc Tertullianus de his Pauli verbis in lib. de Monogamia scribens ita expressit: *Quod dicit, Propter fornicationem vnusquisque suam uxorem habeat; ostendit fuisse qui in matrimonio à fide deprehensi, verebatur, ne non liceret eis exinde matrimonio suo vri, quia in carnem Christi credidissent. Et tamen secundum venià concedit, non secundum imperium: id est, indulgens, non præcipiens ita fieri. Ceterum malebat omnes esse quod & ipse. Hoc igitur suadendo Paulus respondit, non præcipiendo; tanquam si dicere voluisset; Bonum quidem esse homini non tangere mulierem; sed ad declinanda fornicationum pericula, melius esse his qui matrimonio iuncti sunt, non abstinere à coniugij vsu, &* *cont-*

Continentiæ laude carere, quam ut altero continen-
tiam seruante, alter in amplexus illicitos proruat
ac labatur. Quod verò de coniugatis hoc dicat Pau-
lus, non de solutis, præterquam quod Veterum au-
ctoritas conuincit, manifestissime quoque coargu-
unt quæ sequuntur verba: *Dico autem non nuptis & vi-* *Tertull. libr.*
duis, bonum est si sic permanserint. Et, Solutus es ab uxore, noli de Monoga.
querere uxorem, De uxoris igitur antea locutus fu- *Hieron. lib. 1.*
erat Paulus. Pari ratione quod postea subiecit, *Si nō in Iouin. &*
se continent, nubant; M. l. us est nubere quàm vri. Et, *Si nupsit in 1. Cor. 7. c.*
virgo non peccauit: de virginibus liberis dixisse Paulū, *Item Chry-*
DD. Ambrosius, Augustinus & Chrysostomus do- *sof. & Am-*
cent: quibus S. quoque Basilius assentitur, in libr. de *brof. in eundē*
vera virginis. Fusè doctissimeque ostendens, casti- *locum. Epī-*
tatem professas virgines non posse nubere; voti re- *phan. tom. 2.*
ligionem obstare, ne irrita fiat prima fides; quam *heres. 78.*
contra Pauli Apostoli clarissimam (sicut Basilius *Ambros. ad*
docet) doctrinam huius ætatis hæreticorum perfidi- *virg. lapsam*
am, irritam reddi permittit: qui tamen ipsi eos om- *c. 5. Chrys. in*
nes quos ad sacrilegam suam Calvinianam cenam *1. Cor. 7. Au-*
recipiunt, voto, ac iurata promissione ante omnia *gust. lib. 1. ad*
obstringunt quod ad catholicæ fidei professionem, *Pollent. cap.*
recantato errore, nunquam sint reuersuri: quod sa- *15. & 24.*
crilegum votum nunquam irritari sinant aut re-
scindi. In eandem cum Paulo sententiam accipien-
dum illud Cypriani in epistola: *Si perseverare nolint, Cyp. epist.*
aut non possint, melius est ut nubant; quàm ut in ignem delictis *62.*
 suis cadant; ut non nisi de his dictum intelligant, qui- *Hier. lib. 1. in*
bus libera est nubendi potestas, & qui nullis ante- *Iouin. Chrys.*
rioribus vinculis à nubendo impediuntur. Nam de *in Paulum.*
voto, adstrictis virginibus (quemadmodum rectè *Epiphan. hæ-*
docent Veteres) non hoc dixisset Paulus quod vo- *resi 61. Aug.*
lunt hæretici: sed dixisset quod scriptura passim *in Psal. 83. es*
faciendum admonet) *Redde altissimi vota tua: Et, Haben* *Greg. in lib.*
tes *Reg. li. 6. ...*

82 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

res damnationem, quæ primam fidem irritam fecerunt. Diuus ergo Cyprianus in illa quam attulimus epistola, non facit sacratis Virginibus liberum ut nubant (sicut ad Cyprianum pro sua erga fidem catholicam obseruantia annotauit Erasmus) sed cum de virginibus illis quæ ex fide Christo se dicauerunt locutus fuisset, quas vult omnes castas permanere; subiicit quoque de ijs quæ velatæ non sunt, nec ab Episcopo consecratæ; hoc est quæ ante omnem continentiæ promissionem in deliberatione adhuc versantur, incertæ an castitatem Deo promittere velint, & in ea ad mortem vsque perseuerare, an verò ad secularia vota transire. De his ergo dicit, quod si se aduertant aut non satis constanter velæ aut non posse perseuerare, ne se Christo ad seruandam castitatem obstringant, sed nubant potius, quàm ut in ignem delictis suis cadant.

Eos profectò qui matrimonia ambiunt, nemo est qui nesciat solutos esse oportere. Nam ubique locorum de conciliandis nuptijs sermo instituitur, prima omnium cura est, & esse meritò debet, ut sciatur, solutine sint, an non sint, qui matrimonio sunt coniungendi: cui rei etiam feruiunt Ecclesiasticæ denunciationes, quæ in paroccijs matrimonio præmittuntur. Hoc nisi constet, frustranea est omnis quæ de nuptijs tractatio instituitur. Si qui ergo luxuriæ stimulo vri se dicant, siue adolescentes illi sint, siue in ætate matura constituti; non mox ad nuptias propterea conuolare debent; sed alia illis comprimendæ vincendæque libidinis, & quidem salutaria querenda remedia; & seponenda ad tempus illa contrahendi matrimonij cogitatio; donec Canonibus sacrosanctis & ciuilibus etiam legibus consenta-

Concubinariorum Speculum. 83

sentaneum, aliasque prudenter ac salutariter, & cum Dei timore matrimonium possint inire: tantisper verò, corporis simul atque animi integritas custodienda: nec audiendi Venerei isti ac mulierosi homines, qui coelibatum & virginalem castitatem (cui apud Ethnicos sua quoque non defuit commendatio; & quam Beatus Hieronymus *florem esse dicit, & in Ecclesiastica ornamenta lapidem pretiosissimum*) è choro sanctarum virtutum excludere velle videntur. Adeundem igitur modum, si oritur monachus, si sacerdos, si alius qui continentiae lege tenetur, non est quod de nuptijs cogitet; quia sua se voluntate propter regnum caelorum castravit, & sibi ipsi, coniugio irrevocabiliter interdixit: ac proinde in Domino nubere non potest, cuiusmodi solas nuptias, quæ scilicet in Domino fiant, illis qui vruntur Paulus concedit. Ideo autem in Domino matrimonialiter coniungi nequeunt tales, quia fidem qua Deo obnoxij sunt irricam facere non possunt: hoc est (sicut explicat B. Augustinus) non possunt non persistere in eo quod semel a Domino voverunt. Quam fidem, si post sanctam continentiae professionem, Christi virgines violent, & virorum consortijs miscentur; non maritas aut maritatas, sed Christi adulteras dici voluit Cyprianus; & iubet eas à viris disungi, nisi Ecclesiasticam velint subire censuram, & à fidelium proijci communione. Quod in eandem quoque sententiam à B. Hieron. 1. in Iovin. libro, & ab Innocentio 1. Pontifice in 2. epist. decretum reperitur. Nec dissidet ab his B. Augustinus. Nam quod in libro de bono viduit. cap. 9. scribit *constare illorum matrimonia, qui castitatem Deo promiserunt*, de illis est dictum, quorum vota, Ecclesiæ autoritate non sunt

*Hieron. in epi-
st. ad Paul.
& Eustoch.
cuius initium
est, Mensurâ
caritatis non
habet &c.*

1. Cor. 7.

*Aug. de san-
cta virgin. c.
33. & 34.*

Cypr. ep. 62.

34 *Sacerdotum Monach. & Cler.*

facta solēnia: hoc est qui simplici tantum voto sunt obstricti. De alijs verò, Deo dicatis virginibus, in psal. 83. scribens, dicit Christi adulteras esse, si data Deo se de recesserint, & post promissam castitatem nups. rint. Et in cap. 11. de bono viduit. talium coniugia, adulterijs asserit esse peiora. Nam sicut grauiora illa mendacia sunt quæ in Deum quàm quæ in homines admittuntur (quod illa B. Petri in 5. cap. Act. ad Ananiam dicta denotat increpatio, *Non es hominibus mentitus sed Deo*: ita multò peccant enormius Monachi & Sacerdotes, qui nexum illum quo per continentia legem Deo obstringebantur per concubinatū tanquam veri adulteri dissoluunt; quam si coniūx à coniuge diuortio facto, coniugalisi tori violatione disungatur.

DISSOLVITVR ARGVMENTVM QVOD
à generandi facultate, & verbis Genesews,
Crescite & multiplicamini de-
sumitur.

CAPVT XXV.

ALIVD præterea Philippus Melanchton à generandi potentia producit argumentum. Quorsum enim generandi facultas indita est mortalibus, inquit, si non ad liberum matrimonialis copule usum? Nam Deus marem & foeminam ab initio condidit, ut ad sobolis procreationem convenirent: quod in Angelis fieri minimè debuit: quos omnes unico actū, absque vlla sequutura multiplicationis conditione creavit. Homines verò non nisi duos initio condidit, à quibus propagatione carnali, humanū genus sensim crescere voluit & multiplicari. Non legisti (ait Christus) quia qui fecit hominem ab initio, masculum

Matth. 19.

culum & feminam fecit eos? Et dixit: Propter hoc dimittet
homo patrem & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt
duo in carne una. Humanæ creationis hæc fuit condi-
tio, distincta ab ea quæ in Angelis fuit. Hinc ille
Philippus, siue hominis istius spectetur creatio,
quam Deus sic fecit, ut generandi appetitum simul
& facultatem humanæ contulerit naturæ; siue ver-
ba illa quæ ad primos homines, prolocutus est
Deus; contendit & naturæ lege, & lege diuina con-
iugium hominibus esse præceptum: & sicut à sum-
ptione nutrimenti, à qua singulorum vita seruari
debet, propter naturæ inclinationem nemo à se aut
alio prohiberi potest; ita neq; à generationis actu,
vnde genus hominum conseruari & propagari ne-
cesse sit. Et videri fortasse aliquibus potest, verbis
illis, *Crescite & multiplicamini*, præcepti rationem non
omnino defuisse: sed si præcepti rationem aliquam
habet, non nisi illi seruit necessitati, quando prop-
ter nimiam hominum raritatem, multiplicatio
necessaria fuit: sicut fuit in prima mundi constitu-
tione, quando ad generandi vsum mundi necessaria etiam
fuit foeminæ creatio: de qua dixit Deus, Non est bo-
num hominem esse solum: faciamus ei adiutorium
simile sibi; & rursum post transactos diluuij dies;
quando ad octo illos qui ex diluuiio superfuerant,
iterato dixit Deus: *Crescite & multiplicamini, & replete
terram*. Quod igitur crescere & multiplicari illos
voluit, propter terræ vacuitatem est dictum: &
quemadmodum nulla lege stringuntur homines
ut comedant, nisi metuendum sit, ne se ieiunando
conficiant; ita uxorem ducere nemo teneretur, nisi,
si ab eius continentia, humano generi internecio-
nis periculum timeatur. Nec dubitandum, carna-
lem illam propagationem, ad prisca maximè tem-

poris statum pertinuisse: quando veteris populi generatio carnalis, futurarum rerum prænuncia, ad dispensationem propheticam pertinebat; quo tempore, propter Christi generationem, & nuptijs filij expectebantur: ut genus illius secundum carnem à gentibus omnibus distinguere-
tur: tum etiam ut per sobolis frequentiam ipsa quoque propagaretur religio: & per filiorum ac servorum (quibus illæ etiam familiæ abundabant) in eadem religione multitudinem, colentium Deum frequentior numerus efficeretur. At ubi temporis aduenit plenitudo, quando latissime copiosissimeque effusa circumquaque cœlesti gratia, multo plures unica prædicatione, etiam ex infidelibus fideles efficiebantur, quam ex plurimis coniugijs intra longissimum tempus fieri potuissent, iam non amplius ad vsum illum tam frequens carnalis propagatio, ut antea necessaria fuit.

Iam repleta erat terra, & huc usque repleta est. Nunc igitur danda opera ut cœlum repleatur: quod continendo potius fit, quam nubendo: quia per Euangelicam prædicationem, multo plures in Christo regenerantur ad cœli possessionem, quam nubendo per propagationem carnalem. Quæ de re ita scripsit B. Cyprianus: *Prima sterilitas, crescere & generare præcipit; secunda ad continentiam sinit. Cùm adhuc rudis & inanis est mundus, copia fecunditatis generante, propagamur & crescimus ad humani generis augmentum. Cùm verò iam refertus mundus & orbis impletus est, qui capere continentiam possunt, fructuum more viventes, castrantur ad regnum. Nec hoc iubet Dominus, sed hortatur: nec iugum necessitatibus imponit, quando manet voluntatis arbitrium liberum.*

Op. de habita Virg.

Sed

Sed enim habitationes multas apud Patrem suum esse dicat, *Ioan. 14.*
 melioris habitaculi hospitium demonstrat. Habitacula ista
 meliora vos petitis, carnis desideria castrantes; maioris
 gratiae premium in celestibus obtinetis. Beatus quo-
 que Augustinus non dissimilia scribit hisce ver-
 bis: Magnam, magnique honoris meritum apud Deum pia *August. li. 9.*
 & fidelis virginitas habet: quia isto iam tempore continen- *de Genes. ad*
 di ab amplexu, cum ex omnibus gentibus ad implendum nu- *lit. cap. 7.*
 merum largissima suppetat copia, percipiendae sordidae vo-
 luptatis libida non sibi vendicat, quod iam sufficiens pro-
 lis necessitudo non postulat. Eadem est & Tertulliani
 sententia in libro de Monogamia, & eiusdem Au-
 gustini in libro de sancta Virginitate capite no-
 no. Diuus quoque Hieronymus Vigilantio illa
 Geneseos verba obijcienti ita respondit: Pro con-
 ditione temporum, sancti veteris testamenti alteri subia-
 cuerunt sententiae, alteri nos in nouo testamento, in quos fi-
 nes seculorum deuenerunt. Quamdiu lex illa permansit,
 Crescite & multiplicamini: &, Maledicta sterilis qua
 non parit semen in Israel; nubebant omnes, & nubebantur;
 & derelictis parentibus fiebant una caro. Quando verò vox
 illa pertinuit; Tempus breuiatum est; ut qui habent vx-
 ores, sic sint quasi non habentes; iam plenus est orbis, non
 capit, quotidie bellafecant, morbi subtrahunt, naufragia
 absorbent &c. Et in altero aduersus Iouinia-
 num libro: Necessè fuit prius plantare siluam, & cres-
 cere ut esset, quod postea posset excidi. Simulque conside-
 randa est vis verbi, quum dicit, Crescite & multiplica-
 mini, & replete terram; nuptiae terram replent; Virginitas
 paradysum. Qui in lege praecesserunt seruierunt temporibus &
 illam Domini impleuerunt sententiam. Crescite & multiplica-
 mini, & replete terram. Nobis dicitur. Tempus in collecto est:
 superest, ut qui habent vxores, sint tanquam non habentes. Qui
 etgo in illis verbis Geneseos, Crescite & multiplicamini,

stringentis diuinæ legis fingunt necessitatem, ipsi Christo, Virgini Deiparæ, D. Ioanni, ac innumeris alijs, qui absque coniugio vixerunt, diuinæ legis transgressionem impijssimè impingunt. Porro si verba illa, *Crescite & multiplicamini* (quæ brutis quoque præcepti & rationis expertibus animantibus dicta sunt) penitus introspicere velimus, nullam præcepti vim illis inesse, manifestè deprehendimus: quemadmodum nec illis inest, quæ continuò subnectuntur: *Et replete terram, & subijcite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus celi, & omniuerfis animantibus quæ mouentur super terram*: sed benedicendo, sic Deus naturam instituit, vt crescendi & multiplicandi hominibus impartitus sit facultatem, ac deinde eam quoque dignitatem superaddidit, quæ cæteris animantibus, atque adeò creaturis omnibus antecellerent ac dominarentur. Sed dicunt generandi potentiam non debere videri frustra mortalibus insitam. Ad vsum igitur adhibenda, si non legis necessitate, libera certè hominum voluntate: vt qui volunt etiam possint generationi & multiplicationi generis humani incumbere: ne frustranea illa videatur potentia, si non solum nullus illius sit vsus, sed insuper quoque impediatur. Errant toto coelo qui ita desipiunt. Nam multæ omnino in hominibus facultates & vires existunt; quæ nulli vnquam vsui sunt futuræ. Ambulandi potestas inest claudo; sed illius vsû impedit organis defectus: Eademque ratio est in cæcis, surdis, mutis ac alijs. Facultas quoque ad capiendas quaslibet disciplinas hominibus omnibus à natura ingeneratur; sed in multis superuacanea est & otiosa. In his verò qui cœlibem ducunt vitam, etsi generandi potentia ad vsum generationis non adhibeatur, non est

est tamen penitus superuacanda: sed vsum habet salutare si resistitur motibus illius, si comprimitur, & conflictu continuo (vt Paulus loquitur *Coloss. 3.* Apostolus) mortificatur. Hic fructus luctæ illius est, vt in membris habitans concupiscentia edometur; & subacta atque emortua, ad nobilissime Deoque gratissime castitatis virtutem eiusque incrementum semper proficiat. Nonne ille maximus & optatissimus vsus? Nonne illi meritis ditescunt apud Dominum, qui vehementes & violentos carnis motus repugnando superant; præ ijs qui aut non impugnantur, aut non nisi leui & modica, & quæ faciliter repellì possit tentatione?

AB APOSTOLICA TRADITIONE LEGEM coelibatus processisse: nec ob stare Trullanos, aliosve (si qui proferantur) Ecclesiasticos Canones.

CAPVT XXVI.

HÆC porro lex coelibatus, quam cõuelleret hæretici nituntur, ab Apostolis ad nos dimanauit: nec illa tantum, sed ea quoque quæ de digamis est ab ordine sacro repellendis: de qua duo extant Apostolici Canones, decimus septimus & decimus octauus. Qui ergo ad Episcopatum aliosve sacros ordines olim assumebantur, ab vxoribus si quas habebant, iubebantur secedere: quod de Episcopis disertè expressit Trullanus canon duodecimus. De coelibatu verò initiatorum omnium, clarissima est secundi Carthaginensis Concilij definitio: cuius Canon secundus sic habet: Ita placuit & concedet sacrosanctos Amisitites & Deū sacerdotes, nec non & leuitas, vel qui sacramentis diuinis inser-

2. Carthag.
concil. ca. 2.

90 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

seruiunt, continententes esse in omnibus: quo possint simpliciter quod a Deo postulant impetrare: ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruant antiquitas, nos quoque custodiamus. Ab vniuersis verò tunc Episcopis dictum est; omnibus placuit, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, & qui sacramenta continebant, pudicitie custodes, etiam ab vxoribus se abstineant. Rectè sanè clericalem continentiam illius Concilij Patres probant, tanquam ab Apostolis doctam, & antiquitus semper obseruatam. Nam si ab vxoribus illis quas ante sacram initiationem aliqui habuerant, iam initiati debebant abstinere; multò minus licuisset de mortuis illis coniugibus, aut quouis modo in ordine sacro iam constitutis, matrimonia vlla

Eccl. Neocæs. inire. Quamobrem Neocæsariense Concilium, *can. 1.* Presbyterum illum qui vxorem duceret, depositione censuit puniendum. Et secunda Synodus Arelatensis, eum ad sacerdotium assumi vetat, qui in vinculo coniugij sit constitutus, nisi fuerit promissa conuersio. Romanum etiam

2. Concil. Arelat. c. 2. sub Siluestro coactum Concilium, Hipodiaconibus, nuptijs interdixit. Quod & Toletanæ Synodi Patres similiter in hæc verba sanxerunt:

Roman. Concil. c. 8. Subdiaconus defuncta vxore (ea scilicet quam ante Subdiaconatum habuerat) si vxorem aliam duxerit, ab officio in quo ordinatus fuerat remoueat; & habeatur inter Ostiarios vel Lectores, ita ut Euangelium & Epistolam non legat: propterea ne qui Ecclesie seruiert, publicis officijs seruire videatur.

3. Tolet. c. 4. Quod ergo inter Apostolicos Canones, qui ordine sextus est, vetat, ne Episcopus aut Presbyter vxorem propriam sub obtentu religionis abijciat, non eò pertinet, ut vxores, maritis Episcopis, vel sacerdotibus, carnali maneant commixtione coniunctæ (quod

vbi.

Concubinariorum Speculum.

21

vbique Canones verant) sed quemadmodum Leo nonus in epistola ad Rusticum Narbonensem, & contra Nicetæ Abbatis epistolam scribens, ait; ne diuortio facto, omnem; suarum vxorum curam Episcopi penitus abijcerent. Nec verò æquum erat, illas sic negligi ac proijci, quæ religionis causa in seiunctionem consenserant. S sustentari vtique debebant & procurandum a maritis ne quid rerum necessariarum ipsis deesset. Ob hanc causam quadragesimusoctauus Trullanus Canon statuit, Episcopi vxorem in monasterio aliquo degere, & sui mariti Episcopi prouidentia frui debere. Et canon octauus secundæ Synodi Turonensis, vult coniugatum Episcopum, vxorem suam vt sororem habere, absque vlla carnalis commercij suspitione. Non rectè ergo Episcopi illi fecissent si sub obtentu religionis, vel (quod magis significat vox græca) sub cautionis obtentu, suas ita dimisissent vxores, ac si nulla earum cura vltior ad ipsos pertinuisset. Nam aduersus periculum cauere sibi poterant separatione remota; & provide nihilominus, vt qua indigerent sustentatione fruerentur. Sed tertiumdecimum Trullanum Canonem obijciunt hæretici, vt coelibatus legem infringant, qui non aliud requirere videtur, quàm vt vicis suæ tempore Ministri altaris, ab vxoribus abstineant: hoc est, quando singulis ipsis sit ministrandum. Videntur quoque Trullani illi Patres, Romanæ Ecclesiæ morem ac legem, quæ exactam & perpetuam postulat continentiam, tanquam rigidiorem damnare, & confirmare hoc ipsum Carthaginensis concilij autoritate. Quod vt negari non potest, Trullano illo canone sic esse expres-

*Distin. 31. c. 2.
Lex continencie, c. 2.
c. Omnia c. 2.
ficemur.*

*c. 21. c. 2.
c. 21. c. 2.
c. 21. c. 2.*

*c. 21. c. 2.
c. 21. c. 2.*

92 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

expressum; ita dubitandum non est, ex deprauatis
secundæ Carthaginensis Synodi exemplaribus,
Trullanos illos in hunc errorem abductos fuisse.
Nam si Synodi illius, ad quam se referunt defini-
tionem sequi voluissent, nec potuissent Romanæ
Ecclesiæ improbare consuetudinem, nec in eum
incidere errorem, ut ministros altaris non nisi suis
ministrandi vicibus, ab vxorum amplexibus sepa-
rari debere censerent. Iam antea illius Synodi se-
cundum Canonem protulimus; qui antiquissi-
mam & Apostolicam de sacerdotum & omnium
initiatorum coelibatu agnoscit constitutionem.

*Aug. lib. 2.
de adul. cō
iug. c. 29.*

Cui, B. quoque Augustinus (qui Carthaginensibus
illis Concilijs interfuit) in altero de adulterinis
coniugij libro astipulatur; *perpetuam asserens Clerico-
rum esse debere continentiam.* Perperam ergo Trullani
suam illam ex secundo Carthaginensi Concilio
sententiam stabiliunt; nec possunt à graui errore
excusari; nisi errasse illos dicamus, vel ignoratio-
ne latini sermonis, vel vicio deprauati exempla-
ris. Nam Trullani Græci fuerunt; illa verò Cartha-
ginensis latina & latinè scripta Synodus; sicut &
cæteræ Carthaginenses fuerunt. [Nec verò operosa
hic opus est responsione ad Canones illos, qui et si
sub nomine sextæ Synodi ferantur, non sunt tamē
illius Synodi constitutiones: in qua sicut septima
refert Synodus, nulli omninò sunt editi Canones:
sed cum soluta Synodus illa fuisset, pauci aliquot
Episcopi, Constantinopoli in palatio Iustiniani
secundi; quod Trullum dicebatur, conuenientes,
nomine sextæ Synodi, nec legitime conuocati, nec
vllibus Pontificis auctoritate constabilitos Cano-
nes illos ediderunt. Quin & Sergium Papam (qui
Pontificatum tempore illo gerebat) Trullanos re-

*7. Synod.
act. 4. c. 5.*

pro-

probasse Canones Venerab. Beda testatur: qui illam ipsam Synodum, erraticum coetum vocare non dubitavit. Ac ut maximè aliquid autoritatis, decretis illis tribuendum esse; non tamen inde conficitur quod volunt Lutherani; ut iam factis Sacerdotibus, coniugia liceat inire (quemadmodum à Lutheri doctrina, & exemplo edocti faciunt Lutherani & imitantur Calvinistæ) sed illarum tantummodo vxorum quæ antea ductæ fuerant, usum permittunt; nec hoc Episcopis, sed inferioribus duntaxat, in sexto & tertio decimo Canonibus indulgere videntur. Pari ratione rejiciendum, quod Martinum Pontificem neoterici quidam decreuisse obijciunt; Diaconum, si à ministerio cessare voluerit, posse contracto uti matrimonio: tantamque vim matrimonij inesse sacramento, ut continentix voto debeat præponderare. Sed non hoc decrevit Martinus; cuius hæc verba sunt: *Diaconus, qui eligitur, si contestatus fuerit pro accipiendo matrimonio; & dixerit se in castitate non posse permanere, hic non ordinetur. Quod si in ordinatione tacuerit, & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desiderauerit, sit alienus à ministerio & vacet à clero.* Veteris disciplinæ seueritas in hac constitutione relucet: quæ etiam desiderium nuptiarum à Diaconis vult esse alienum, & grauissimè statuit puniendum si quis post ordinationem suam eius rei aliquam dederit significationem. Porro antiquitatem huius Apostolicæ constitutionis quam diximus, Siricius quoque Pontifex, duabus epistolis confirmat; altera ad Himerium Tarraconensem Episcopum; altera ad Episcopos Africanos: qui antiquos de hoc coelibatu editos Canones, non satis pro rigore Ecclesiasticæ disciplinæ fuisse seruatos deplorat; iacere quoque

vete-

Bedalib. de
sex etatibus
in Iustitia-
no, & Pau-
lus Diac. de
rebus Rom.
lib. 8. c. 9.

*Concil. Elib.
ann. 33.*

veterem illam disciplinam usque adeo, ut Presbyteri quibusdam in locis, de suis vxoribus liberos procreare sinerentur. Si ergo constitutionis illius antiquitatem Siricius agnoscit; si ante Siricium in Synodo Elibertina similiter definitum erat, & prohibitum, ne Episcopi ac alij, sacris initiati ordinibus, suis vxoribus uti possent; si denique de disciplina laxitate e usque neglectu queritur Siricius; nonne vanissima est illa nostri temporis hæreticorum, & impudens assertio: qua Pontifici Siricio illam cœlibatus Ecclesiastici legem tanquam primo illius auctori adfingunt? Sed res perinde habet sicut in Innocentio primo Pontifice, cui doctrinam de peccato originali, falsò quidam olim attribuerunt: quod non aliunde factum videtur, quam quod Pelagianos hæreticos, originale peccatum negantes, primus ille Pontifex damnasset. Ad eundem igitur modum, Siricio lex cœlibatus falsò adscribitur; quod ille, suæ ætatis hæreticos, contra legem illam primùm insurgentes (ipsam videlicet Ioviniani scholam) percussisset anathemate; & ab Ecclesia, censuræ Ecclesiasticæ digna animaduersione primus reiecerit.

RESPONDETUR AD ERASMI ROTERODAMI calumniam; qui cœlibatus legem suggillans, dicit veterum de ea disiderent sententias.

CAPVT XXVII.

NEC prætereunda Versipellis Erasmi calumnia qui Concubinariorum, & in illis hæreticorum causâ patrociniâ, cœlibatus legem hoc argumento infectatus est, quod diceret

Concubinariorum speculum.

vi

ceret veterum Ecclesiæ scriptorum, & duorum
maximè Pontificum Romanorum, Pelagij & pri-
mi Gregorij, de ea dissidere sententias: quod sanè à
vero est alienissimum. Nam cum Pelagius Siciliae
Subdiaconos qui continentiam non promiserant,
vellet nihilominus, Romanæ Ecclesiæ lege teneri;
Gregorius moderatius agendum censuit: nec vo-
luit ad castitatem tanto rigore vrgeri Subdiaconos
illos, qui ea conditione Subdiaconatum non susce-
pissent. Non dissident igitur Pontifices illi: nisi
quod in Subdiaconos illos rigidior esset Pelagius,
hic indulgentior: vterque verò coelibatus legem
confirmat. Verba ipsius Gregorij hæc sunt: Ante tri-
ennium, Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliae prohibiti fue-
rant, vt more Romanæ Ecclesiæ nullatenus suis miscerentur u-
xoribus; quod mihi durum atque incompetens videtur; vt qui
vsum eiusdem continentie non inuenit, neque castitatem ante
promisit, compellatur ab uxore sua separari: atque per hoc
(quod absit) deterius cadat. Vnde mihi videtur, à presenti die,
vt omnibus Episcopis dicatur, vt nullum Subdiaconum facere
presumant nisi qui se victurum castè promiserit. Pari ratio-
ne dicendum, non pugnare Gregorium Pontifi-
cem, cū Scriptoribus alijs aut Canonibus Ecclesia-
sticis, quādo in Concilio 58. Episcoporum, Hypodia-
conis prætermisiss, sacerdotib. & Diaconis illis di-
xit anathema qui uxores ducerēt in illis ordinū gra-
dibus cōstituti. Sacratiores vique illi sunt ordines
quam sit Hypodiaconatus: ac proinde etsi sacris or-
dinibus omnibus coniugio sit interdictum; eminē-
tioribus tamē illis, seuerior à Gregorio decreta est
animaduersio. Sed nec à seiplo dissidet B. Au-
gustinus, sicut fortasse aliquis existimabit ex illo
qui apud Gratianum est Canone: vbi Ecclesiam di-
cit post Apostolica instituta, quādam perfectionis

Greg. lib. 3.
Registr. epist.
42.

35. q. 1. c. cā
igitur.

ad.

addidisse consilia; & inter hæc numerat continentiam Clericorum. Hinc statuere aduersarij volunt, sensisse Augustinum, nulla lege ad continentiam vltos homines teneri: sed esse liberæ cuiusque voluntatis & consilij. Verùm nimis certa ac euidentis & multis locis prodita est B. Augustini de Clericorum coelibatu sententia: de qua nec ipsos quidem hæreticos ambigere puto. Quod ergo ex quintidécimi libri de ciuitate Dei sextodecimo capite hic depromississe videtur Gratianus, nihil habet momenti: tum quod non sint omnia ipsius Augustini verba, etsi initium ab illo sit desumptum, plura verò de suo attexuerit Gratianus: inter quæ & illud est quod de Clericorum continentia sub finem additur: tum etiam quod hæc ipsa à Gratiano addita verba, in hanc possint accipi sententiam; vt dicere voluerit Gratianus, ea quæ ex Christi instituto; perfectionis erant consilia; Ecclesiam Clericis in legem vertisse. Nam continere qui vult, potest; nec vlli hoc vinculum nisi volenti ac eligenti iniicitur: sed emisso semel voto aut facta promissione, inducitur obligatio.

Non pugnat quoque illud quod ex hæresi Apostolicorum, quæ quadragesima est apud Augustinum, depromunt aduersarij: tanquam si Augustinus dixisset plurimos tunc fuisse monachos vten-
 tes coniugijs, & propria possidentes. Non hoc Augustinus, sed dicit quosdam tunc monachos & Clericos extitisse, qui in suam communionem non admittere eos qui coniugibus vterentur: quæ in re etsi cum Apostolicis illis hæreticis sentirent, hæretici tamen ipsi non erant: vt qui cæteris coniugium elegerant, spem non adimerent salutis; neque se ab Ecclesia segregarent sicut faciebant illi qui

Concubinariorum speculum.

97

cut faciebant illi qui Apostolicos se arrogantissi-
mè vocauerunt.

Quod deinde Petrus Pseudomartyr ex D. Leo-
nis octogesima septima epistola deducit, posse E-
piscopum fieri non illum tantum qui habuerit,
sed & qui habeat vnam vxorem; & rursus posse
Episcopum vxorem ducere si nullam habeat; mi-
ram illius hominis & imperitiam arguit, & im-
pudentiam. Verba quæ in Leone ille premit, hæc
sunt: Dicente enim Apostolo ut inter alias Christianismi re-
gulas, is Episcopus ordinetur, quem vnius vxoris virum fuisse
aut esse constaret, tam sacra semper habita est ista præceptio,
ut iam de muliere sacerdotis eligendi, eadem intelligatur ser-
uanda conditio; ne forte illa antequam in matrimonium eius
veniret, qui etiam non habuisset vxorem, alterius viri esset
expertæ coniugium. Certè D. Leo & in illa, & in altera
quæ ad Anastasium est epistola perspicuè docet à
Clericis exigi continentiam, & Episcopum, si v-
nius vxoris vir sit, vxorem habens, ab ea perpetuò
continere debere. Scio non deesse codices D. Leo-
nis ubi in epistola 87, legatur (de muliere sacerdotis e-
ligenda) quasi mulier Episcopo eligenda sit: sed
mendum esse probatoria & emendatoria manu-
scripta exemplaria conuincunt: ita ut sermo sit de
muliere eius viri, qui in sacerdotem sit eligendus.
Eandem de continentia Clericorum sententiam
suam, D. Leo ad Narbonensem scribens Episco-
pum, aperit in hæc verba: Lex continentie eadem est
ministris altaris quæ Episcopis et Presbyteris; qui cum esset Lai-
ci sue lectiones, licitè & vxores ducere & filios procreare po-
tuerunt: sed cum ad prædictos peruenerint gradus, cepit eis
non licere quod licuit. Sic & in epistola ad Anastasium de
Subdiaconibus scribens, negat illis carnale posse con-
cedi coniugium: ut & qui habent, tanquam non habentes sint;
& qui

Leo epist. 27

Leo epistol.

84. c. 3. & 4

Leo epistol.

921

Leo epistol.

84. c. 4.

98 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

Qui non habent, permaneant singulares. Quod si, inquit, in hoc ordine, qui quartus à capite est, dignum est custodiri; quando magis in primo, secundo vel tertio gradu seruandum est; ne aut Leuitico ministerio, aut Presbyterali honore, aut Episcopali excellentia quisquam existimetur idoneus, qui se à

Innocent. 1. voluntate uxoria necdum frangisse reperitur. His omnibus
epistol. 3. ad coronidis loco adiicimus primi Innocentij Ponti-
Exuper. To- ficis clarissimam, hūc verbis expressam senten-
losanum E- tiam: de Presbyteris & Diaconibus, & diuinarum le-
piscopum. gum manifesta est disciplina, & beate recordationis viri Si-
ricij Episcopi monita commearunt: ut incontinentes in talibus officijs positi, omni Ecclesiastico honore priuarentur; nec admittantur ad tale ministerium, quod sola continentia oportet impleri. Est enim vetus admodum sacre legis auctoritas, iam inde ab initio custodita; quod in templo, anno vicis sue habitare iussi sunt sacerdotes: ut seruientes sacris oblationibus, puri & ab omni labe mundati, sibi vindicent diuina mysteria: neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum uxore carnale consortium: Quia scriptum est; Sancti estote, quia ego sanctus sum Dominus Deus vester. Quibus utique propter sobolis successionem, uxoris usus fuerat relaxatus: quia ex alia tribu, & præterquam ex femine Aarons ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere: quanto magis hi Sacerdotes vel Leuitæ, pudicitiam ex die ordinationis sue seruare debent; quibus vel sacerdotium vel ministerium sine successionem nec præterit dies, qua vel à sacrificijs adiun- nis, vel à baptismatis officio vacent. Nam si B. Paulus Apostolus ad Corinthios scribit dicens; abstinete vos ad tempus, ut vacetis orationi; & hoc utique laicis præcepit, multo magis sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere. Quod si contaminatus fueris carnali concupiscentia, quo pudore vel sacrificare usurpabit, aut qua conscientia, quo ve merito ex-
audiri

Audiri se credit; cum dictum sit, Omnia munda mundis: co-
inquinatis autem & infidelibus nihil est mundum? Hæc il-
le, B. Hieronymo contemporaneus, primus Ponti-
fex Innocentius.

DE STEPHANO PONTIFICE, PA-
phnatio, & Ancyrano Concilio obiecta argumenta
dissoluuntur: simulq; ostenditur in græca quo-
que Ecclesia, Clericorum continentiam
lege ac vsu receptam semper
fuisse.

CAPVT XXVIII.

STEPHANVM Pontificem; sed multò magis
confessorem Paphnutium hæretici semper
obijcere solent, vt persuadeant in græcanicis
Ecclesijs, licuisse Clericis post ordinationem sa-
cræ uxores ducere: illius cõstitutionem è decre-
to Gratiani; huius sententiam ex Socratis & So-
zomeni historia depromentes. Addunt præterea
Ancyranæ Concilij Canonem decimum, de Dia-
conibus qui in sua ordinatione contestati fuerant,
velle se vxoribus coniunctos permanere. Singula
expendamus. Stephanum igitur sic loquentem
producit Gratianus: Aliter se Orientalium habet tradi-
tio Ecclesiarum; aliter huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Nam
earum sacerdotes, Diaconi aut Subdiaconi in matrimonio co-
pulantur: istius autem Ecclesiæ vel Occidentali nullus sacerdoti
à Subdiacono vsq; ad Episcopum licentiâ habet coniugiũ fortien-
di. Sed suspecta illius Canonis autoritas est: tum
quod non exprimat Gratianus, quis, quotusve

Dist. 31. c. 2.
lifer. Socr. l.
1. c. 8. Sozom.
lib. 1. c. 22.

Stephanus ille fuerit, cuius Canon profertur, cum plurimos illius nominis extitisse Pontifices notissimum sit: tum quod apud neminem illorum, qui hoc nomine appellati sint, constitutio illa aut assertio reperiatur. Et si quid omnino de Canonis illius sententia dicendum videatur, credibile est Stephanum illum (si quis hoc scripserit) eos matrimonio copulari intellexisse, non qui uxores ducerent (quod iam olim in Neocæsariensi græca itidem Synodo lege cautum erat ne fieret: ubi uxorem ducens Presbyter depositione punitur) sed illos qui inito antea matrimonio utuntur: quod illis utique illo tempore licebat, si in ordinatione sacra, non solum non promiserant continentiam, sed disertè etiam fuerant contestati, nec velle se, nec posse continere. Quare de Ancyranum Concilium ita loquitur: *Diaconi quicumque cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes velle se habere uxores, nec posse se continere; hi postea, si ad nuptias veniant, maneat in ministerio, propterea quod his licentiam Episcopus dederit.* Vbi similiter inusitata phrasi, habendi vocabulum pro usu positum est; ut illi habere velle dicerentur, qui sibi suarum, hoc est, ductarum antea coniugum, (sacro non obstante ministerio) usum indulgeri volebant: quo modo Paulus Apostolus de hoc eodem scribens argumento, utendi vocabulo usus est in illis verbis; Propter fornicationem, unusquisque suam uxorem habeat, & vnaquæque suum virum habeat: hoc est illo vtatur. Ita quoque in Evangelio Christus fore promisit ut habenti detur: hoc est, adiiciendum aliquid esse illi qui legitime eo quod possidet vtatur. Si ergo ea lege Diaconatum Diaconi illi suscepissent, ut suis possent uti vxoribus; his si ad nuptias, hoc est, nuptia-

Concil. Neocæsar. cap. 1.

Glossa apud Gratianum in eandem sententiam

illud, matrimonio copulari exponit.

Concil. Ancyr. can. 10.

1. Corinth. 7.

Luc. 19.

ptiarum vsum & conjugalem concubitus (qui nuptiarum nomine apud veteres non raro significatur) postea venissent; indulgendum Concilium censebat. Quod ut illo tempore ad eum modum permetteretur, Ministrorum infrequentia postulabat: ne ministerio debito ob nimiam illorum raritatem populus defraudaretur. Sed non est quod propter similem Ministrorum paucitatem, in exemplum hoc trahendum sibi putent nostri temporis Concubinarii: qui nec matrimonio legitimo copulantur, nec copulari etiam possunt: obstante lege & promissione qua se propter diuinum ministerium in ordinatione sacra ad continentiam seruandam omnes adstrinxerunt. Quantum vero Ancyrani Concilij quæ protulimus verba hæretici sibi patrocinari existimauerunt, si ad prauum ab ipsis (vti fit) sensum detorqueantur; tantum ex parte altera conuincunt quæ in posteriori, decimi Canonis illius parte, subnectuntur: *Quicumque sanè tacuerant, inquit, & suseperunt manus impositionem, professi continentiam; si postea ad nuptias venerint à ministerio cessare debent, Cuius Canonis rigorem si sequi voluerimus, non solum non patrociniabitur Concubinarijs; sed ad depositionem omnes, condemnabit.*

Ad Paphnutium nunc transeamus: cuius historia sic habet: *Cum vellet Nicænum Concilium, legem sancire, ne Clericis cum suis vxoribus, quas ante consecrationem legitimas habuerant misceri liceret, surrexit Paphnutius confessor & contradixit; asserens nuptias esse honorabiles; & periculum fore, si se iungeremur, ne alterutra ex parte, illicitis sese darent amplexibus. Et hoc quidem Paphnutius, etsi nuptiarum inexpertus esset, dixisse fertur: & toti etiam Concilio persuasisse, vt nihil penitus de dirimendis Clericorum matri-*

monijs, aut coniugibus disiungendis in illo conuentu sancire-
tur: sed vniuscuique voluntati relinqueretur liberum, se iungi
aut non se iungi, abstinere vel non abstinere. Tria hinc pos-
sunt responderi. Primum de Paphnutio ipso: de quo
non omnium æquæ sana sententia est. Sūt qui illū inter
schismaticos habendū asserant cū Meletio dānauit. Sed
hæc responsio non satis refellit, nec satis destruit
Caluinianorum argumētum: quod dicat historia,
totam Synodū in Paphnutij descendisse sententiā.
Non vnius ergo Paphnutij, sed vniuersi concilij à
Paphnutio persuasi hæc fuit opinio, si vera est quæ
profertur historia. Sed non esse veram, multis sanè
& euidentibus comprobari rationibus potest. Pri-
mum enim Sozomenum Gregorius multa mentiri
asserit. Socrates verò in quinto historiæ suo libro
capite vigesimoprimo, tria profert apertissima
mendacia. Nam dicit, suo tempore licuisse vnicui-
que Paschā quando vellet celebrare; nec ob stare
vllam Ecclesiasticam definitionem: quod ex Nicæ-
na Synodo falsum esse conuincitur: vbi definitum
est, Pascha post primi mensis decimā quartam
lunā, dominico semper die celebrari debere: Cu-
ius cōstitutionis meminit quoq; Epiphanius hære-
si septuagesima, quæ est Audianorum, Ambrosius
quoque lib. 10. epist. 83. Eusebius in vita Constanti-
ni, & Athanasius in libro de Synodis Arimini &
Seleuciæ. Alterum mendacium erat, Ante Pascha in
Romana Ecclesia non nisi trium hebdomadarū ie-
iuniū seruari, & nihilominus vocari Quadragesi-
mā. Sed falsū hoc quoq; esse D. Leonis, qui Socrati
contemporaneus fuit auctoritas demonstrat. Is
enim (quemadmodū & B. Gregorius) quadraginta
dies Romæ ieiunari asserit: & res est omnium te-
stimo.

Greg. libr. 6.
epist. 31.

Leo serm. 4.
de Quadra-
gesima.
Greg. homil.
6. in Enan.

testimonio prorsus indubitata. Quod tertio loco
Socrates negat, sabbathis Romæ ieiunari, falsissi-
mum similiter esse B. Augustini ad Casulanum & *Aug. epistol.*
Ianuarium scriptæ epistolæ manifestè coarguunt. *86. & 118.*
Si ergo in sui temporis historia hallucinatur So-
crates, quis illi fidem tribuat in Nicæni Concilij
actis enarrandis ac describendis; quæ centum &
eo amplius annis, Sozomeno & Socrate sunt anti-
quiora. Nec verò potest Nicæni Concilij tertius
Canon qui Episcopis, Presbyteris, Diaconis & Cle-
ricis omnibus prohibet ne præter matrè, sororem
auiam, amitam vel materteram, vllam secù extra-
neam habeant mulierè, cū illa Paphnutij historia,
quæ Nicæno etiam Concilio adscribitur, consiste-
re. Quomodo ergo dicuntur Patres concilij Paph-
nutio consensisse? Quid verò respondebitur B.
Hieronymo aduersus Vigilantium scribētis; qui in
Orientis & Aegypti Ecclesijs, aut virgines ad Cle-
ricatum assumi aſſerit, aut continentes; aut certè
eos qui si vxores habuerint, mariti esse desistunt?
Quid denique ad Epiphanium? Cuius aded cla-
rum hac in re testimonium habemus, vt tergiuer-
sationi nullus sit locus, quin credi debeat eandem
apud Græcos cœlibatus legem fuisse, quæ apud la-
tinos fuit. Verba illius (quæ hac in re clarissima
sunt, & quibus inter alia quoque deplorat quod
quibusdam in locis, surrepente dissolutione Cle-
ricorum vita, lex cœlibatus non nihil elanguisset) *Epiphani. lib. 2. aduersus hæreses b. 2. ref. 59.*
hîc subiiciam: Reuera non suscipit sancta Dei prædicatio
post Christi aduentum eos qui à nuptijs, mortua ipsorum vxor-
es, cœdis nuptijs cœiuncti sunt, propter excellentem sacerdotij
honore ac dignitatē: hæc certò sancta Dei Ecclesia cū sincer-
itate obseruat. Sed et adhuc viuentē et liberos gignentē mu-
lieri virum non suscipit: sed eum qui se ab vna continuit,

antū viduitate vixit, Diaconum, & Presbyterum, & Episcopum & Hypodiamonum, maxime vbi sinceri sunt Canones Ecclesiastici. At dices mihi, omnino in quibusdam locis adhuc liberos gignere Presbyteros, Diaconos, & Hypodiamonos: At hoc non est iuxta Canonem, sed iuxta hominum mentem que per tempus elanguit, & propter multitudinem cum non inueniretur ministerium. Nam quod decentius est, id semper Ecclesia per Spiritum sanctum bene disposita, videns statuit apparare: vt cultus diuini indistracti Deo perficerentur, & spirituales necessitates cum omni beneuola conscientia peragerentur. Dico autem quod decorum est propter repentina ministeria ac necessitates, vt Presbyter & Diaconus & Episcopus Deo deditus sit. Si enim etiam populo precepit S. Apostolus, dicens, vt attentus vacet orationi; quanto magis sacerdoti idem precepit, vt indistractus sit ad vacandum secundum Deum sacerdotio, quod in spiritualibus necessitatibus ac vrbibus perficitur. Huc vsq; S. Epiphanius: quib. verbis nihil dilucidius adferri potest ad comprobandam Græcorum cum Latinis in hoc argumento confessionem. Sozomeni igitur & Socratis narrationibus nulla habenda fides: tum quod non sui sed anterioris temporis historiam scribant; tum quod neque Ruffinus (etsi in primo historiæ suæ libro de Nicæna Synodo & Paphnutio multa scripserit) nec vllus priscorum historicorum (qui ante illos scripserunt) sed nec ipsa Synodi Nicænæ acta de illa Paphnutij sententia & persuasione mentionem vllam fecisse legantur. Nam quod Suidam aliqui proferunt, qui in vita Paphnutij, narrationis illius meminerit; non magni est faciendum. Is enim, cum Socrate aliquot seculis posterior fuerit (vt qui D. Ioannis Damasceni vitam quoque descripserit) non potuit quidquam ponderis ad narrationis illius veritatem adferre: quem verisimile etiam

etiam est, ex illis ipsis autoribus hoc desumpsisse quod scripsit. Sed neque illa ipsa Socratis ac Sozomeni historia, si rectè inspiciatur aliquod erroris præsidium, Lutheranis Calvinianis, vel Concubinarijs adferre potest. Græcorum quidem abusum confirmat: apud quos contra vetustos Canones & Romanæ Ecclesiæ tum legem, tum receptissimam consuetudinem, initiatis vsque hodie permittitur, vt vxores quas ante ordinationem sacram habebant, retinere, & earum possint vti commercio: sed vt suscepto semel ordine sacro, vxores ducerent; nec hoc quidem tempore Græci permittunt; & certum est nullo vnquam tempore permissum fuisse. Nec verò desunt, qui Paphnutij factum, vt maximè vera esset Socratis & Sozomeni narratio, defendi posse existiment, pro illo scilicet tempore quando (vt scribit Hieronymus) mariti eligebantur in sacerdotes; quia non tanti virgines, quanti necessarij erant sacerdotes. De illis igitur moueri quæstio potuisset, vtrum si in ipsa ordinatione sua non obstrinxissent se continentia professione, neque vxores in maritorum continentiam consensissent; post initiationem suam, ab vxoribus separari deberent. Nam coniugale vinculum, quo mutuo obstricti sunt coniuges, sine consensu mutuo dissolui ac dirimi nequit: quum nec mulier sui corporis habeat potestatem; nec sui corporis vir, sed mulier. Talibus ergo qui neque præparati ad continentiam, nec vlla ligati promissione, nulla quoque mutua fidei interposita renuntiatione, ad ministerium Ecclesiasticum rapti fuissent; vel qui nolle se, aut non posse continere palam fuissent contestati, coniugij vsus negari non potuit. Illos vero qui vel ante ordinem coe-

*Hieron. lib.
1. in Iouin.*

1. Cor. 7.

106 *Sacerdotum Monach. & Cler.*

libes erant, vel eo suscepto vidui effecti: absque vlla spe coniugij, tam apud Græcos, quàm Latinos, castam semper ducere vitam debuisse, ipse quoque Paphnutius apud Socratem & Sozomenum verbis disertis pronunciat.

Socr. lib. 1. c.

II.

Sozom. lib.

l. c. 23.

ECCLESIAM CATHOLICAM NEC
dammare, nec prohibere nuptias: nec tamen promiscue
eas in omnibus approbare: vbi etiam respondetur ad
obiectiones, quas è prioris epistola ad Timotheum
quarto capite & è tertio decimo cap. ad
Hebræos aduersarij assu-
munt.

C A P V T XXIX.

QUOD verò ex prioris epistolæ Paulinæ ad
Timotheum quarto capite Pseudomartyr
& Caluinus ac alij mouent, de his quos in
nouissimis temporibus venturos Paulus dicit, &
prohibituros nubere; quod ad catholicam Eccle-
siam detorquent hæretici, momentum nullum ha-
bet. Iam antè diximus Ecclesiam nemini interdi-
cere nuptijs, neminem cogere ad cœlibatum; ne-
minem quoque ad monachatum sacrosque ordines
compellere: sed qui data fide ad cœlibatum seip-
sos volentes obstrinxerunt; his præcipit vt Deo
quam debent fidem seruent; & iubet à nuptijs, non
tanquam in se malis, abstinere; sed ne damnatio-
nis periculum incurrant, si primam suam fidem irritam
fecerint. Quemadmodum ergo à forensibus iudi-
cij & executione iustitiæ secularis abstinere Cle-
rici debent, & Paulus Apostolus non finit eos qui
Deo militant secularibus negotijs implicari, non quod ma-
la illa sint, aut damnabilia, sed quod ministris Ec-
cle-

2. ad Tim. c.

2.

clesiæ sint indecora: ita à sacris ordinibus, matrimonij nexum, & quæ illi adhærent, sollicitudines Ecclesia catholica remouenda censuit, eò quod impedimentum præbeant (sicut Apostolus loquitur) Dominum obsecrandi. Paulus verò Apostolus de illis loquitur qui in nouissimis seu posterioribus temporibus (quod græca sonat lectio) hoc est tota hac vltima mundi ætate, quæ à Christo vsque ad extremi iudicij tempora decurrit (quod vniuersum tempus, *nouissimam horam* vocat Iohannes; & Apostolus Paulus, *Nos sumus*, inquit, *in quos fines seculorum deuenerunt*) nuptias tanquam rem execrandam ac damnabilem prohibent: quemadmodum Tatianitæ, Marcionitæ, Encratitæ, & Manichei fecisse leguntur. Et ita Paulum explicant Hieronymus primo in Iouinianum libro, Ambrosius & Chrysostomus in commentario epistolæ Paulinæ, ac denique Augustinus libro 30. aduersus Faustum capite sexto: vbi idem quoque Augustinus vniuersam Catholicam Ecclesiam, ab illa calumnia, quam huius temporis hæretici à damnatis nuptijs, nobis imponunt, egregie vindicat ita scribens: Si ad virginitatem sic hortaremini, quemadmodum hortatur Apostolica doctrina; Qui dat nuptum, bene facit, & qui non dat nuptum, melius facit; vt bonum esse nuptias diceretis, sed meliorem virginitatem; sicut facit Ecclesia, quæ verè est Christi Ecclesia; non vos Spiritus sanctus ita prænunciaret, dicens. prohibentes nubere. Ille enim prohibet qui hoc malum esse dicit; non qui huic bono aliud melius anteponit. Manichæorū ergo abomināda prohibitio erat; qui ad libidinē explendā auditoribus suis coniugia permittebāt, nō valentes hoc prohibere: sed liberorū procreationē quaqua ratione impediendam censebant: quod nō est aliud quā nuptiarū sacramentum dete-

detestari ac damnare. Catholica verò Ecclesia propter sobolis procreationem, matrimonialem fidem & sacramenti dignitatem, (quam illi contulit Christus) institutum à Deo commendat matrimonium. Sed eos nihilominus qui ministerio altaris eiusque mysterijs sacrosanctis destinantur, mundos vult esse, & ad orandum diuinæque peragendum officia semper expeditos: ac proinde continentiam ab illis exigit; etsi neminem adigat ut hanc continendi legem debeat subire. Nec obstat nobis Gangrensis Concilij constitutio illa, quæ hæreticis adnumerat eos qui aspernabantur Presbyteros habentes vxores. Decretum hoc est contra illos qui nuptias malas esse prædicabant; & ex illo sui erroris principio non eos tantum Presbyteros qui haberent, sed & qui aliquando habuissent vxores, contemnebant. Verba Canonis quarti quem aduersarij allegant hæc sunt: *Quicumque discernit à Presbytero qui vxorem habuit, quod non oporteat co ministrante de oblatione percipere, anathema sit.* Quod aduersus illos dixit Concilium, qui cum Manichæis nuptias tanquam à malo principio ac malo Deo originem ducentes reijciebant.

Hebr. 13.

Honorabile igitur connubium, tam ex ea quæ in paradiso facta est institutione; quam honore illo quem per sacramenti dignitatem super addidit Christus. *Honorabile connubium*, inquit Apostolus, *in omnibus & thoribus immaculatus*: quod perperam intelligentes Concubinarij, & qui illis patrocinantur hæretici, sacerdotum quoque coniugia volunt esse honorabilia. Sed non est difficile, argumentum hoc in aduersarios retorquere. Si enim, ut illi volunt, omnium coniugia promiscuè essent honorabilia; essent & illa quæ inter consobrinos, inter fratres

fratres & sorores aliosve in illicitis gradibus; & illa quoque quæ reluctantibus ineuntur parentibus: quæ ipse etiam in suis institutionibus damnat Calvinus. Sed & alij permulti, tum ciuilibus, tum legibus Ecclesiasticis à mutuo coniugio prohibentur: in quibus non potest honorabile esse connubium: sicut non potest quoque in spadonibus, qui vel nati tales, vel facti ab hominibus, vel propter regnum cælorum seipfos secuerunt. In omnibus igitur connubium honorabile non sic dicere Apostolus voluit, vt quomodocunque & à quibuscunque contractum fuerit, semper tale sit futurum: sed est honorabile in omnibus, quæ insunt vel adhærent coniugio: quod ad eum modum Oecumenius intellexit. *Sacramenti dignitas quam matrimonio contulit Christus, honorabilis est; honorabilis fides matrimonialis; honorabilis denique quæ ex legitimo procedit matrimonio filiorum procreatio.* In omnibus quoque ex mente D. Fulgentij dicitur honorabile, quia tale reputari ab omnibus debet: ita vt nemini, nec ipsis quidem virginibus, contemptim vel abiectè de illo loqui aut sentire liceat. Rursus honorabile in omnibus dicitur, quia in omni hominum ordine tale est & cenferi debet; siue senes sint, siue iuuenes, clari, aut obscuri, diuites aut pauperes, græci aut barbari, quæ Theophylacti fuisse sententia videtur. Sed illi ad Pauli Apostoli sententiam proximè mihi accedere videntur, qui illum non quid aut quale sit, sed quale esse coniugium & quomodo transigi coniugalis vita debeat, ex primere voluisse intelligunt. Nam monere coniuges voluit, vt honorem suo seruent coniugio: & thorum suum ab omni mœchia & extraneo omni ac illicito amore, qui coniugij dignitatem polluere possit.

*Oecumen. in
Commentar.*

*Fulgent. de
fide ad Pe-
trum c. 3.*

*Theophyl. in
Commentar.*

fit, propter sacramentum quod est in Christo & Ecclesia, seruent incontaminatum. Hoc admonere Hebræos Apostolus voluit: & ideo subiecit de fornicatoribus & adulteris, quos Deus propter violatam thori coniugalitatem integritatem iudicaturus sit & condemnaturus.

DE CONIVGIIS APOSTOLORVM
quid sentiendum: & quis sensus illius quod de
sorore muliere circumducenda
dixit Paulus.

CAPVT XXX.

MAGNUM verò sui erroris præsidium ponunt aduersarij in exemplo Pauli & aliorum Apostolorum; quos aiunt vxoratos fuisse: vix tamen mihi persuadeo de Iohanne Zebedæi filio hoc illos esse dicturos: & si dixerint, non erit vnde hoc possint astruere de illo, qui virgo electus à Domino, virgo in eum permansit: de quo B. Augustinus quoque contra Faustum scribens, veneris inexpertum fuisse pronunciat. Quod verò de Apostolis alijs ac nominatim de Paulo constanter asserunt, ex priore ad Corinthios Epistola confirmant: vbi se potestatem habuisse dicit, mulierem sororem (illi vxorem legunt) circumducendi, sicut ceteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas. Addunt quoque verba eiusdem Pauli ex epistola ad Philippenses: de quibus sequenti capite dicturum sumus. Diuum quoque Ignatium ad Philadelphenses scribentem proferunt, qui dicat Paulum vxoratum fuisse, Eusebium denique qui Paulo similiter vxorem tribuat: quam etsi posset, vt in euangelij tamen negotio exped. tior esset, circumducere noluerit. Sed difficile non est omnia hæc hære-

*Aug. contra
Faust. lib. 30
c. 4.*

*Euseb. lib. 3.
hist. c. 30.*

cico

ricorum argumenta conuellere. Ac primum quidem. et si non omnino certum sit qui inter Apostolos habuerint vxores, qui non habuerint. Tertullianus tamen in libro de Monogamia hac de re scripsit in hæc verba: *Petrum solum inuenio maritum per sacrum; Monogamum præsumo per Ecclesiam: ceteros cum maritos non inuenio, aut spades intelligi necesse est, aut continentis.* Tertullianum sequitur B. Hieronymus in primo aduersus Iovinianum libro. Quod verò ex D. Ignatii profertur epistola, tanquam ille Petrum & Paulum reliquosque Apostolos solo excepto Ioanne scripserit coniugatos fuisse; neque in Vaticano, neque in Mediceæ Florentinæ bibliothecæ vetustissimo codice græco reperitur, & in multis etiã latinis desideratur exemplaribus. Solus Clemens Alexandrinus in tertio Stromatū libro Paulū & alios quosdam ex Apostolis vxoratos fuisse affirmat De Petro sanè dubitari non potest, vxorem aliquando habuisse: sed an superstes illa fuerit quando ad Apostolatū à Christo vocatus est, non est exploratum. Sed indubitatum illud est, siue superferit vxor, siue non superferit; Petrum, ceterosque Apostolos, suscepto Apostolatu, dimisisse coniuges suas, & coniugali renunciassè officio; qui propter Christum omnia se reliquisse professi sunt: id quod ad vxores quoque extendi debere D. Hieronymus lib. i. in Iovinianum disertè testatur: & nos ex ipso Euangelio, & subiectis à Christo verbis ita se habere iam antè ostendimus. Si enim amplissimam mercedem illis promisit Christus, qui omnia ac inter alia vxores quoque dimiserunt, quis dubitet Apostolos in summo perfectionis apice constitutos, illa quoque omnia dimisisse? Quin & ipse Clemens Alexandrinus,

Matth. 10.

112 *Sacerdotum Monach. & Cleric.*

*Augustin. de
opere Mona-
chor. c. 4.*

Luc. 8.

et si vxores Apostolis attribuat; cessasse tamen ipsos à conjugali officio, & vxores tanquam sorores habuisse affirmat. Ad Paulum veniamus: cuius verba ex Epistola ad Corinthios priore deprompta, olim quoque sic detorta à quibusdam fuisse, uti nunc fit ab huius temporis hæreticis & Concupinarijs, B. Augustinus in libro de opere Monachorum testatur. Verba hic subiiciam: *Quidam non intelligentes quod dixit Apostolus, nunquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi, non sororem mulierem, sed vxorem interpretati sunt. Fefellit eos verbi greci ambiguitas; quod & vxor, & mulier eodem verbo grecè dicitur. Quamquam hoc ita posuerit Apostolus, ut falli non deberim: quia neque mulierem tantummodo, ait, sed sororem mulierem neque ducendi, sed circumducendi. Quid ab Augustino, vel quouis alio dici dilucidius poterat, ad elidendum robur argumenti illius in quo tantum momentum ponunt hæretici? Nam quod non de vxoribus, sed religiosis mulieribus hoc dixerit Paulus; cuiusmodi Christum sequutas fuisse, D. Lucas commemorat; Chrysostomus, Theodoretus, Oecumenius, Theophylactus, Ambrosius, Haymo, & alij catholici Enarratores testantur: Quibus Tertullianus quoque in sua Monogamia, Hieronymus in primo aduersus Iovinianum, & Augustinus in illo de opere Monachorum libro assentiuntur. Augustini verba hæc sunt: ostendit Paulus licere sibi quod cæteris Apostolis, id est, ut non operetur monibus suis, sed ex Evangelio viuat; sicut Dominus constituit eis: quod in consequentibus apertissime demonstrauit. Ad hoc enim & fideles mulieres, habentes terrenam substantiam, habebant cum eis; & ministrabant de substantia sua, ut nullum indigerent horum quæ ad necessaria vite huius pertinent. Hæc Augustinus.*

Hic

Hic iam Pseudomartyr instat & contendit de vxoribus Paulum esse locutum: non dicturum alioqui fuisse. *sororem mulierem*, sed sororem tantummodo: nam omnis soror haud dubiè mulier est. Tum quia vsus est verbo potestatis: tanquam dicere voluerit, potestatem habuisse Apostolos in eas quæ circumducebantur; ac proinde sub virorum suorum potestate, verè Apostolorum vxores fuisse. Addit præterea non posse hic tales intelligi mulieres quæ sequerentur Apostolos & de suis facultatibus ministrarent; quia sumptum Euangelij, à populis, non à mulieribus Apostoli accipiebant. Difficile non est has Pseudomartyris destruere ratiunculas. Nam sicut in actis Apostolicis Apostoli interdum verbo illo vsi sunt *viri fratres*; ita hic Paulus (sed ordine pro more ipsius mutato) *sorum* appellationem iunxit cum mulieribus. Neque loquitur de potestate aliqua, qualis est viri in suam coniugem; sed de potestate seu facultate circumducendi: significare volens, potestatem se habuisse, hoc est licuisse sibi hac in parte quod Christo & cæteris licuerat Apostolis. Nec verò necesse semper erat, vt mulieres quæ ab Apostolis circumducebantur, de suis tantummodò facultatibus subsidia vitæ ipsis ministrarent; sed ministrabant tum de suis, tum de alienis facultatibus; omnia quæ ad sumptum Apostolis vndecunque suppeditabantur dispensantes. Addo præterea, græcæ linguæ idiotissimum postulare, vt non de vxore, sed de muliere generatim Paulum locutum dicamus. Nam sine articulo vlllo dixit, ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν. Si verò de vxore loqui voluisset, dixisset, τὴν γυναῖκα. Nam vxor, certa quædā mulier est.

PAVLVM APOSTOLVM, COELIBEM DVXISS^{et}
vitam: nec ob stare quod ex epistola ad Philippen-
ses de germano comparare profertur.

CAPVT XXXI.

Philipp. 4.

QUOD ad Philippenses scribens Paulus di-
 xit: *Etiam rogo te germane compar*, ad vxorem di-
 ctum hæretici volunt, & legendum, *germana*
compar. Græcis est *σὺζυγος*, coniugem signifi-
 cans, seu illum qui idem cum alio iugum trahit:
 quod hic dictum aliqui intelligunt de Epaphrodi-
 to, aut alio præstanti viro Philippensibus noto,
 qui cum Apostolo in Euangelico negotio idem iu-
 gum trahebat, & in Euangelica prædicatione con-
 sors erat & familiaris collega: quæ Theodoretus &
 Haymonis est expositio: Nec alienum hoc ab hu-
 manitate Pauli Apostoli vt similibus epithetis ho-
 noris causa vteretur: Alios cooperatores, alios
 commilitones, concertatores, coapostolos. aut et-
 iam fratres vocans. Si verò de coniuge foemina
 hoc dixisset Paulus, non suam, sed vnus illorum
 quos nominauerat, intellexisset vxorem; Euodiam
 scilicet aut Syntiches; sicut explicant Chrysostomus
 & Theophylactus. Oecumenius verò viri A-
 licuius nomen proprium dicit designari. Profectò
 enim (si veteribus habenda fides) dubitandum non
 est Paulum coelibem semper permansisse. Ita sen-
 sit. B. Hieronymus in epistola ad Eustoch. de virgi-
 nitate, Hilarius in psalmum 127. August. de grat. &
 liber. arb. cap. 4. Epiphanius in hæresi Valesiorum,
 Ambros. in cap. 7. prioris ad Corinth. & in exhort.
 ad Virgines, Tertull. in vtroque ad vxorem libro,
 Theodoret. in cap. 4. ad Philippenses, & veteres
 omnes solo dempto Clemente Alexandrino, qui
 ab

Concubinariorum speculum.

115

ab omnium sententia solus recessisse videtur; si Eusebio in historiae suae lib. 3. cap. 3. fides sit habenda. Sed an habenda sit, ambigi meritò potest. Eusebius enim frequens est in depromendis aliorum sententijs: & ferè totus in eo consumitur: qua in re nihil debet mirum videri, si memoria aliquando lapsus fuerit. Deinde si Clemens hoc scripsit, scripsit utique aduersus hæresin illorum, qui nuptias damnabant. Solet verò aduersus hæreses scribentibus accidere, ut vndeque corradant & accumulent scripturas pro catholica sententia facientes; etiam si non ignorent quasdam non satis esse efficaces. Sed quidquid tandem sit de illa Eusebij narratione, longè præualet & præponderat aliorum omnium tam græcorum, quàm latinorum de coelibatu Pauli, vniformis & per omnia consentiens sententia. Nam (sicut bene, Theophylactus notauit) si de vxore locutus fuisset Paulus, non dixisset *ἡγάγε*, sed in genere fœminino *ἡγάξα*. Non enim tam politè Paulus loqui voluit, ut Atticisimè vteretur. Et cum à Christo vocatus fuerit iuuenis seu adolescens, credi non debet, coniugatum illo tempore fuisse: sicut B. Ambrosius rectè ratiocinatur: multò minus verò credi debet quòd vxorem postea acceperit. Rectè quoque addit Oecumenius, quòd etiam si vxoratus fuisset Paulus, vxorè illam non Philippis, in peregrina & aliena terra; sed vel in Tharsò, Ciliciæ, vbi natus vel Hierosolymis, vbi educatus fuerat, habuisset. Sed nullà omninò vxorem illum habuisse, Theodoretus ex septimo prioris ad Corinth. epist. capite clarissimè deducit. Nā cū partim in illo capite de cōiugatis loquatur Paulus, partim de illis qui cœlibes erāt; seipsū nō vxoratis, sed cōincenti-

110 *Sacerdotum Monach. & Cler.*

bus iungit, & his qui vxoribus carebant; ita scribens: Non nuptis & viduis dico, bonum est illis si sic permanserint, sicut et ego. Quod si non continent se nubant. Suadet ergo innuptis & viduis vt permaneant sicut ipse, hoc est, non mutant institutum, sed in eo vitæ genere in quo iam erant persisterent. Erat ergo & ipse, innuptarum & viduarum more, cœlebs & continens. Si verò cum illam ad Corinthios scriberet epistolam cœlebs erat, dici non potest vxoratum tunc fuisse quando scripsit ad Philippenses; cum hanc posterius scripserit epistolam: nisi dicamus post scriptam ad Corinthios epistolam vxorem accepisse: quod ab omni vtique ratione alienum est. Ad extremum verò, vt maximè vxorem Paulus habuisset, dubitari non deberet, thoro ab ea fuisse seiunctum: quemadmodum ex priore ad Corinthios epistola doctissimè B. Augustinus ratiocinatur: cuius hæc verba sunt: Doctor gentium, & pudicitiam coniugalem, per quam non sunt adulteria; & perfectiorem continentiam, per quam nullus concubitus queritur, sermone suo commendans; & hoc, & illud, donum Dei esse monstrat; scribens ad Corinthios, & coniuges admonens, ne se inuicem fraudent: quos cum admonuisset adiecit, vellem autem omnes homines esse sicut meipsum: quia ipse vtique ab omni concubitu continebat. Tam clara & tam solida omni ex parte hæc D. Augustini sententia est, vt nihil addi queat. Paulum ostendit cœlibem fuisse, & cœlibatum coniugali pudicitia prætulisse; insuper & optare, vt sicut ipse erat, ita alij omnes à coniugio essent alieni. Hæreticorum ergo spiritus nihil minus quàm Apostolicus est: vt qui à doctrina Paulina simul & exemplo sint alienissimi; qui coniugio præ cœlibatu tribuant partes potiores: nec vllas volunt innuptas & viduas (sicut voluit Paulus) permanc-

*August. de
grat. & lib.
arbit. c. 4.*

ma
ple
nia
per
& c
lio
stan
gnu
quo
cast
Exil
tero
num
cæ p
xit o
Paul
veter
tribu
appe

INV

V

illi su
solu
ab ha
sta, c

manere; sed crescere omnes, multiplicari & replere terram: scilicet ne ad internecionem deueniat mundus: tanquam illam curam, ne mundus pereat, aut ne cælum ruat, suis humeris iniectam, & diuinitus sibi habeant commendatam. Sed & alio loco, idem Augustinus tam asseueranter constanterque, Paulum vxore caruisse dicit, vt magnum propterea à gentilibus creditum asserat: quod illorum iudicio impossibile videretur, vt castus quispiam & conjugij expers permaneret. Existimo nihil horum ignorauisse Erasmus Roterodamum; nostri temporis hæreticorum patronum & fautorem præcipuum. & prouinciæ Belgicæ pestem perniciosissimam: qui vt nullam neglexit occasionem hæreticis patrociniandi, ita de hac Pauli ad Philippenses epistola scribens, contra veterum omnium sententiam, Paulo vxorem attribuit, quam hisce verbis germanam comparem appellauerit.

*August. de
bono coniugii*

c. 21.

INVALIDVM ESSE ARGVMENTVM,
quod de vnius vxoris viro, ex priore ad Timotheum epistola profertur.

CAPVT XXXII.

VENIENDVM nunc ad argumentum illud quod ex Paulo Apostolo de vnius vxoris viro obijciunt hæretici: in quo etsi præcipuum illi sui erroris robur constituent; nos tamen non solum nihil esse fragilius, sed & aduersarios ipsos ab hac D. Pauli sententia, ita vt ipsi volunt intellecta, clarissimè conuinci ac iugulari demonstrabimus.

1. Timoth. 3.

mus. Quod ergo Paulus Apostolus dixit, oportere *vs* Episcopi & Diaconi sint *vnus* vxoris viri, non aliter intelligi posse videtur. quàm quod cap. 5. eiusdem illius epistolæ de viduis (quas non minores 60. annis assumi Paulus voluit) simili locutione ab eodem Paulo est dictum, *viduas illas vnus viri vxores*, esse debere: quod aliter nequit exponi, quàm vt non nisi semel maritate, & vni viro coniunctæ fuerint. Non enim cauere debuit aut voluit Paulus ne viduæ eligerentur, quæ plures simul maritos habuissent (quod nec veteri quidem lege vnquam fuerat permixtum) sed ne illæ eligerentur, quæ successiue plures, hoc est alium post alium habuissent. Pari ergo ratione, vnus vxoris viros Episcopos & Diaconos voluit esse Paulus; non illos remouere volens, qui plures simul vxores, vel haberent, vel habuissent (quod sub noua lege nulli omnino cuiusvis ordinis aut cõditionis viro vnquam licuit) sed solos illos ad Episcopatũ & Diaconatũ admitti voluit qui post primas nuptias, in viduitate cœlibem ducunt vitam, à digamia abstinentes: vel eam cui primò iuncti fuerant in præsentiarum adhuc habet: quales in nascentis Ecclesiæ exordio ad Episcopatum & sacerdotiũ ob ministrorũ raritatem cooptatos interdum fuisse iam antea ostendimus. Qui vsus, vt soli monogami ad ordines sacros admitterentur, inde ab Apostolorũ tẽporibus huc vsque in Ecclesia retentus semper fuit. Ac nisi hunc Apostoli Pauli sensum heretici & Cõcubinarij admittant, necesse est, vt in inextricabiles incidat difficultates. Si enim dixerint verbis illis omnino voluisse Apostolũ, vt Episcopi & Diaconi in illis ordinũ gradibus cõstituti, vxorem vnã sibi habeant associatam; quare igitur, an idẽ non nisi vnicam

nicam illis concessit quia non possint aliam post
 aliam habere: sed post primas nuptias monogami
 permanere debeant: an verò quia nō liceat illis plu-
 res simul vxores habere? Si illud dixerint, nempe
 non licere digamos aut polygamos fieri, quero ite-
 rum, quid facturi vidui illi Episcopi & Diaconi,
 quibus non licet ad alia vota transire & secundas
 aut etiā vteriores nuptias expetere? Quid in quā
 facturi illi, si prioribus demortuis coniugibus, à
 concupiscentiæ estu vrantur. Nam catholica quidē
 Ecclesia coelibatū (quem possibilem esse & docet,
 & re ipsa demonstrat) ab initiatis, quos ea lege ad
 ministerium Ecclesiasticum assumit, seruari iubet.
 Sed quid dicturi hæretici, qui Paulum sic exponūt,
 vt illum voluisse dicant, Episcopos & Diaconos v-
 nico debere coniugio contentos esse, si continen-
 tia mortalibus est impossibilis? An ergo talibus in
 legem versa est castitas? Sed hoc hæretici, vt dica-
 tur nulla ratione permittunt: & ne diceretur mul-
 tum laborauit Lutherus; vt sibi memoriam excu-
 teret obligationis illius, quā per votū religionis,
 simul & ordinationem sacram, continentia lege
 tenebatur. Et semper hoc nobis occinunt hæretici:
 continentiam rem esse consilij non præcepti: & il-
 lud ex Paulo Apostolo: *Quod si non se continet nubant:*
M. lium est enim nubere quàm vrre Et rursum: *Propter forni-*
cationem vnusquisq; suam vxorem habeat. Sed Ecclesia ca-
 tholica, continentia virtutem, non præceptam à
 Christo; sed consultam agnoscit: & eos qui ad ser-
 uandam eam obstringuntur, à seipsis vinculum il-
 lud sibi iniectum habere vel quia libera voluntate,
 sui corporis integritatē, vouēdo, Deo consecrauerunt
 vel quia susceperūt ordines illos, quibus lex
 calibatus imposita est: liberum interim vnicuique
 relinquens, vt vel ea lege ad ordines illos accedat,

1. Cor. 7.

vel si subire legem nolit, ab illis absteineat. Qui enim hoc nollet, si suæ illius voluntatis declarationem aliquam faceret, ab ordine vtique repelleretur. Si verò subierit legem, æquum omninò est. vt continentia iugo subijciatur; & ea amplectatur remedia, quibus cum Dei adiutorio illud præket, quod de noui testamenti filiis prædixit Propheta; *Vota vouebunt Domino & soluent.* Quod si posterio-rem aduersarij sententiam amplectantur, & dicant vetare Apostolum, ne Episcopi & Diaconi plures vno tempore habeant vxores; duo in vno illo præcepto, ipsorum iudicio contineri videbuntur: alterum, quod sit negatiuum, ne plures simul; alterum (vt loquuntur Philosophi) positiuum, vt vnā omninò habere vxorem debeant. De priore illo iam ostensum est, frustra & superuacaneè Episcopis & Diaconibus seorsim prohiberi, ne pluribus vno tempore vxoribus iungantur: quando id nemini mortalium nouæ legis tempore permissum est: & insuper ex quinto eiusdem epistolæ capite, vbi de viduis vnus viri vxoribus scribitur, non posse in illam trahi sententiam est demonstratum. Sed cur præceptum existimabimus Episcopis & Diaconibus, quod vxoribus omninò iungi debeant, quod nec laicis quidem hominibus est præceptum: & ex ipsis aduersarijs non pauci, coelibatum non esse rem improbandam fatentur; & expeditiores reddere homines ad sui muneris partes ritè ac debitè peragendas? Quir ergo constringentur Episcopi ad vxores, qui orationi & ministerio verbi semper debent insistere? Hocine credendum est voluisse Apostolum, qui ad Corinthios scribens dixit: *Volo omnes homines esse sicut me ipsum.* Et; *Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis,*

Idem 15.

Act. 7.

1. Cor. 7.

illis, si sic permaneant sicut & ego? In has igitur angustias cum redigantur aduersarij ex Paulinæ illius sententiæ de vnus vxoris viro deprauata expositione; nec causam possint proferre, cur Episcopis non nisi vna coniunx permixta sit: nec remedium quoque adferant, quo ipsis si post primam coniungem vrantur consultum esse queat; dici non potest hoc voluisse Paulum quod volunt illi, vt oporteat Episcopum vnam accipere si nullam habeat vxorem: sed vetare tantum voluit ne digamus sit, hoc est ne secundam vxorem habeat: quemadmodum hoc ipsis quoque Canonibus Apostolicis cautum prohibitumque postea fuit. Et quidem res ipsa declarat, non voluisse Paulum vt Episcopi & Diaconi sint vxorati: qui enim ita volunt, proferant è tam multis (quos celeberrimos omni tempore Episcopos catholica Ecclesia habuit) vel vnum, qui in Episcopatu matrimonio copulatus fuerit. Timotheum & Titum Paulus Episcopos ordinauit: sed nec illi, nec vlli alij Episcopi, quorum in Ecclesia celebris memoria est, vxorati fuisse leguntur Episcopi existentes. Ipsum verò Timotheum, vt castum seipsum custodiret

Paulus admonuit: qui etiam Episcopos omnes

castos & continentibus esse voluit, & om-

nes clericos à secularibus cu-

ris & negotijs absti-

nere.

Can. Apost.
17. & 18.

POLYGAMOS AB EPISCOPATV EF

altaris ministerio ab Apostolo repellitur: & con-
stitutionis huius plures esse
causas.

CAPVT XXXIII.

VIDIT has angustias. Martinus Lutherus ad
 quas deueniendum sit, si per vnus vxoris
 virum excludi intelligantur plures vxores,
 quæ vel simul vel successiue habeantur; ac proinde,
 etsi per negationem illa Apostoli verba intelligi
 vellet, noluit tamen polygamiam verbis illis
 excludi; sed plures foeminas quascunq;: ac si dicere
 Paulus voluerit, Episcopos & Diaconos vnica
 vxore sic debere esse contentos, ne cum illa concu-
 binas, fornicarias, focarias, vel adulteras habeant.
 Id quod inde persuadere conatur Lutherus; quod
 Paulus Episcopum in primis dicat irreprehensibilem
 esse debere, siue quemadmodum ad Titum scribens
 loquitur, sine crimine: hoc est ne ab aliquo
 possit crimine publicè notari. Tum verò subiiciens
 & explicans, quis ad eum modum irreprehensibilis
 sit dicendus, inter alia vult illum esse vnus
 vxoris virum, filios habere fideles, & subditos in
 omni castitate, &c. Inde ergo colligit Lutherus,
 non voluisse Paulum, polygamiam (quæ inter
 crimina haberi non debet) verbis illis excludere. Ita
 & Caluinus (etsi in aliam sententiam Pauli verba
 accipiat, quàm Lutherus) dicit Apostolum, verbis
 illis quæ in priore ad Timotheum epistola, & in
 epistola ad Titum ponuntur, absoluti Episcopi id
 eam exprimere: & inter reliquas dotes ac virtutes
 hoc

Tit. 1.

1. Timoth. 3.

Tit. 1.

hoc ponere, ut unus uxoris vir esse debeat: deinde
verò post descriptas Episcoporum & Diacono-
rum conditiones, subijcere quales illorum uxores
esse oporteat. Sed ab Apostoli sententia longissi-
mè aberrat vterque; & quotquot aliter illum
quàm de monogamia locutum intelligunt. Quod
verò ad criminis nomen pertinet, illud vel gene-
ratim sumi potest pro omni eo quod reprehendi
solet, etiam si non semper sit peccatum: cuiusmodi
etiam illa sunt quæ incontinentiæ aut alterius vi-
tij specimen præ se ferunt: qualis est omnis digam-
ia, quæ à natura sua signum est incontinentiæ
magis diuturnæ ac inhærentis: de qua idcirco in
Neocæsariensi Synodo constitutum est, ne sacer- *Synod. Neo-*
dotes digamorum nuptijs interfint. Et apud Ethni- *casar. c. 7.*
cos quoque secundæ nuptiæ non in tanto honore
ac pretio habebantur atque primæ: sed & digami,
à Pontificatu quoque gentilitio repellabantur:
quemadmodum in primo ad uxorem libro refert
Tertullianus: & Seruius in illud quarti Aeneidos:

Huic uni forsân potui succumbere culpæ.

Culpæ, inquit, propter antiquum ritum, quo à
sacerdotio reiiciebantur bis nuptiæ. Vult igitur
Apostolus (quæ diui Chrysostomi sententia
est) Episcopum nullius rei quæ malam speciem
præ se ferat posse notari: & idè monogamum
esse iubet. Sed nihil obstat, quin crimen pro-
priè quoque pro graui ac læthali peccato acci-
piatur: quo modo diuum Paulum B. Augustinus
exponit. In qua significatione, quæ sequuntur
apud Apostolum verba, non sic accipienda sunt,
quasi per ea explicetur quid sit esse sine cri-
mine,

*Aug. tract.
41. in Ioan-
nem. c. lib.
1. cōtra duas
epistol. Pela-
giorū. c. 14*

mine, siue irreprehensibilem: sed vt declaretur, Episcopum non solum sine crimine esse debere, sed multis præterea præclaris dotibus ornatum. In illis ergo enumerandis dotibus, quæ vitam ornant & ministerium Episcopi, monogamiam merito recensuit Paulus; tanquam illam à qua Episcopi continentia probetur, & significetur non nimium ad coniugij vsum propendere; eoque nomine sacerdotio dignus esse. Et huius res magna semper in Clericis habita ratio fuit, quando sacris erant ordinibus initiandi. Vnde est illud Epiphaniij in tertio contra hæreses libro: *non licere in Ecclesia ad sacerdotium suscipere eum qui secundas contraxerit nuptias; etiamsi is qui ab initio continens viduus fuerit, possit habere*

Amb. lib. 1. locum Episcopi, Diaconi; & Subdiaconi. Id quod B. Ambrosius eod. etiam extendit, vt qui coniugem vnā ante Baptismum, & alteram post baptismum habuerit, digamorum haberi numero, & à sacris ordinibus prohiberi debeat. Etsi enim septimusdecimus Canon Apostolicus, illos solos arcere videatur, qui post baptismum secundis fuerint nuptijs copulati, id temporibus illis indulgendum fuit, quando tam rari reperiabantur Ecclesiastico idonei ministerio, vt vxorati quoque subinde assumi deberent. Nec audiendus hic B. Hieronymus qui ab Ambrosio, Innocentio primo Pontifice, B. Augustino, ac alijs omnibus dissentiens, in epistola ad Oceanum, eos qui ante baptismum semel, & semel post baptismum matrimonio copulati fuissent, ad Episcopatum aliosque sacros ordines admitti posse contendit. Nihil enim ad digamiam interest, siue baptismum præcesserit coniugium, siue secutum fuerit. Nam baptismus diluit quidem peccata, sed non soluit coniugia: & quamquam renouet

Amb. lib. 1. Offic. c. 50. epist. 8. ad Verceil. sensum Episcopum.

Innoc. 1. c. pist. 24. c. 6. Aug. de bono coniug. c. 26.

r
v
h
h
S
d
al
st
re
ru
m
uer
fi
dis
digi
face
sur
mon
bilis
gium
sost
dem
Quam
de nu
clarat
ordis
mund
de igit
matrim
lem v
verò
dotes
tores
ros p

Concubinariorum speculum.

135

nouet homines quantum pertinet ad vetustatem
vitiū primæ originis; nihil tamen immutat in
his quæ ornant & maioris minorisve continentia
habent significationem: ideoque illa quæ apud
Scriptores alios aduersus D. Hieronymum defen-
ditur sententia, ab illo iam tempore obtinuit ac
ab vniuersa Ecclesia recepta est. Illius porro con-
stitutionis Apostolicæ quæ monogamiam in Clero
requirit, tres præcipuæ causæ fuisse videntur: qua-
rum prima à præstantia & dignitate sacerdotij su-
mitur: Quam rationem D. ponit Epiphanius: *Re. Epiphanius lib.*
uera, inquit, non suscipit sancta Dei prædicatio post Chri- 2. contra hæ-
sti aduentum, eos qui à nuptijs, mortua ipsorum vxore, secun- reses hæresi
dis nuptijs coniuncti sunt, propter excellentem honorem ac 59.
dignitatem sacerdotij. Quanto enim dignius & eminentius est
sacerdotium, tanto amplior à sacerdotibus perfectio requiri-
tur. Vt ergo omnis de illis incontinentie suspicio amoueatur,
monogamos esse Paulus voluit: non quod Polygamia damna-
bilis sit; sed quod dedecet illos, qui ad tantum honoris fasti-
gium sublimantur: quæ à Tertulliano quoque & Chry- Tertullianus de
ostomo deprompta ratio est. Et Tertulliani qui- monogamia
dem in primo ad vxorem libro hæc verba sunt: & Chrysostomus.
Quantū fidei detrahant, quantum obstrepant sanctitati, secun- in 1. ad Tim.
de nuptiæ, disciplina Ecclesiæ & præscriptio Apostolica de- & epist. ad
clarat, cum digamos non sunt præsidere, cum viduam allegi in Titum.
ordinationem nisi vniueram non concedit: arcam enim Dei
mundam esse oportet. Et in Exhortat. ad castitatem: Ir-
de igitur apud nos plenius atque strictius præscribitur, vnius
matrimonij esse oportere, quos allegit in ordinem sacerdoti-
alem vsus. Ac memini quosdam digamos loco deiectos. Beatus
verò Ambrosius aliò respexit: nempe quod sacer-
dotes oporteat idoneos ad castitatem esse horta-
tores; Quod vt essent omnino congruebat, vel ca-
stos planè ac virgines esse, vel certè post primam
con-

coniugem à coniugio deinceps abstinuisse. Neque enim verbo tantum, sed exemplo etiam castitatem predicare debet sacerdos. Quomodo verò, in minimo etiam gradu continentiam predicabit, qui ei quod predicauerit, facto ipso aduersetur? *Quomodo*, inquit Ambrosius, hortator esse potest viduitatis,

Ambr. lib. 1.

Offic. c. 50.

Astor. 14.

qui ipse coniugia frequentauerit? De Paulo Apostolo scribit Lucas in Actis, quod cum apud Felicem ipsiusque coniugem Drusillam fidem predicaret, de iustitia quoque & castitate & iudicio futuro disputauerit. Quam alibi quoque à Paulo factam castitatis predicationem, gentiles tanquam rem incredibilem & magicam admiratos fuisse, ex Augustino antea diximus. Accedit tertio loco etiam mysterium huius monogamiæ, quam Paulus requirit. Nam matrimonium omne ex primæua sua institutione, coniunctionem designat Christi cum sua Ecclesia: quæ significatio matrimonijs omnibus est communis. Monogamia verò significationem habet paulò eminentiorem; vnius scilicet Christi cum vnica adamata sponsa sua Catholica Ecclesia: quam sancto ille contubernio sibi copulauit; vt speciosam aliquando, & ab omni ruga ac macula expurgatam exhiberet. Huius igitur mysterij respectu, Episcopos & Diaconos vnius uxoris viros esse voluit Paulus. Qua de re præter Tertullianum & Augustinum clarissimè fuisse quædam

Tertull. lib.

de monoga-

mia Augu.

de bono con-

iug. c. 18.

Leo epistol.

37.

apostolo vt inter alias et. Elionis regulas, is Episcopus ordinetur, quem vnius uxoris virum fuisse aut esse constituerit; tam sancti semper habita est ista præceptio, vt etiam de muliere sacerdotis eligendi, eadem intelligeretur seruanda conditio: ne forte illa priusquam in matrimonium eius veniret, quæ aliam non habuisset uxorem; alterius viri esset experia

con-

coniugium. Quis autem dissimulare audeat, quod in tantis
sacramenti perpetratur iniuriam? cum huic magna vene-
randoque mysterio, ne diuina quidem legis statuta defue-
rint; quibus euidenter est definitum, vt virginem sacer-
dos accipiat, & alterius thorum n. sciat coniugis que v-
xor est futura Pontificis. Iam tunc enim in sacerdotibus fi-
gurabatur Christi & Ecclesie spirituale coniugium: vt
quoniam vir caput est mulieris, discat sponsa verbi, non alium
virum nosse quam Christum: qui merito vnā elegit, vnā
diligit; & aliam præter ipsam suo consortio non adiungit.
Hæc D. Leo. Quāquam autem ex hac D. Pauli do-
ctrina non nisi monogamos ad ordinationem sa-
cræ Ecclesie catholica admittat; præfert tamen
illos qui ab omni omnino carnis amplexu liberi,
puri, pudici incontaminati ac impolluti ad alta-
ris accedunt ministerium. Non sic enim mono-
gamia requiritur, vt semel vxoratos fuisse oport-
teat qui Episcopi aut Diaconi sint futuri: sed, vt
si fuerint, non nisi vnas nuptias sint experti: id-
que cum ea (sicut ex D. Leone iam est dictum) quæ
coelebs antea ad matrimonium accesserit. In
Christo enim, duo possunt considerari: quod vir-
go fuerit, & quod maritus seu sponsum Ecclesie sue.
Si ergo monogami sint ministri, constabit signifi-
catio, quæ est inter Christum sponsum & sponsam
Ecclesiam. Si autem cœlibes sint & nuptiarum in-
expert; cum Christo virgine & virginum sponso,
longè perfectiorem dignioremque habebunt si-
gnificationem. Rectè ergo B. Ambrosius in episto-
lam Pauli ad Timotheum ita scribit: Si quis potius
rascetur, & corpus & animam Deo dicauerit, ne se co-
pulet matrimonio, tamè magis dignus fiet Episcopatu. Idem
enim inferiorem posuit Paulus, vt de potiore nemo dubita-
ret. D. Hieronymi clarissima hæc in res sententia
est;

est: qui in primo aduersus Iouinianum libro rectè obseruauit, non dixisse Apostolum, eligendum esse Episcopum qui vnā ducat vxorem, sed qui vnā, v. l. quod phrasi hebraica dicitur, qui non nisi primam habuerit. Quod in eandem sententiam scripsit Euseb. lib. 1. demonstrat. euangel. cap. 9. Concil. Carthag. quartum cap. 69. Ambros. epist. 82. & lib. 1. offic. cap. 50. Basil. in 3. cap. Isaia, & in epist. ad Gregor. presbyt. quæ est inter Canones Græcorum Gregor. Nyssen. cap. vltim. libr. de virginib. & Cyrill. catechesi 7. Plura hic ad plenam de digamia tractationem addi poterant, de varijs illius speciebus ac alijs eò pertinentibus quæ apud Theologos & Canonici Iuris interpretes diffusè traduntur; sed huius institutioni ratio non aliud postulabat, quàm vt argumentum, quod ex illis Pauli verbis de vnus vxoris viro hæretici assumunt, dissolueretur. Totius Antiquitatis ille sensus, & perpetuus Ecclesiæ vsus fuit, vt vi Apostolicæ constitutionis illius, digami & polygami omnes ab ordinatione sacra repellerentur.

Hic rursum hæretici; Quid attinet, inquit, tanto studio digamos à Sacerdotio arceri? adulteros & concubinos magis debuisse repelli. Sed nonne illos reiecit Paulus, quum dixit, sine crimine & irreprehensibilem Episcopum esse debere? nonne reiecit qui dixit, debere esse pudicum, sobrium & continentem? Hoc si animaduertere Lutherus voluisset, non dixisset Paulum per vnus vxoris virum, non plures vxores (quod tamen res ipsa loquitur) sed quascunque alias feminas, quas concubinas & adulteras vocamus, secludere voluisse. Nam hæc prohibitio qua vetatur Episcopus coniugem habens, alijs misceri mulieribus, diuina lege continetur; quæ fornicationes

nes & adulteria & omnem illicitum, qui extra matrimonium fit, carnis congressum prohibet: & apud Apostolum, verbis illis exprimitur, quibus continentem & pudicum esse Episcopum voluit. Qui ergo Episcopum non nisi vnius vxoris virum esse permittit, plures vtique non foeminas, sed vxores, hoc est polygamiam excludit.

Quod porro extremo loco Caluinus obijciat, Apostolum, posteaquam Episcoporum & Diaconorum dotes enumerauisset, subijcere quales illorum mulieres esse oporteat: quod eò spectare videtur, vt significet Episcopos & Diaconos, vxoratos esse debere, vix dignum est cui respondeatur. Nam Apostolus, aut generatim de mulieribus omnibus locutus est, sicut in Commentario vult Ambrosius: aut de Diaconissis hoc scripsit, quæ vidux erant; quomodo Paulum Chrysostomus & Theophylactus interpretantur; aut denique de illis Episcoporum & Diaconorum vxoribus, quas illo tempore ante initiationem sacram duxerant, non quas postea essent accepturi.

MAGDEBURGENSIUM CENTVRIATORUM

è S. Vdalrici historia desuntum argumentum reijcitur.

CAPVT XXXIV.

CENTVRIATORES isti, multa congerunt argumenta, quæ cum Luthero, Melancthone, Pseudomartyre, Caluino alijsque hæreticis habent communia: sed habent præterea vñsibi proprium ac peculiare, quod illos ipsos quos
I nomi

nominavi hæreticorum Principes, etsi à mendacio non admodum abhorrentes, proferre pudeisset. Sed mendaciorum architecti illi Magdeburgenses, quibus propositum fuit Ecclesiasticam historiam ipsamque historicæ veritatis lucem, foedissimis vbique mendaciorum tenebris conspurcare, offundere, ac deprauare Centurias illas suas, nominibus suis suppressis, idcirco visum fuit, sub illo Centuriarum titulo in lucem proferre, quod puderet ipsos pseudologici operis illius, quod non nisi è mendacijs contextum consarcinatumq; conscripserunt. De illis igitur rectè dici potest, quod spem suam posuerunt mendacium: Et illud Propheta: *Verè mendacium operatus est stylus scribarum, confusi sunt, & perterriti, & sapientia nulla est in eis.* Talis & ille Apiarij siue Aluearij Hollandici, mendaciorum quoque loquacissimus scriptor: quem multi, non leuibus ducti argumentis, Philippum Marnixium Sancti Aldegondium fuisse existimant: qui & ipse è Sancti Vdalrici historia eandem cum Magdeburgensibus profert narrationem. Hunc igitur Vdalricum scripsisse aiunt Nicolao eius nominis primo Pontifici, Gregorium Magnum Pontificem cum aliquando sacerdotibus vetuisset inire coniugia, & è sua piscina extracta postea cognouisset sex millia capitum suffocatorum infantium, qui ex occultis fornicationibus ac adulterijs sacerdotum perempti, & ad tegendam criminis enormitatem illuc proiecti dicebantur; tanto dolore ob suam illam constitutionem tactum fuisse; vt mox & reuocauerit decretum, & suum illud peccatum dignis poenitentia operibus expiauerit. Addit Apiarij scriptor & aliud eiusdem generis, ac perinde incredibile mendacium, de Monasteriorum

Angli-

Concubinariorum speculum.

131

Anglicanorum, Henrici Octavi Regis iussu facta visitatione: vbi sic occisorum infantium caluaries in cloacis quoque reperta dicebantur. Hæsitauî profectò diu multumque, an in hoc Speculum mendacia illa referre deberem, & ea refellere. Nam mendaciorum ea conditio est, vt seipsa evertant ac destruant. Et quidem mendacissimum illud est quod de lustratis Anglicanis monasterijs profertur: vbi qui ad visitationem mittebatur, non cloacas aut piscinas; sed arcas & regeſta omnia scrutatus est, ad expilandum cœnobia; ac vt sacri-legas manus, Regis mandato iniiceret in ea quæ Deo, quæ altaris ministerio, quæ sacratis templis, quæ religioni consecrata erant. In altero verò quod de S. Vdalrico profertur, non constat sibi narrationis series. Nam primus ille Nicolaus, ad quem S. Vdalricum scripsisse volunt, tantò est anterior Vdalrico, vt mors illius annis aliquot huius præceſſerit natiuitatem. Ille mortem obiit post Christum octingentesimo sexagesimo septimo anno: hic verò, anno demum octingentesimo septuagesimo in hanc lucem effusus est. Sed neque ad secundum Nicolaum dicere possunt sanctum scripsisse Vdalricum; quem centum ferè annis ille Nicolaus secutus est. Nam Vdalricus anno non-gentesimo quinquagesimo tertio mortem obiit: secundus verò Nicolaus anno millesimo quinquagesimo nono ad Pontificatum assumptus est.

Dici etiam non potest, duos fuisse Vdalricos Episcopos Augustanos quorum alterum nonæ Centurię cap. 10. alterũ decimę Centurię 10. etiam cap. (vt lucem veritatis fugiant) Magdeburgenses ponunt. Callidè hoc illi; (vt fraudè faciant) mēdacio

attexentes mendacium ita confinxerunt. Sed prioris illius Vdalrici neque parentes, neque patriam proferunt, neque autorem vllum, qui de illo eiusve vita actionibus, aut Episcopatu verbum vllum scripserit: nec extitisse aliquando docere possunt: solam verò epistolam illam de qua diximus, mendaciter illi adfingunt. Et certum omnino, & ex catalogis Augustanorum Episcoporum euidenter est, nullum Huldericum aut Vdalricum Augustæ extitisse Episcopum, præter vnicum illum quem post primi Nicolai tempora vixisse iam ostendimus. Sed & ipsa historia quam de B. Gregorio adferunt, mendacijs refertissima est. Nam præter illam de Sicilia Diaconibus constitutionem, qua sui antecessoris Pelagij rigorem paululum mitigauit (de qua antea locuti sumus) nusquam in scriptis aut decretis suis de sacerdotum coelibatu quidquam vel decreuisse, vel decretum rescidisse, D. Gregorius inuenitur. Dicant ergo Magdeburgenses, si de Sicilia Subdiaconibus sermo est (nam de solis illis scripsit Gregorius) qui fieri potuerit, ut tot millia capitum sic natorum infantium eò transfusa sint? quid ad transferendum Siculos permouerit? Quis, alios post alios illuc perferri viderit? Et quid ad vnā illam Pontificiam, tanquam vsui illi destinatam piscinam? unde etiam sciri aut conijci potuerit è tali concubinato natos fuisse infantes illos? Hoc cine dici aut credi potest? Cur denique de historia illa Iohannes Diaconus, Beda, Sigbertus, Ado, Freculphus alijve historiographi nihil penitus scripserunt? Cum ergo verisimilitudinem nullam habeant, nec vili historica narrationi consentanea sint; nihil denique Augustæ inter S. Vdalrici opera de hac re scriptum reperiatur, non

non possunt qui hæc scribere & confingere ausi fuerunt, à manifesto & sacrilego mendacio excusari.

CONCUBINARIORVM ET CONCUBINARUM frequentiam, non à lege coelibatus;
*sed ab hominum vitio ac malitia
procedere.*

C A P V T XXXV.

OBIICIT inter alia Philippus Melancthon, Clericorum coelibatum prodigiosas parere libidines; mundum Concubinis & Ecclesiam scandalis replere. Sed si ideo legem putet abolendam esse, ad Dialecticam illum remitto; vt ibi discat inualida esse eiusmodi argumenta, seque ipsa euertere, quæ ex abutentium hominum vitio, id quod ex seipso bonum est abolendum colligant. Nam si lex ideo tollenda, quia multi eam præuaricantur, multa è tabulis Decalogi & Ecclesiasticis constitutionibus eradenda erunt præcepta: & inter multa illud quod moechiam prohibet ac adulteria: quæ certum est multis in locis tam esse peruulgata, & penè in consuetudinem versa, vt perinde ac si peccata non sint, maneant impunita. Sed quis tam vecors vt legem ideo abrogandam existimet? Nam lex nec facit transgressionem, nec ad eam inducit: sed deprauata & in libidinem prona mortalium voluntas. Ad eundem igitur modum, Apostolica de Clericorum ac initiatorum coelibatu constitutio: cuius apud plurimos optimus est vsus, & quæ (sicut ad Corinthios Paulus docet) occasionem præbet sine impedimento Dominum obsecrandi;
ipsos

iplosque sacrosancti altaris & sacramentorum ministros cogitare facit quæ Domini sunt; ut sancti corpore simul ac spiritu, idonei sint ac expediti qui pro suis & populi delictis vota Domino & sacrificia sine intermissione offerant: non idè submoueri aut rescindi debet, quia multi Clerici reperiuntur incontinentes. Nam si propter abusum res bonæ tollendæ essent, cœlum, terra, elementa omnia, & omnes creature quæ in miscipulam sunt pedibus inspicuum, & quibus multi abusi leguntur, creaturæ potius quàm creatori seruientes; omnia denique sacramenta, & quidquid bonorum est in hoc mundo, quod alij sibi in abusum vertunt, auferri deberet. Ita olim D. Gregorius Nazianzenus illis respondit, qui Philosophiam naturalem & gentiliū scripta propterea execrabantur, quod plerique illis abusi fuissent. Prodigiosa igitur libidines quas Melanchthon causatur, & Concubinariorum scandala, non legi coelibatus, quæ bona & sancta est; sed abutentium hominum malitiæ imputari debent. Ac proinde si qui vel post ordinationem sacram, vel monachatu suscepto, ab instituto continentia, vitio suo recedant; id non debet in legem coelibatus veluti causam referri: sed inde accidit, quod ea continentia remedia quæ ante præscriptimus, & quibus ipsi ad illius amorem inflammati vitæ monasticæ vel sacris ordinibus utrone se se consecrauerant, neglexerint; & illum colendæ puritatis spiritum, quam Dei beneficio ante habuerant, nec fouerint nec conseruauerint eo studio quo debuissent: sed è contrâ, dum ab incontinentia occasionibus non abstinerent, in illud se barathrum & laqueum scientes volentesque protruserunt. Sicut ergo baptismalis promissio

Gregor. Nazian. orat. in Basilium nō procul à principio.

sio aut matrimonij fœdera non ideo damanda, quia multi ea rumpunt & violant. Nam eiusmodi incommoda neque rebus & promissionibus ipsis insunt, neque illis necessario connexa sunt: sed ex deprauata hominum mente aut carnis fragilitate procedunt: vel certè, quia remedia illa negliguntur, quæ tuendæ seruandæque fidei necessaria esse, iam antea diximus. Nam qui votum nuncupant, ad ea quoque amplectenda fugiendaque se obstringunt, sine quibus, voti promissio nequeat impleri.

REIICIUNTVR ALIQVOT CONCV-

*binariorum excusatiuncule, quibus contra
separationem sese tuen-
tur.*

C A P V T XXXVI.

MINORIS momenti sunt, quæ Concubinarij, vel ad sui criminis extenuationem, vel ad seiunctionem differendam impediendamve, suæ excusationi obtendunt. Peccantium multitudinem obijciunt, nexum amoris insolubilem, & propter natam sobolem separationis impossibilitatem. Si ergo peccantium obijciant multitudinem, deplorandam magis quàm in exemplum statuendam; audiant B. Hieronymum ad Diaconum qui Susannam virginem compresserat in hæc verba scribentem: Non tibi de multitudine peccantium similibus blandiaris; & dicas, non solus hoc egi, multos habeo socios; sed cogita quòd multitudo sociorum non faciat criminis impunitatem. Nam in Sodoma & Gomorrah alijsque regionis illius civitatibus, innumerabiles

136 *Sacerdotum Monach. & Cler.*

utique habitabant: sed ecce omnes qui libidinosè sua corpora
 trassauerunt, igneis imbribus consumti sunt: solus autem Loth
 de illo inenitabili incendio effugit; qui ab illa se turpitudine
 præstiterat alienum. Libido ignis est vehementer ardens, &
 glutino quodam stringens, ac veluti separationem omnem re-
 pudians. Causantur Concubinarij, si hæc dimittatur,
 aliam accersendam esse ancillam, à qua idem sit
 metuendum periculum: satius verò esse, vnius quàm
 plurium commercio maculari. Si Concubina ei-
 ciatur, ituram ad lupanar, vt se prostituat: aut sibi
 ipsi vim allaturam (quod fingere illæ solent ad se-
 iunctionem impediendam) deesse quoque facul-
 tates, quibus seorsim cum prolibus mater susten-
 tetur. Præcidenda hæc omnia verbo vno, & cura
 salutis omnibus illis excusatiunculis anteponen-
 da. Si tanta ad lubricitatem pronitas est, vt à secun-
 da etiam ancilla sibi metuendum ducat Concubi-
 narius; satius est nullam vocari ancillam; & sine
 omni ancillæ, & cuiuscunque feminae ministerio,
 incommodam ac miseram ducere vitam, quàm
 ducere infamem, damnabilem, ac æterno postea
 supplicio puniendam; imitandumque illud Iobi
 Patriarchæ exemplum; cuius hæc sententia est: *Pe-
 pigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgi-
 ne, Quam enim partem haberet in me Deus de super, et heredi-
 tatem omnipotens de excelsis?* Seiunctio ergo vsque ad
 eò necessaria est, vt nullam ob causam, quantum-
 vis grauem prætermitti aut differri possit: aut illi
 vel vnius diei induciæ concedi. Seiuncti, vtrunque
 poenitere possunt, respiscere & sanari: coniuncti
 nihil horum possunt. Quamdiu ergo in vniis adi-
 bus commoratur, non solum ab altaris sacrificio,
 à prædicatione verbi, & sacramentorum omnium
 dispensatione remouendi sunt Concubinarij sac-
 cer-

Job. 31.

perdotes; sed nec ipsi quidem ad reconciliationis sacramentum recipiendi. Si secus factum fuerit, quæ putabitur reconciliatio, non erit; & pax non erit pax: sed (sicut B. Cyprianus loquitur) periculosa erit dantibus, & accipientibus nihil profutura. Sed fortasse quispiam existimabit, fidem lachrymis illorum adhibendam esse, ut ad reconciliationem admittatur. Errat profecto, qui ita existimat; ut maxime profusa illa sint lachrymæ: quas sæpè aliarum rerum consideratio non verus animi dolor, nec intima de peccatis propter meram Dei offensam suscepta contritio extorquet. Quam si Concubiniarius plorans & lachrymans haberet, haud dubiè omnes quoque ad peccatum retrahentes amputaret occasiones; nec se peccandi periculo exponeret, aut mali quidpiam admitteret, unde concubina, vel boni aliquid euenire, vel mali quidpiam possit euitari. *Non sunt facienda mala (ait Apostolus) Roman. 3. ut eueniant bona.* Conari quidem debent omnes, ut ad salutem multos adducant; & ea verè poenitentis Concubiniarii voluntas ac studium esse debet, ut & in seipso, & in focia criminis, verum ac intimum excitet de peccatis dolorem; & quàm incestuoso amore antea admauit, sancto nunc & casto amore (quando ipse poenitet) prosequatur ad salutem. Hoc verò, si ab illa, cum necessaria separatione nequeat obtinere, suam seorsim Concubiniarius curet salutem; & si in perditionem ruere illa velit, ruat sola. Nam si maneant coniuncti, certa vtriusque perditio est: si disiungantur, eius, qui disijungi voluit, non erit salus desperata. Contemnere igitur ille debet minas illas, quibus vim sibi illatura illa videtur: contemnere etiam lachrymas fallaces, contemnere excusationes omnes. Hoc

vt fiat, fortitudine animi opus est, quæ à diuino adiutorio precibus est obtinenda: propterea quod muliere sic illiciente, nihil sit tenacius, nihil ad repetendum lapsum procluius. Sed nec iuratis quidem cohabitatio est indulgenda, etiam si suam in posterum innocentiam iuramento vtrimque promittere & firmare velint: imò nec sinendum vt iurent: nec credendum (quādo tam vicinus est ignis) ab incendio seruari posse illos, qui se continentiam interposito iureiurando seruatuos promiserint.

Sed addunt quoque Concubinarii, ruituri mundi periculum, si procreandæ sobolis facultas negata hominibus fuerit. Respondet verò B. Hieronymus, non esse cur hoc periculum metuere debeamus: nō defuturos unquā qui in matrimonio honesto gignendis liberis dēt operā, vt maximè frequens de colenda castitate sermocinatio instituatur. Ac vt desint, vtinam (ait Augustinus) omnes

Aug. de bono à concubitu velint abstinere: vtinam omnes in caritate hoc
coniug. c. 10. — velint de corde puro & conscientia bona & fide non fi-
& de bono — Ga: muleto citius Dei ciuitas completeretur &
viduit. c. 23. — acceleraretur terminus seculi
presentis.

PERV.

PERVILEM ESSE NOVISSIMORVM

considerationem, vt à Concubinatus crimine Concubinarij reuocentur.

C A P V T XXXVII.

QUOD si nihil eorum quæ diximus huc vsque permoveat Concubinarios; si non urgeantur quoque conscientia stimulo ab iniustitiæ reatu, quem indies committunt, quando à Christi patrimonio, è scrophas suas, & eam quæ inde nascitur sobolem delicatè & molliter habêt, & Christi patrimonium in illos profundunt: si ad resipiscendum nihil horum illos moveat: mouere sanè debet imminētis mortis, iudicij districti, & infernalis gehennæ supplicium. Ita D. Basiliiu trigessimu tertiu psalmu enarrans admonet: Cùm te appetitus peccandi inuasit, velim cogites horribile illud & intolerabile Christi tribunal: in quo præsidebit iudex in alto & excelsu throno; adstabit autem omnis creatura, ad gloriosu illius conspectu contremiscens: adducendi etiam nos sumus, singuli eorum quæ in vita gesserimus rationem reddituri. Mox illis qui multa mala in vita perpetrarint, terribiles quidam & deformes assistent angeli, igneos vultus præ se ferentes atque ignem spirantes: ea re propositi & voluntatis acerbitem ostendentes, nocti vultu similes, propter mærorem & odium in humanu genus. Ad hæc cogites profundu barathru, inextricabiles tenebras, & ignem carentem splendore; vrendu quidem vim habentem; sed priuatu lumine: deinde vermicu genus venenulu inmittens, ac carnem vorans.

140 *Sacerdotum Monach. & Cler.*

implebiliter edens, neque unquam saturitatem sentiens, & intolerabiles dolores corrosione ipsa infigens. Postremo, quod suppliciorum omnium grauisimum est, opprobrium & confusionem sempiternam. Hæc time, inquit Basilii, & hoc timore instructus, animam à peccatorum concupiscentia tanquam freno quodam reprime. His igitur sancti timoris præsidij armatus homo, conari debet, auxiliante Deo, ut luxuriæ ardorem, ardore gehennæ tanquam clauum clauo depellat ac superet. Infernalis ille ignis, omnia quidem peccata & peccatores omnes; sed carnem luxuriosam in primis depascetur ac deuorabit, nec unquam tamen cremare & consumere desinet; & implebitur illud Apocalypseos, *Quantum glorificauit se in delicijs, tantum date illi tormentum & luctum.* In una die venient plage eius, mors, & luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis est Deus qui iudicabit illam. Et poma desiderij anime eius discesserunt ab ea; & omnia pinguis & præclara perierunt, & amplius non inuenientur. Et flebunt & plangent se super illam Reges terre, qui cum illa fornicati sunt, & in delictis vixerunt; cum viderint fumum incendij eius, longè stantes propter timorem tormentorum eius. Quàm formidandum nuperum illud exemplum cuiusdam in vicino ac celebri collegio Canonici; qui in amplexibus scorti sui recubans, repente ex hac vita migravit? Quale illum subisse iudicium putabimus? Quàm amarum, quam funestum quam luctuosum? Ita sæpè Concubinarij, quando è voluptatum suarum coeno emergere nequeunt, longiusculam sibi vitam & seram poenitentiam frustra pollicentur.

Apoc. 18.

qu
co
de
ne
lar
re
ad
ca
der
con
pre
cto
cre
culp
nun
nio
piter
nis f
est p
uor
pus
vxo

VER

VETERIS ECCLESIAE RIGOR IN
carnalibus puniendis peccatis ostenditur; si-
mulque ad iniquam Philippi Me-
lanchthonis querimoniam
respondetur.

C A P V T XXXVIII.

VERVM si illius sic nuper demortui Cano-
nici desperandus tam infaustus exitus; an
illi culpa vacare existimandi qui punire;
qui prohibere, & per Ecclesiasticam censuram à
concubinæ consortio disungere, & potuissent &
debuissent? Nonne illorum culpa ac dissimulatio-
ne metuendum perijsse animam illius; & Deus il-
lam de manibus illorum exquiret? Nonne separa-
re debuerant etiam nolentes? Nonne sic defunctū
ad exemplum & terrorem aliorum ab Ecclesiasti-
ca remouere sepultura, & ad sepulturam asini cō-
demnare? Vos hic alloquor Episcopos, Archidia-
conos, Decanos, Canonicorum Collegia, Archi-
presbyteros ac alios animarum in Clero, Praefe-
ctos. Vestra conniuentia & laxitate nimia sit vt ex-
crescat indies Concubinariorum numerus: vestra
culpa Ecclesiastica disciplina neglecta iacet, & si-
nuntur Concubinarij suo more viuere, suo frui ge-
nio, suis indulgere voluptatibus; indeque in sem-
piternum quotidie interitum ruere. Si à Concubi-
nis seiungi nolint Concubinarij, nonne vestrum
est poenis illos adigere, nec cessare donec facto di-
uortio, à se mutuò sint diuulsi? Queritur Philip-
pus Melanchthon Canones sacros, sacerdotes qui
vxores duxissent, ab officio olim suspendisse: nunc
verò

verò Ecclesiæ censura ab arboribus illos suspendi. Hæc illius querela est: è qua manifestum est, Lutherum & alios, qui post sacerdotium mulieribus sese iunxerunt, ex veterum Canonum sententia ab officio fuisse suspensos: ac proinde cum re-tentis vxoribus officio fungi voluerint, rebelles & contumaces fuisse aduersus Ecclesiam; merito-que ab arboribus suspendi potuisse. Sed inter Ca-nones illos, qui aduersus Concubenarios olim æ-diti sunt, alij mitiores, alij seueriores fue-runt.

Concil. Neoc.

tes. can. 1.

Conc. Tolet.

2. can. 1.

Conc. Tolet.

3. can. 7.

In fine 10.

Tolet. Conc.

Nam Concilium Neocæsariense iubet Presbyte-rum ordine moueri, si vxorem duxerit. Toletanum verò secundum Concilium, iubet illum vt sacrile-gij reum ab Ecclesia haberi extraneum. Octauum verò Toletanum Concilium, eiusmodi sacerdotes in monasterijs vult, recludi ibique sub grauibz poenitentiz oneribus ad finem vsque vitæ perseue-rare. Sed vbi nunc vetus ille in Concubenarios rig-or? Quid dico Concubenarios? Potamius Bracca-rensis Episcopus cum tactu foemineo sordiuisset, tanto illius peccati dolore captus est, vt poeniten-tiz causa Toletum ad Synodum illic congrega-tam venerit; & flebili voce luminibusque ploratu madentibus, & fragore singultuum, suum crimen palam confessus fuerit. Qua facta confessione, per menses nouem, Ecclesiæ suæ regimen sponte dese-ruit, & ergastulo se cuidam (vt pro admisso flagi-tio poenitentiam ageret) includit. Tum verò Con-cilij Patres, & si veterum canonum legibus sanc-i-tum esset, eos Præsules, qui in hoc crimen prola-berentur, sui honoris causa deiiciendos esse: nos tr-

Concubinariorum speculum.

143

men, inquebant, miserationis iura seruantes, non abstulimus nomen honoris: sed valida auctoritate decreuimus, perpetua penitentia hunc inservire officijs & erumnis: providentes: melius illum per asperam & duriosam ire penitentiae solitudinem; ut quandoque perveniret ad refrigerij mansionem quam relictum in voluntatis suae latitudine, ad precipitium deisci eterna damnatione. Hæc tibi. Similis nec minus severa apud Gratianum extat ex Gangernsi Synodo in fornicarium Sacerdotem decreta animaduersionis, subiectis verbis expressa: Presbyter, si fornicationem fecerit, quanquam secundum canones Apostolorum debeat deponi; tamen iuxta auctoritatem Beati Silvestri, si in vitio non perduraverit, si sua sponte confessus, adiecit ut resurgat; decem annis in hunc modum pœnitat: Tribus quidem mensibus à ceteris remotus, pane & aqua à vespera in vesperam utatur: tantum autem diebus dominicis & præcipuis festis, modico vino & pisciculis atque leguminibus recreetur, si carne & sagimine; ovis & caseo utatur: sacco indutus humi adhaereat; die ac nocte misericordiam Dei omnipotentis imploret: finitis tribus mensibus continuis, exeat: tamen in publicum non procedat; ne grex fidelis in eo scandalum patiatur: nec enim debet Sacerdos publice pœnitere sicut laicus: postea, viribus aliquantisper resumptis, unum annum & dimidium in pane & aqua expleat: exceptis dominicis diebus & præcipuis festiuitatibus; in quibus vino & sagimine ovis & caseo iuxta canonicam mensuram vii poterit. Finito primo anno & dimidio, corporis & sanguinis Domini (ne indurescat) particeps fiat, & ad pacem veniat. Psalmos cum fratribus in choro ultimus canat; ad cornu altaris non accedat: iuxta Beati Clementis vocem, minora gerat officia. Deinde verò usq; ad expletionem septimi anni, omni quidem tempore (exceptis Paschalis diebus) tres legitimas ferias in unaquaque hebdomada in pane & aqua ieiunet. Expleto septimi anni circulo, si fratres apud quos pœnituerit, congruam eius pœnitentiam laudauerint;

Episco-

Distinct. 82.

c. Presbyter

si fornicatio-

nem.

Episcopus in pristinum honorem iuxta B. Calixti Papæ auctoritatem eum reuocare poterit. Sanè sciendum, quod secundam feriam, unum psalterium canendo, aut unum denarium pauperibus dando, si opus est, redimere poterit. Finitis autem septem annis, deinde usque ad finem decimi anni sextam feriam nulla interueniente redemptione in pane & aqua obseruet. His adijcio districtos duos Apostolicos Canones, nempe vigesimum quintum & vigesimum sextum: qui sic habent: Episcopus aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto, aut homicidio captus est, deponatur: non tamen communionem priuetur: sed inter laicos agat penitentiam. Similiter & reliqui Clerici huius conditioni subiaceant. Si sic olim punita fuit fornicatio, in qua non erat perdurans peccatum. quid concubinatui deberi putabimus, ubi & perseverat peccandi voluntas; & cum ea, indigna ac damnable per multos sæpè menses ac annos repetita & continuata sacramentorum & misteriorum Christi participatio simul ac administratio? Quam profectò non præsumerent Concubinarij, nisi Ecclesiastica disciplinæ rigor, multis in locis propè sepulceret indies ac inualesceret impudentia. Vt ergo ad Philippi Melancthonis querimoniam illam reuertamur, quia Ecclesiam à nimio rigore accusat, tanquam illa Concubinarios suspendio puniendos decernat, id profectò calumniosè ab illo assertum est. Nos contrà, multò iustius de nimia Præsulum Ecclesiasticorum conniuentia querimur: & ab illa fieri dicimus, ut plures, indies post solenne religionis votum, aut solennem cum ordine sacro castitatis factam promissionem, non solum in Concubinato prolabantur: sed concubinas ipsas tanquam coniuges ducant, matrimonij sacramentum simul

simul & castitatis professionem temerantes. Hos igitur cum certum sit mente quoque esse corruptos, & cum huius temporis hæreticis existimare, vota non esse seruanda: digni profecto sunt, qui ob hæresin illam, non solum Ecclesiastica puniantur animaduersione; sed ab arboribus quoque suspendantur. Nec verò propter hæresin solam hoc merentur sed propter adulterij crimen, quod sacerdotum & monachorum concubinatui inesse antea diximus; & adstipulatur D. Hieronymus in primo aduersus Iouinianum libro ita scribens: *Certe confiteris non posse esse Episcopum qui in Episcopatu filios faciat: alioquin si deprehensus fuerit, non quasi vir tenetur, sed quasi adulter damnabitur.* Adulterij porro poenam D. Hieronymi tempore, & quidem vsu receptam ac ordinariam, vltimum fuisse supplicium, ex eiusdem Hieronymi 49. de muliere septies icta epistola, & primo contra Iouinianum libro manifestum est: vbi sic loquitur: *Quotidie monachorum sanguis effunditur, & inter ipsas leges, seculares, ac tribunalia flagrans libido dominatur.* D. Hieronymi igitur sententia illa fuit, Episcopos liberis operam dantes, non ab officio tantum suspendi, sed vt adulteros capite etiam plecti ac cedi debere.

QVAM PERNICIOSVM SIT ECCLESIA Christi, Concubinarijs & Concubinis concedi impunitatem.

CAPVT XXXIX.

GRAVISSIME igitur culpandi omnes qui ab hisce, Concubinariorum scandalis & sordibus sua conniuentia foedari sinunt Eccle-

Math. 13.

clesiam: qui luxuriantes Clericos. coërcere, à ma-
lo retrahere & scriptis illis longissimè profliga-
tis, intra continentia leges redigere debuissent
semperque deberent. Nam illis altum dormienti-
bus, *Inimicus homo supereminavit zizania in medio tritici.*
Dormienti utique similes sunt Ecclesiarum Præla-
ti (quos in illa Christi parabola significari docet
B. Augustinus) quibus sus deque est quid agant
Concubinarij: & illis laxantibus disciplinam, aut
(quod verius dixerim) supinè negligentibus, non
seminata tantum, sed & nata zizania in medio tri-
tici pullulauerunt; adeoque exuberanter excre-
uerunt, ut ipsum penè triticum suffocauerint. Zi-

*August. lib.**quest. Mat-**theum ca. 11.*

zania sunt hæretici (ait Augustinus) qui ex eodem E-
uangelij nomine procreati, prauis opinionibus ad falsa dogma-
ta conuertuntur: qui non societate vnius Ecclesie, vel vnius si-
dei; sed societate solius nominis Christiani, bonis in hoc mundo
permiscuntur. Zizania hæc etsi nondum colligenda in
fasces, ut igne inextinguibili comburantur (quod
in extremo demum iudicio futurum est ut fiat) e-
uellenda tamen nunc sunt ne succrescant: quod
fieri aliter nequit quam submouendo scandala
vnde enascuntur & pullulant: hoc est corrigendo
Sacerdotum, Clericorum & Monachorum illo-
rum vitam, qui flagitiosis exemplis, omnia noui
testamenti mysteria, maximè verò Dominicam
mensam despicabilem reddunt. Quod facere illi
debent, quibus apud Hieremiam Prophetam est
dictum: *Constitui te super gentes & regna, ut euellas & de-
struas & disperdas, & dissipas, & edifies & plantas.* Euel-
lendum in primis lolium, & lolij semen effodi-
endum, ac deinde excolendus dominicus ager, & no-
ua illi inferenda semina; ut melioribus frugibus
adoleseat, luxurietur & pinguescat. Audire me
memi-

Hierem. 1.

memini de indigno quodam ac poenè incredibile
in vicina nobis diœcesi recepto abusu: vbi Fīcales
(quos promotores vocant) dicebantur, partitione
facta, vniuersam diœcesin, consensu mutuo, ad ex-
torquendum à Concubinarijs annua tributa, in re-
giones, diuidere; vnicuique sua assignata regione.
Ibi ergo cum vnus, aliquādo harpyiarum illarum,
sux regionis loca obiret, & in castum incidens sa-
cerdotem, celsum nihilominus annuum tanquam
pro libero vsu concubinæ ius debitum exsolui vel-
let; ille verò quod castus esset ac cælebs, iustissimè
negaret; alter nihilominus, tanquam debitum vr-
gere non destitit: sub hoc sanè obtentu, quod pen-
sionem hanc diceret promiscuè ab omnibus debè-
ri: vt etiam ij qui ab illis amoribus liberi sunt, cō-
cubinæ vsum hoc veluti annuo tributo redime-
rent. Quā preposterā agēdi ratio. Illi qui ad corre-
ctionē positi sunt, vt inquirāt, vt deferāt, vt purgā-
dæ areæ dominicæ incūbant; ipsi ad præuaticatio-
nē incētores existūt & autōres. Est & alia supinita-
tis huius, quā Ecclesiarū præfecti cōmittunt, apud
Lucam significatio, in piscatione illa quā secus sta- *Luc. 5.*
gnū Genezareth Apostoli fecisse scribūtur: vbi re-
te Euangelicū disruptū dicitur. Retis porrò nomi-
ne illud omne intelligitur, quo vel capiuntur, vel
capti retinētur pisces. Euāgelio eiusq; prædicatio-
ne pisces capiūtur: capti verò, nō nisi per Ecclesia-
sticā disciplinā, in vnitatē Ecclesiæ retinētur. Tunc
ergo rūpitur rete, quādo rūpitur, laceratur & laxa-
tur Ecclesiæ disciplina; & pro suo arbitrio sacer-
dotes & Clerici (qui exēplo alijs præluere debe-
rēt, & multos secū trahere ad salutē) sinūtur volu-
ptatibus indulgere: qua ratione fit vt & ipsi, & cū
eis alij nō pauci, è captura pisciū erūpant, excidāt
è sagena & in abyssum relabantur.

EPILOGVS CVM EXCLAMATIONE
ad Episcopos ac alios Ecclesiarum
Præpositos.

CAPVT XL.

Osee 5.

EXpergiscimini ergo Præfules omnes, quos Speculatores in populo suo ad multorum salutem posuit Dominus: assumite virgam vigilantem, & conuertite oculos vestros in scelera Concubinariorum, & de regno Dei omnia hæc scandala proijcite. Videte ne ad vos illa Osee Prophetæ ad Speculatores dicta, pertineat querela: Laqueus facti estis speculationi: & victimas declinastis in profundum. Ego scio Ephraim, & Israhel non est absconditus à me: quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israhel. Non dabunt cogitationes suas, vt reuertantur ad Deum suum: quia spiritus fornicationum in medio eorum. & Deum non cognouerunt. Et respondebit arrogantia Israhel in facie eius. & Israhel & Ephraim ruent in iniquitate sua: & ruet etiam Iudas cum eis. In gregibus suis & in armentis suis vadent ad querendum Dominum, & non inuenient: ablati sunt ab eis. In Dominum præuaricati sunt, quia filios alienos genuerunt. Non est necesse multis hic agere, ac demonstrare, quam verè hæc & ad supinos Ecclesiarum prælatos, & ad illos qui illorum licentia deteriores fiunt pertineant: quod ex his quæ latissimè à nobis hucusque sunt dicta, arbitrior esse planissimum. sed si querela, haud dubiè

dubie quoque comminata, & iuncta diuina, ad
eisdem pertinere putanda est: quam Ezechiel
Propheta hisce verbis expressit: *Fili hominis,
Speculatorem dedi te domui Israel: et audies de ore
meo verbum, & annunciaris eis ex me. Si dicente me
ad impium, morte morieris, non annunciaueris ei, ne-
que locutus fueris, vt auertatur à via sua impia & vi-
uat: ipse impius in iniquitate sua morietur: Sanguinem
autem eius de manu tua requiram.* Et alio in loco
idem Propheta: *Quod si Speculator viderit gladium* Ezechiel. 33.
*venientem, & non insonuerit buccina: & populus se
non custodierit, veneritq; gladius, & tulerit de eis a-
nimam: ille quidem in iniquitate sua captus est, san-
guinem autem eius de manu Speculatoris requiram.*
Et tu fili hominis Speculatorem dedi te domui Israel:
audiens ergo ex ore meo sermonem, annunciaris eis
ex me. Si me dicente ad impium, Impie, morte morie-
ris: non fueris locutus, vt se custodiat impius à via sua:
ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem au-
tem eius de manu tua requiram.

Habetis ergo & vos Speculatores, quos Spi-
ritus sanctus posuit Episcopos regere Eccle-
siam Dei quam acquisiuit sanguine suo, quod
in hoc Spéculo inspicatis ac speculemini.
Concubinarijs quidem hic maxime defudat
labor, vt emendentur: illi hic habent eruditio-
nem suam: habetis & vos periculum vestrum.
A vobis homina rei dependet: & vae utique vo-
bis erit si oscitantia vestra, & illi ruant in dam-
nationem, & multos secum precipites trahant:
Sanguinem illorum de manu vestra Dominus
requi-

148 *Sacerd. Mō. & Cler. Concup. specul.*

requireret. Vos cū *C*is societate maculati estis.
Exire ergo vos iubet Apostolus de medio il-
lorum: vt *separamini*, & immundum ne teti-
geritis: sed exire non potestis, nec ab illis for-
dibus earumue communione separari, nisi for-
nicatores & adulteros illos, Concubenarios di-
co & Concubinas, porcos & porcas, è finibus
Ecclesiarum vestrarum longissimè profliga-
ueritis. Projicite vtrosque, si seorsim alter no-
lit aut nequeat curari: vt scandalis illis sublati,
Christi sponsas, hoc est Ecclesias vestras (qui-
bus ad vestram ipsorum, & illarum salutem,
Christi nomine desponsati estis) quod in vo-
bis est, speciosas & impollutas reddere, ipsi-
que Christo, post decursam hanc vi-
tam, ad eum modum expur-
gatas, exhibere va-
leatis.

F I N I S.

is.
il-
ti-
or-
or
di-
ous
ga-
no-
tis,
ui-
m,
vo-
i-

148 Sacerd. Mō. & Cler. Concr

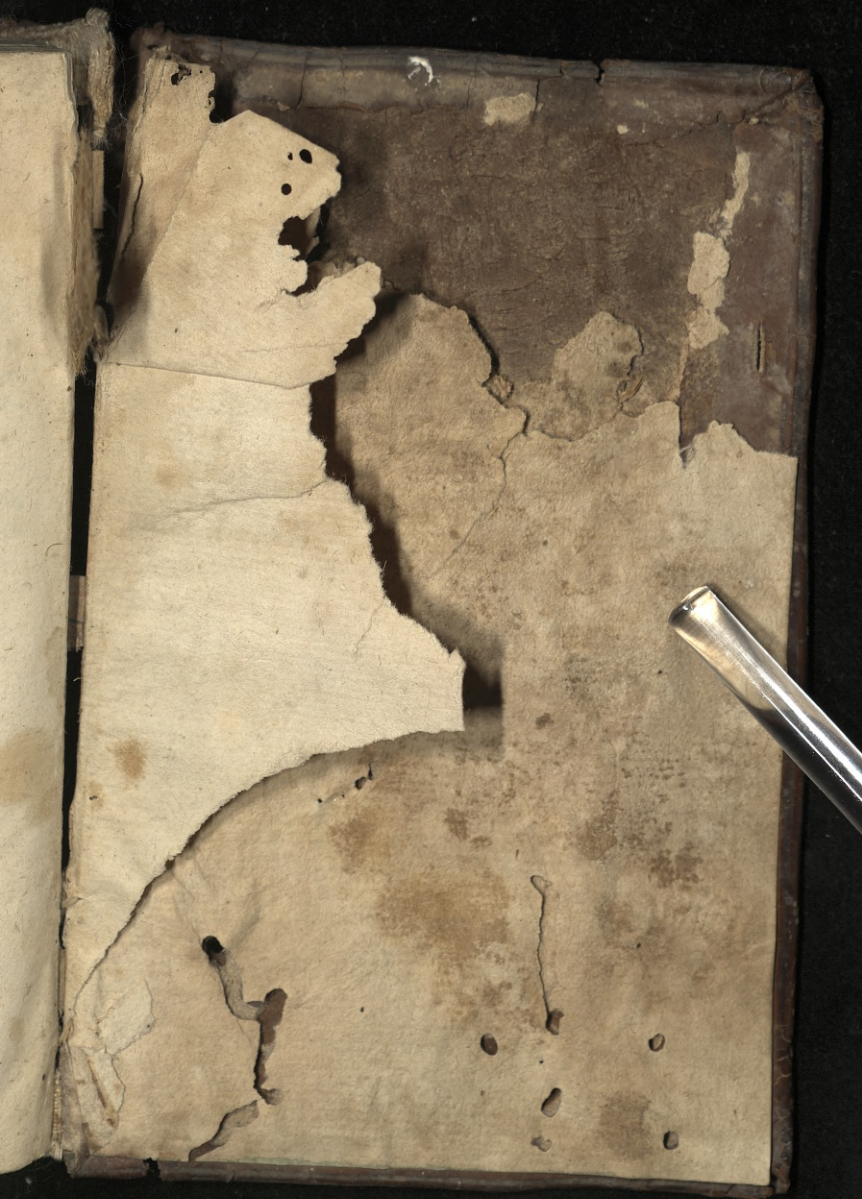
requirit. Vc is ietate

F e ergo

l n: vt

is

148 Sacerd. M^o & Cler. Concr

requirit. V

ietate

re ergo

n: vt

dis

BIBLIOTEKA KÓRNICKA

13954

CKA